

1919
N. H. S. [unclear]
Saml. 1919

NORDISKA MUSEET

V Ä G L E D N I N G

GENOM

NORDISKA MUSEETS
SÄMTLIGA AFDELNINGAR

STOCKHOLM - P. A. NORSTEDT & SÖNER

Pris 1 kr.

1. utg.

Vägledning,

utgifna af Nordiska Museet.

Svenska allmogefdelningen, Götaland och Svealand, af P. G. WISTRAND. 3:dje uppl. omarb.

af N. E. HAMMARSTEDT och SIGURD ERIXON. 1 kr.

Afdelningen för de högre stånden,

af G. UPMARK och A. LEWIN. 60 öre.

Musikafdelningen, rum 83, af H. BOIVIE. 25 öre.

Lappska afdelningen,

rum 97—98, af N. E. HAMMARSTEDT. 25 öre.

Jaktafdelningen, rum 99, af N. KEYLAND. 25 öre.

Afd. för eldens ekonomiska användning,

rum 101—104, af S. AMBROSIANI. 25 öre.

Farmaceutiska afdelningen,

rum 113—114, af K. AHLBERG och A. KOCKUM. 1 kr.

Afd. för bokhandtverk, rum 115, af S. AMBROSIANI.
25 öre.

Skidsamlingen, rum 36, fört. af E. SKERFE. 60 öre.

Führer durch die Sammlungen des Nordiska Museet, herausg. durch S. AMBROSIANI. 1 kr.

Guide to the collections of the Northern Museum, edited by S. AMBROSIANI. 1 kr.

Lifruskammaren, hallen samt rum 29—31, af R. CEDERSTRÖM. 1 kr.

Skansens kulturhistoriska afdelning,

af NILS KEYLAND. 50 öre.

Skansens zoologiska afdelning,

af ALARIK BEHM. 50 öre.

NORDISKA MUSEET

V Ä G L E D N I N G

GENOM

NORDISKA MUSEETS

SAMTLIGA AFDELNINGAR

STOCKHOLM 1919

KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER

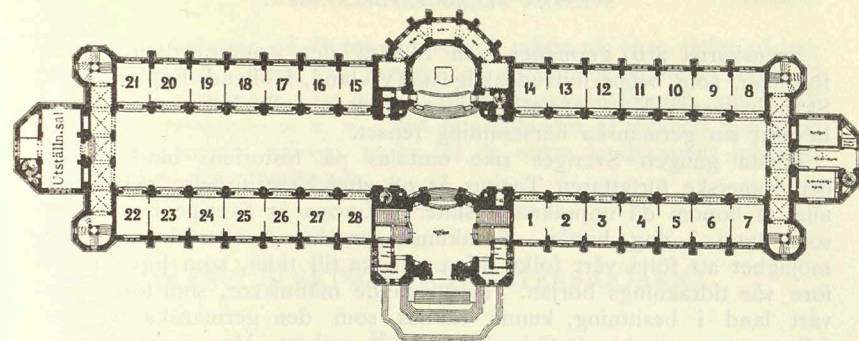
182738

1. uppl.

*Vägledningen utarbetad af Nils Lithberg (sid.
1—24, 28—38, 54—80) och Gustaf Upmark
(sid. 25—28, 40—53).*

INNEHÅLL.

	Sid.
Svenska allmogefdelningen	1
Skåne, Blekinge och Östersjöarna	3
Småland, Halland, Bohuslän och Dalsland	9
Väster- och Östergötland, Södermanland, Närke, Uppland	14
Värmland, Västmanland, Dalarna	19
Svenskt skräväsen	25
Grannländernas allmogekultur	28
Norge	28
Island, Danmark, Schleswig-Holstein	36
Östersjöprovinserna, Finland	38
Afdelningen för de högre stånden	40
Leksaksafdelningen	54
Musikafdelningen	55
Textil konst	56
Svenska allmogefdelningen, Norrland	61
Lappska afdelningen	65
Jakt och Fiske	66
Eldens ekonomiska användning	67
Farmaceutiska afdelningen	69
Yrkesafdelningarna	70
Strindbergssrummet	71
Register	72

Plan af Första våningen (hallvåningen),

Svenska Allmogeförbundet.

Rum 1—28.

Då Nordiska Museets samlingar ha till uppgift att lämna en bild af hela det Svenska folkets kulturutveckling under de fyra sista århundradena är det klart, att de samlingar, som belysa den svenska allmogens lif, bland dem måste intaga främsta rummet. Men då ett utställande för allmänheten af alla hithörande föremål skulle kräfva allt för stort utrymme och genom sin mängd otvifvelaktigt verka enbart tröttande på besökaren, har endast ett urval gjorts af sådana föremål, som kunna vara för de olika landskapen mera kännetecknande.

Det folk, som bebor nordligaste Sverige, utgöres till stor del af lappar, och här och där i Värmland, Dalarna och de norrländska landskapen träffa vi finnar, på de senare århundradena hit inflyttade (se härom sid. 20 och 65). Öfriga delar af landet hafva rent svensk befolkning. Utanför vårt lands gränser träffa vi svenskar i stora delar af västra Finland, på öarna utanför Estlands kust samt på den lilla ön Runö midt i Rigabukten, å ett litet område i Södra Ryssland, det s. k. Gammalsvenskby, samt i Nordamerika. De sistnämnda områdena hafva erhållit sin svenska befolkning genom utflytningar i sen tid; de svenskar, som bebo den skandinaviska halfön, och som träffas på kustområdena öster om Östersjön, hafva i årtusenden haft denna utbredning.

I

Svenskarna äro germaner och tillhöra den stora nordeuropeiska folkstam, som bebor hufvudsakligast Tyskland, Holland, England och Skandinavien. Men af alla dessa länders folk hafva svenskarna bevarat sin germanska härstamning renast.

Första gången Sveriges rike omtalas på historiens blad är hos den romerske författaren Tacitus år 98 efter Kristi födelse, och bland alla af honom då uppräknade stater i Europa är Sverige den enda, som ännu i dag består. Fornkunskapen har emellertid berett oss möjlighet att följa vårt folks öden tillbaka till tider, som ligga långt före vår tidräknings början. Huruvida de människor, som först togo vårt land i besittning, kunna räknas som den germanska svenska folkstammens direkta förfäder, är väl rätt osäkert. Men hvad vi med bestämdhet veta är, att de svenskar, som lefde här under senare delen af stenåldern — för mer än 4,000 år sedan — voro germaner, och att vi äro deras ättlingar i rakt nedstigande led.

Dessa människor voro åkerbrukare och lefde i ordnade samhällen med fasta bostäder. Deras egendom utgjordes af deras jord och deras husdjur. De trodde på ett lif på andra sidan grafven och på osynliga makter, af hvilka deras väl eller ve var beroende, makter, som kräfde offer och åkallan. I civilisation kunde de mäta sig med hvilket annat folk som helst i det samtida Europa.

Liksom vi i årtusenden släkte efter släkte ärft samma blod, så ha vi också från far till son ärft de gamles samfundsformer, lefnads-sätt, lynne och åskådning. De kulturella framsteg, som gjorts ute i Europa hafva visserligen äfven nått oss, och under inflytande häraf hafva vi oupphörligt emottagit nyare för den närmast föregående generationen obekanta och främmande tankar, hushållsformer m. m. Men trots detta har icke allt, som ärfts från tidigare slakten, kunnat utrotas. Ännu i dag träffa vi i vår allmoges dagliga lif, dess bo-hag och husgeråd, dess festbruk och religiösa föreställningar enskildheter, som till sina grunddrag voro präglade för mer än 4,000 år sedan.

Det är en af den svenska folklifsforskningens främsta uppgifter att försöka utröna, hvad eller huru mycket, som hos vårt lands nutida befolkning bevarat sig som arf efter hennes äldsta förfäder, hvad eller huru mycket, som är senare lånegods, och när eller på hvilka vägar, vårt folk tillägnat sig detta. Det är Nordiska museet och andra därmed likartade samlingar, som skola bilda utgångspunkten för denna kunskap.

I ett så stort land som vårt är det klart, att folklifvet måste te sig rätt olika på olika trakter. Redan klimatet har ju skapat så olika betingelser för tillvaron. Härtill kommer, att de nyss antydda

lånen från kulturer på Europas fastland måste nå vissa delar af landet tidigare än andra, och härigenom uppkomna olikheter skola då i Museets samlingar visa sig i olika husgerädsformer, olika sätt för dessas prydnade o. s. v. Vid uppställandet af museets samlingar har därför också hänsyn tagits till de olika landskapens inbördes samhörighet eller åtskillnad.

SKÅNE, BLEKINGE OCH ÖSTERSJÖÖARNA.

Rum 1—7.

I visst afseende kunna dessa landskap sammanställas till en enhet, af den grund att de alla förete flera skiljaktigheter med den svenska allmogekulturen i öfrigt. Men äfven sinsemellan förete dessa landskap starka afvikelser. På grund af sitt från de angränsande delarna af Sverige genom skogstrakterna mot Småland afskilda läge och genom den själfmedvetenhet, som ett bördigt land och en burgen ställning skapa, kom Skånes kultur att gå sina egna vägar. Knöt den förbindelser med andra områden, var det med danska öarna och Nordtyskland.

Blekingen är kustbo. Om äfven till väsentliga delar besläktad med Värendskulturen i Småland måste den blekingska kulturen i stor utsträckning blifva påverkad utifrån särskilt från länderna söder om Östersjön. Det sistnämnda gäller äfven Gotland, hvars allmogeinventarium på den grund också förete vissa likheter med Blekinges.

Öland åter är väl med starka band knutet vid angränsande delar af Småland och Östergötland men förete samtidigt i högre grad än något annat svenskt landskap släktskaper med kulturen väster om Öresund.

Det är hos de nu nämnda landskapen mer än annorstädes det geografiska läget och de naturliga näringskällorna, som gifvit folkets odling dess särskilda fysionomi. Skånes jordmån skapar den orubbliga rotvuxenheten ur vissa gifna förutsättningar. I de öfriga, sjöfarande landskapen åstadkommes det motsatta, och nymodigheterna utifrån tillföras stundom hemorten i så stor utsträckning att — såsom på Gotland — ett ytterst litet rum lämnas öfrigt för inhemsk produktion.

Rum 1. SKÅNE. Stuginteriör från Ingelstad hd. 1820-talet. Stugan tänkes sedd från ingångsdörren. Dörren i den midt för åskådaren liggande gafvelväggen tänkes leda in till »kistehuset»,

som var dels gästrum, dels förvaringsrum för husets ägodelar framför allt i väfnader, smycken och kläder. Stugan är med konstväfda dukar smyckad till fest; i hvardagslag voro väggarna nakna och hvitmenade. Märk »gåsabänken» till vänster, där gåsen bodde under äggkläckningen.

Rum 2. SKÅNE. Bostadsinredning, Dräkt. Af möblerna märkes först det stora »*kistebordet*» midt på golvet, en möbeltyp, som tillhör medeltiden, men som är för den skånska stugan kännetecknande. En annan till sin form rent medeltida möbel är *sängen*, den är dock tillverkad så sent som 1734. *Stolarna* visa genom sin ornering liksom genom de halmflätade sitsarna släktskap med Danmark. Hos de målade *skåpen* möta vi samma sinne för kraftiga färger som på landskapets väfnader, se t. ex. *stolshyendena*.

Bland inredningen märkas vidare *sänghjälpare* vägg II. för gamla och svaga att lyfta sig ur sängen med samt de på papper målade *gratulationerna* och *minnesskrifterna*.

Af *wäfnaderna* hafva endast ett fåtal exponerats här, då textilsamlingen i sin helhet är sammanförd i Rum 84—87. De här utställda *dräkterna* äro från häradena mellan Ystad och Simrishamn.

Rum 3. SKÅNE. Bostadsinredning, Dräkt, Bordskärl, Samfundsväsen. Af möblerna lägga vi här märke till den praktfulla *sänggafveln* i barock, vägg III, den långa *gästsängen* i tre afdelningar (dat 1811) samt *hängstolen* för småbarn, vägg II.

Dräkterna i detta rum härstamma från Kristianstads län, Landskronatrakten och Lundatrakten.

Bordskärlen äro utställda å vägg I och III. I äldre tider hade man inga tallrikar, man åt direkt på bordet eller serverade maten på aflånga träskifvor, hvilka då också tjänstgjorde som tallrikar, de s. k. *sofveldiskarna*. Gaf man var och en sin disk, gjordes denna kortare, antingen fyrsidig eller rund. På så sätt uppkom trätallriken, äfven den till en början endast bestående af en plan skifva eller disk. De målade *runda diskarna* i montern tillhöra brudbordet. Till gillesbordet höra dessutom de målade *sofvelfaten* för kokt kött och *smörställen*. Bland dryckeskärlen, vägg III, märkas »*brännvinsgummorna*» och *gyckelstopen*. De senare hafva handtaget och den utsvällda mynningsbrädden ihåliga, så att vätskan i kärlet kan rinna igenom här och uppsugas genom de små öppningarna i kanten. Den som icke förstod detta naturligtvis hela drycken på sig genom krusets genombrutna hals, när han ålades att dricka vid gille.

Samfundslifvet belysande föremål äro utställda å vägg I. De gamla byarnas angelägenheter voro reglerade af särskilda stadgar, byordningar. I spetsen för bylaget stod äldermannen med två bisittare. Vid bystämmorna afdömdes tvistemål och böter. Sam-

ling till stämma kungjordes genom budkafvel, tutande i *byhornet* eller på annat sätt. Till »byaskräet» hörde bl. a. *bystocken*, ett slags jordebok med gårdarnas bomärken inskurna, *ringklubban*, som angaf den ordning, i hvilken gårdarna skulle ringa vid kungliga dödsfall, samt *knäflingarna*. Hvarje byman hade sin knäfling, och när någon förbrutit sig mot byordningen, gjorde äldermannen, hos hvilken knäflingarna förvarades, en skåra för den försumlige. Vid höststämman granskades knäflingarna och uttogos därvid ådömda böter.

Rum 4. SKÅNE. Dräkt, Smycken, Matlagning, Textilt arbete, Lyse m. m. De två här utställda *dräkterna* härstamma från Vemmenhög's härad i landskapets södra del.

Inget landskap i Sverige kan i fråga om dräktens yppighet mäta sig med Skåne. Det hörde till en förmögen mans eller kvinnas ordentliga klädsel att vara iförd nästan så många plagg, man orkade bära. Linné omtalar, att bönderna i Ljunits härad klädde sig i tre tröjor, »af hvilka kanten på den inre städe lyser under den yttre», liksom de också hade flera par byxor utanpå hvarandra. Likaledes buro kvinnorna utanpå den ludna skinnkjorteln ej sällan fem eller sex tygkjortlar, af hvilka de inre hängde allt lägre, för att man skulle kunna räkna antalet. Praktfullast äro de sydsånska dräkterna; vackrast af de utställda äro Göinge- och Tornadräkterna. Under det att mansdräkterna visa stark påverkan från senare århundradens moderiktningar, hafva kvinnodräkterna bevarat en mängd älderdomligheter. En sådan är *kluten*, den hvita duken kring hufvudet, hvilken knöts på olika sätt i olika härad.

Utom de vanliga dräkterna märkas också sådana, som endast vid vissa tillfällen kommo till användning. Hit hör naturligtvis i första hand bruddräkten med sin *brudlist*, i fönstermontern, och sina rika silfverprydnader. Bland Ingelstaddräkterna (rum 2) äro vidare utställda en dräkt för *änkesorg* samt en *skördedräkt* bestående endast af linyget, den s. k. höstasärken, med en röd gördel lindad kring lifvet.

Särskildt *smyckena* i midtmontern, ge oss en förnimmelse af det rika Skåne. Äfven dessa förete ett flertal mycket älderdomliga typer. Lifestycket hos kvinnodräkten saknar knappar; i stället är det försedt med påsydda ringar af silfver, s. k., *maljor*, i flera olika former, hvilka snöras samman med ett band eller en kedja, som löper igenom dem. Bland öfriga prydnader må nämnas *halsläs* och *knäppen* utförda i filigran med infattade olkfärgade glaspärlor, »*skörtasöllet*» af stora fyrsidiga silfverplattor med pålödda akantusblad i silfverbleck, »*tröjspannen*», en sorts buckelformiga bröstprydnader, de kulformiga »*bjällerknapparna*» o. s. v. Till lyx- eller festutsryseln höra runda hängsmycken, s. k. »*trillekors*», de T-formiga »*striglakorsen*»,

silfverbelagda *gördlar* samt med silfver besatta lister, som buros kring pannan, s. k. *hufvudsöll*. Sistnämnda prydnader hörde till brudräkten.

Vid ingången märkas de stora flätade *korgarna* afsedda till *förning* af matvaror till gille; en del föremål tillhörande koherden såsom *vallhornet* och *ringstafven*. Märk äfven den lustiga *träskofolen*.

Redskap tillhörande det textila arbetet äro utställda å vägg II och III. Sedan linet skördats och rötats, skulle det först bråkas med *brytan*, och därefter skäktas för att befrias från skäfvorna. Linsjälkarna höllos därvid med vänstra handen öfver kanten på *skäktstolen* samt bearbetades med *skäktträet*, tills skäfvorna bortskalats. Sedan det vidare häcklats på *häcklan*, är linet färdigt att spinnas. För att kunna spinnas upplindas det på en särskild i spinnrocken fastsatt ställning den s. k. *linrocken*. I äldre tider — innan spinnrocken införts hit på 1500-talet — spann man med slända eller *spinnkrok*. Sedan garnet vindats, kunde väfven sättas upp.

Väfning och flätning äro från början tekniskt detsamma. På grund af det textila råmaterialets beskaffenhet har den textila tillverkningens teknik emellertid utvecklats en mångfald egna former. — Den äldsta väfstolen hade hängande varp, ej såsom nu liggande, och en kvarlefva häraf äga vi, fast med väsentliga förändringar, i den ännu använda *väfstolen för flamskväfnad*. För bandväfning användes i äldre tider en anordning med träbrickor, i hvilka fyra hörn varptrådarna voro fästade; genom vridning af brickorna snoddes varptrådarna kring hvarandra och kring inslagstråden. *Brickväfven* var känd hos våra förfäder redan för 3,500 år sedan och hade med all säkerhet samma form då som nu. Senare har för bandväfnad ett annat redskap införts med liggande varp, som löper genom en i trä *skuren väfsked*. Så väl i förra fallet som i det senare användes för inslagstrådens inpressande i varpen en knif af trä, *bandknifven*, hvilken sålunda är en föregångare till väfbommen.

Vid tvättningen bultas linnen med *klappträet*, och efter torkningen manglas det på så sätt att det lindas kring en rulle, som får rotera fram och tillbaka under en tung skifva af trä. I äldre tider var denna skifva ersatt af *mangelbrädet*, som fördes med händerna. För strykningen användes, innan strykjärnet blef bekant, en träskifva, *guldbrädet*, på hvilken linnen utbreddes, hvarefter det glättades med en rund skifva, vanligen af glas, den s. k. *gnidstenen*.

I montern å vägg III visas några hithörande föremål såsom *brickväfven*, *bandväfskeden*, *bandknifvar*, *prylar* för sömnad, *krusbräden* för gofrering m. m.

Till höger om montern märkes den s. k. *murslätan*, använd att slåta ytan på de lerstrukna klineväggarna. Murslätan är liksom

skäktträet målad, enär kliningens utfördes af kvinnor och dylika redskap oftast lämnades som gåfvor från manliga beundrare.

Till höger om dörren, vägg III, äro föremål tillhörande stugans *belysning* utställda.

Rum 5. BLEKINGE. Folkdräkterna äro företrädda af en *mansdräkt* från Listers hd., *festdräkt* för ogift kvinna från Medelstads hd., och två *kyrkdirakter* från Östra hd. På grund af sina glada färger och smakfulla mönster hafva de blekingska folkdräkterna räknats bland de vackraste i Sverige. Å vägg I och III, upptill fönstermontern, äro några mera karakteristiska dräktdelar utställda. Bland dem märkas särskildt de till den kvinnliga hufvudbonaden hörande *»valkorna»* och *»lufvorna»*, *svampdosor*, hvilka jämte de silfverbeslagna *psalmböckerna* tillhörde den ordinära kyrkdirakten samt *fästepenningen*; vidare *brudkronor* samt *brudlister*, vägg III, med årtalen 1747 och 1751.

Ett särskildt stort rum i den blekingska textilkonsten intaga linnedukerna. Förutom de från Skåne bekanta *linnedukarna* med *väfda* mönster finnas här äfven sådana med *broderade*. De sistnämnda torde icke förekomma utanför Blekinges gränser. Att äfven andra textilarter öfvades framgår af det i fönstermontern utställda *röllakansstücket* med sitt för Blekinge karakteristiska, förnäma färgval. Till prydnade af stugans väggar hörde slutligen också målade *bonader*, vägg II, med framställningar ur bibliska historien och i sin typ besläktade med de sydsmländska.

Visa de målade bonaderna på släktskap mellan Blekinge och Småland visa däremot andra föremål på förbindelser med Nordtyskland. Detta är särskildt fallet med de å vägg II utställda *fatet* af fajans och bränd lera, nästan alla af tyskt och holländskt ursprung. Detsamma är förhållandet med de här så vanliga *trebenstolarna*.

Det målade *grötspannet* och *grötformarna*, vägg III, visa återigen på södra Småland. Bland öfriga föremål böra särskildt antecknas museets präktigaste *byhorn* från Hoby, dateradt 1735, samt *hummeln*, ett musikinstrument, som spelades med en spetsig fjäderpenne.

Rum 6. ÖLAND och GOTLAND. Särskildt inom träsnideriet, som på Öland nått en hög grad af fulländning, visar sig den ofvan åberopade släktskapen mellan detta landskap och länderna kring västra delen af Östersjön. Så visa de snidade *skäktstolarna* former, som annars icke träffas öster om Öresund; mangelbrädshandtagen i form af sadlade hostar träffas likaledes på närmaste håll i Danmark.

Till vänster om ingången äro uppsatta *runstafvar* af för Öland och östra Småland karakteristiska former. Runstafven är ett slags beständig almanacka. De sju första mynderna i runalfabetet utmärka de sju veckodagarna, och dessa upprepas därför oupphörligt börjande

med 1 januari och slutande med 31 december. De utskurna tecknen vid sidan af runraden beteckna särskilda märkesdagar. Tydligast framgår anordningen af den *runkalender* af trä i bokform, som finnes utställd i fönstermontern. De uppslagna sidorna börja öfverst till vänster med $\frac{18}{6}$ och öfverst till höger med $\frac{30}{7}$. Lien betecknar Knutsdagen $\frac{20}{7}$, nu skall slåttern börja, yxan betecknar Olsmessan $\frac{29}{7}$, halstret Larsmessan $\frac{20}{8}$ och saxen Bartolomeusmässan $\frac{24}{8}$, nu skulle klippningen af lammen börja o. s. v.

Af de utställda *dräkterna* är kvinnodräkten från 1820-talet. Mansdräkten åter kan icke vara äldre än 1830-talet. Ett af den Öländska kvinnodräktens mest karakteristiska plagg är »*täpan*», den konstväfda långschalen, som bars öfver axlarna eller å ena armen. Smyckena förete icke samma öfvervældigande rikedom som de skånska. De flesta typerna, såsom *läskedjan* och *löfsöljan*, äro småländska, men kännetecknande nog träffa vi också ett annars icke i Sverige känt *buckelformigt smycke*, hvilket har sina närmaste släktingar i Schleswig-Holstein.

I fråga om folklig konst intar Gotland numera det blygsammaste rummet bland Sveriges provinser. Från främmande länder införda saker synas här vara det mest normala. Detta märks på sådana saker som lergodset eller på det präktiga *målade fönstret* från 1609 med sin danska inskrift. Under danskt inflytande har emellertid smaken för målade fönster under 1600-talet utbildat sig till en egen tillverkning på ön. *Trebenstolarna* åter peka i likhet med Blekinge på Tyskland.

De talrika sjöfärderna hafva gjort, att Gotlands allmoge rönt ständigt inflytande från de borgerliga kulturerna rundt Östersjön. Det blir därför också förklarligt, att öns befolkning saknar en karakteristisk folkdräkt, ett förhållande, som observerades redan 1683 då biskop Spegel skrifver, att bönderna på Gotland »hafva ingen viss klädebonad såsom uti andra landskap, utan kläda sig mest på samma sätt som borgarna».

Bland mera anmärkningsvärda föremål kunna antecknas de karakteristiska *nattlådorna* samt, vägg III, *vägglusbrädet*, som lades i sängen för att fånga väggloss, *loggbrädet*, ett slags kompass, och »*sajgkorgen*» för upplägning af de färdigkardade ulltickorna. I fönstermontern märkas *eldviftorna*, använda vid halstring af fisk, *svampdosorna* af för Gotland egenartade former, *muffen*, ett af de plagg, som äro för gotlandskvinnornas forna utstyrsel karakteristiska, samt de bägge *brudkronorna*, den ena af perlor, den andra af i tyg imiteradt lingonris.

Rum 7. SKÅNE. Stuginteriör från Håslöf, Skytts hd. 1620-talet. Stugan tänkes sedd så att ena långväggen och två gaflar äro

synliga. Af dörrarna till vänster för den yttre till förstugan och den inre till »mjölkhuset», till höger för dörren hitom ugnen till »stugukammaren» och den bortom ugnen till köket.

I tvärgången, *skap* från olika svenska landskap.

SMÅLAND, HALLAND, BOHUSLÄN OCH DALSLAND.

Rum 8—14.

Den allmogekultur, vi här möta, har ett mer rent svenskt skaplyne än den, vi gjort bekantskap med i den förra afdelningen. — Om nu öfverhufvudtaget något i vår folkliga odling kan betraktas som rent svenskt. Våra fäder hafva ju en gång i en grå forntid invandrat hit, och alltsedan dess ha nymodigheterna i regel uppstått sydligare samt därifrån spridt sig till oss.

Det landskap, som haft den största betydelsen som förmedlare af nya moder bland vår allmoge, är Halland. Dess sjöfarande folk fick se eller hemföra nymodigheterna. Hemma var jordbruket dåligt. Man blef nödsakad att genom hemslöjd skaffa sig en biförtjänst, och de stora älfvarna, med samfärdslederna utefter dem, möjliggjorde en bekväm afsättning af varorna. Halland bildar därför också i många afseenden hufvudlandet för den sydvästsvenska allmogekulturen, och hit ansluta sig som ett mycket enhetligt område västra och södra Småland med delar af Blekinge och östra Skåne, äfvensom södra Västergötland.

Småland måste helt naturligt förete väsentliga skiljaktigheter inom olika trakter. Vi redogjorde nyss för det till Halland hörande området. Efter ett öfvergångsområde från detta öfver Småländska höglandet träffa vi i det inre Kalmar län och östra Jönköpings län en kultur, som visar närmare frändskap med Östergötland. I kustbandet längst i öster finna vi slutligen föremål, hvilkas egentliga hemort numera ligger i de norrländska kustlandskapen från Roslagen och norrut.

Bohuslän och Dalsland äro genomskurna af flera olikartade kulturer. I södra Bohuslän träffa vi ännu spår af Hallandsinflytelser. Längre uppåt antar landskapets kultur en mera med Dalsland och Vänerområdet besläktad karakter. I de inre, nordliga delarna, i Bullarens hd. i Bohuslän och i Nössemark i Dalsland, träffa vi kulturföreteelser, som i ålderdomlighet äro fullt jämbördiga med hvad vi träffa i Dalarna och inom andra delar af landet, där nya moder

endast i mycket ringa grad gjort sig gällande. Dessutom visa en del föremål tydlig påverkan från den angränsande norska allmogekulturen.

Rum 8. SMÅLAND. Stuginteriör från S. Vedbo hd. före 1860. Stugan tänkes sedd från norra långväggen. Fönstret till vänster är östra gafvelfönstret. Längst ut till höger ligger ingången från förstugan och hitom denna dörren till köket. Utanför sistnämnda dörr — till höger i den icke medtagna delen af stugan — låg spisel.

Rum 9. SMÅLAND. Bostadsinredning, Matlagning, Bordskärl, Dräkt.

I likhet med bruket på andra håll stodo väggarna i hvardagslag nakna. Vid högtid däremot behängdes de med väfda eller målade tapeter. Utom de från Skåne och Blekinge kända väfnaderna (se Rum 10) träffa vi här och i Halland i stort antal *målade bonader*. De tidigaste exemplaren från dessa trakter äro — i museets samlingar — från 1700-talets midt, de yngsta från 1870-talet. Å vägg I och II se vi prof på den i södra Småland och Blekinge arbetande *Kinnevaldsskolan*; å vägg III är *Sunnerboskolan* i sydvästra Småland företrädd.

De småländska möblerna utmärka sig för god stil och många gånger schwungfulla former. Prof på renässansens möbelstil träffa vi i det lilla *skänkskåpet* från 1646, vägg III, men ännu långt senare finna vi spår af 1600-talets snickeriarbete i det trol. omkr. år 1800 tillverkade *skåpet* vägg I, hvars målning enligt traditionen skall vara utförd af *Per Hörberg*. Till mera karakteristiska möbelformer kunna räknas de två »*bordssätena*», vägg II, som vid högtid täcktes med kuddar, *hyenden*, samt *bordstolarna*, vägg I. De förra hafva helt och hållet bevarat den väggfasta bänkens form. De senare brukades i hvardagslag som bord; efter användningen fälldes skifvan ihop, och af bordets fjärde ben erhöil man då ett ryggstöd.

Hos oss som hos alla andra folk har vid gästabuden förtäringen spelat förnämsta rollen. Denna skulle icke blott vara hederligt tilltagen, den skulle också hederligt framsättas. Till kalasbordet hörde därför i ett förmöget hem en riklig uppsättning af alla slags bordskärl, och icke minst Småland kan i detta afseende uppvisa en stor rikedom på former, vägg II. I de stora laggade *stänkorna* med pip hämtades ölet ur källaren, i de mindre de s. k. *strutakannorna* serverades ölet, hvarvid man drack genom pipen. Vid sidan om de sistnämnda förekommo äfven *dryckeskannor* utan pip, endast med en snås i brädden. Vidare märkas de rödmålade *snibbskålarna*, ur hvilka brännvin söps med sked, *bollar*, *bägare*, *kalkar*, *koppar*, o. s. v.

Vid förtärandet af maten kommo först i sen tid tallrikar i bruk. Märk den målade *brudtallriken*. Soppan framsattes i stora fat, ur hvilka gästerna åto gemensamt. Fisken upplades på ett fat af trä eller lera, hvilket i midten var försedt med en ursvarfvad skål för såsen, å bordet vägg I. Köttet upplades på träfat, *sofvelfat*, med hög fot, hyllan vägg III, och smöret på liknande mindre fat eller i *smörkalkar*. I gillesmaten intog gröten en framskjuten plats; den ingick också alltid i de s. k. förningarna och förvarades därvid i pryddligt skurna och målade *grötspann*, hyllan vägg II.

Materialet för bordskärlen var trä, tenn, lera och glas. Lergodset tillverkades mest i Halland och försålades af krukmakarna på de stora småländska marknaderna.

Gästerna medförde själfva till gillet sitt *kniftyg*, bestående af knif och gaffel.

Bland till matlagningen hörande föremål, vägg III, märkes träformar för äggost till gillesförening, s. k. *äggoststjärnor*, samt den rika samlingen af *stämplor för julbrödets* utsirande.

De här utställda *dräkterna* äro från Vista, Östra och Västbo härader, till hvilket sistnämnda den bekanta »*unnarsbodräkten*» hör.

Rum 10. SMÅLAND. Bonader, Dräkt, Smycken, Husgeråd, Byväsen m. m. De jämte *linnedrätterna*, *hängklädena* m. m. här utställda *målade bonaderna* härstamma från Västbo härad. De tre stora bonaderna å vägg I tillhöra *Femsjöskolan*, de öfriga äro utförda af klockaren *Anders Eriksson i Åhs* och hans lärjungar. Den midt i rummet hängande *pellen* uppsattes öfver matbordet vid julen.

I fönstermontern träffa vi dräktdelar såsom »*fälttecken*», *nacklapp* till Sunnerbo brudpigedräkt, *brudkrona* samt s. k. »*målemössor*», från Östra och Sevede hd, hvilka i motsats till de vanliga, broderade bindmössorna äro målade.

I midtmontern äro utställda *doppåsar*, i hvilka barnen buros till dopet, samt smycken såsom *löfsöljor*, »*dallrakedjor*», »*läsakedjor*» o. s. v.

Här märkas äfven till tobakens bruk hörande föremål. Tobaken infördes hit vid början af 1600-talet och ansågs till en början hafva sin hufvudsakligaste uppgift som läkemedel. Snart öfvergick den här som annorstädes till ett njutningsmedel, och redan på 1640-talet träffa vi i gamla handlingar förbud mot att »*dricka tobak*», som det på den tiden hette. Bland hithörande föremål märkas *kritpipfodral*, *snushus*, *tobakspung* med piprensare, *tobaksdosor* af holländsk tysk och svensk tillverkning, de sistnämnda tillverkade vid Skultuna och å locket försedda med en beständig almanack af samma slag som runstafven, men med runorna ersatta af latinska bokstäfver.

Af de här utställda *dräkterna* erinrar den från Sunnerbo närmast om Blekinge, medan Värendsdräkten räknas till de ärevördigaste af de svenska landskapsdräkterna. Redan Linné beskriver den som den »götiska urgamla kvinnodräkten». Dess röda silkesstickade brudlist kallades »fälttecken» och bars enligt sägen till minne af Blendas och Värendskvinnornas tapperhet.

I äldre tider, då vägarna voro dåliga, företogs alla längre resor sommartid på hästryggen; gods, som skulle medföras, fästes likaledes på hästryggen vid *klöfjesadeln*, vägg I. Märk den på en af sadlarna hängande stora lädersäcken, använd som *penningpung* för de stora plåtmynten under 1600- och 1700-talen. På vintern färdades man i släde, och till slädspannet hörde då praktigt snidade *lokor* och *selbågar* samt *selknän* af horn. Vagnar förekommo mycket sällan.

Det textila arbetets redskap äro utställda å vägg III. Här märkas mangeldon bestående af *kafvel* och *bräde*; *skäkträn*, *linrockar* och *rockblad*. De sistnämnda hade samma uppgift som linrocken (sid. 6), men linet lindades här icke rundt om utan bands fast vid ena sidan. Typen har sitt egentliga utbredningsområde kring Bottniska viken samt förekommer i Småland endast i de östra kusttrakterna. Till redskap för sömnad räkna vi *svinbete för glättning* af sömnen, en påbörjad *ullgarussyning* med instuckna bennålar, *prylar* af horn samt *syklämman*.

Till byväsendet hörande föremål äro utställda å vägg III till höger om dörren. Här märkas *byklubb*, klubb för *kungsringning*, *postförning* och *skjutsning*, samt *horn* och *trummor* för sammankallande till stämma. De härinvid utställda *runstafvarna* äro dels af den *svärdformiga* smålandstypen, dels af den *mångkantiga* östgötatypen samt dessutom en af *finsk* typ.

Rum II. HALLAND. Linnedrätterna och de målade bonaderna följa oss fortfarande. Af de sistnämnda äro de å vägg II hemmahörande i *Drängsered* och ålderdomligast; till vänster å vägg III ses en *Knäredsmålning*. Öfriga bonader härstamma från en målarsläkt i Gyltige by af *Breareds sn*.

Bland möblerna möter oss nu åter den i Skåne och Danmark förekommande *stolen* med *flätad halmsits*.

Dräkterna äro från Höks och Årstads härader. Märk de olika formerna för *kvinnolifstycken* i fönstermontern.

Den föremålsgrupp, som kraftigare än någon annan bland det halländska bohaget springer i ögonen, är *lergodset*. I Laholm, Halmstad och Varberg bedrefs redan vid slutet af 1600-talet en betydande tillverkning af dylika föremål. Något senare upptogs tillverkningen i Falkenberg, men här stod den ännu på 1860-talet i hög blomstring. Produkterna från de halländska »lergökastäderna» spriddes långt

inåt landet, och de öfver stora områden af västra Sverige förekommande lerfaten med tulipanmönster synas hafva utgått härifrån. Kärlden med brun botten och gul dekor, såsom den år 1711 daterade skålen tillhöra den äldre hufvudsakligast under 1600-talen florerande smakerikningen. Fat med gul glasyr och dekor i rödt och grönt tillhöra hufvudsakligast 1700- och 1800-talen.

Utom lerkärl förekomma naturligtvis äfven träkärl och af sådana träffa vi mycket goda typer i *gyckelstopet*, *smörkalkarna*, *sofvelfaten* och *grötspannen*.

Bland byaskräet lägga vi särskildt märke till det s. k. »*Putseredsböls*», ett byhorn af trä från Putsereds by.

Belysningsföremålen ge oss på nytt en känning af »lergökastädernas» verksamhet i de talrika *ljusstakarna* och *tranlamporna* af bränd lera.

Slutligen märka vi å vägg I *brännjärn* för ornering af träkärl, prof på halländskt träsnideri i *mangelbräden* och *linrockar* samt *blypiskor*, använda vid de ökända halländska slagsmålen.

Rum 12. BOHUSLÄN. Redan genom de kring väggarna upphängda textilierna är landskapets ofvan återopade mellanställning mellan olika kulturområden klar. *Linnedrätterna* å vägg III peka mot Sydsverige, men det *dubbelväfda täcket*, vägg II, tillhör de typer, vi annars träffa i Norrland. De präktiga *ryorna* däremot, vägg I, äro af för Bohuslän ensamt utmärkande typer.

Bland skrinen lägga vi märke till det *ovala matspannet*, äfven detta af en typ, som vi återfinna i Norrland. *Mangelbrädena* visa en brokig samling af inhemskt och främmande; flera, särskildt de med sniderier i låg relief, äro med säkerhet danska. *Urställen*, vägg II, förete för Bohuslän karaktéristiska former.

Bland bordskärlen falla de präktiga *tappskälarna*, *bollarna* och *kalkarna* lätt i ögonen. Särskildt inom denna grupp är närheten till Norge märkbar.

Liksom annars på västkusten spelade här i äldre tider *lampan*, vägg I, som belysningsredskap en stor roll vid sidan om spingstickan. Det ryktbara bohuslänska fisket lämnade också god tillgång på tran. De från Halland bekanta lerlamporna äro emellertid här ersatta af *tranlampor af järn*. Särskild uppmärksamhet förtjänar den öfver bordet upphängda lampan med sin *flätade halmhuf*.

Rum 13. DALSLAND. Den ålderdomlighet, som på sina håll utmärker Dalslandskulturen, kan särskildt iakttagas i de runda, ur en hel trästubbe förfärdigade länstolarna, de s. k. *kubbstolarna*, samt i *sländorna*, vägg I, hvilka sistnämnda ännu på 1890-talet voro i användning i Nössemark. Bland textilverktygen märkas vidare *bandväfskedar*, *bandväfstolen*, det prydliga *väfbordet*, vägg II, samt *prässjärn* af täljsten.

I *bollarna* förråder sig närheten till Bohuslän. Märk äfven den stora *kalken* (på skåpet), hvilken lär hafva användts som ölkärl vid begrafning. Den snidade *dryckeskannan* är införd från Norge.

Bland belyningsredskapen, vägg III, äro de röda *lerljusstakarna* af en kring Vänern spridd typ, hvilken i sin ordning hänger samman med de halländska formerna. *Ljusstakarna af täljsten och trä* äro däremot mer ortstypiska. Märk *armstaken af trä* (ofvanpå montern) med skrufbara armar för att ställa ljusen högre eller lägre. Sådana brukades på julbordet.

Byväsendet företrädes, montern vägg III, genom en *budkafoel för snöskottning*. De prydliga smidda *grafkorsen*, fönsterväggen, hafva sin vidare utbredning uppåt Värmland.

Rum 14. VÄSTERGÖTTAND. Stuginteriör från Marks hd. Stugan tänkes sedd från norra långväggen. Dörren till vänster leder ut till förstugan, och dörren till höger till ett förrådsrum, »loftet». I förgrunden till vänster få vi tänka oss den murade spiseln och till höger stora matbordet med högsätet.

VÄSTER- OCH ÖSTERGÖTLAND, SÖDERMANLAND, NÄRKE,
UPPLAND.

Rum 15—21.

De landskap, som rymmas inom denna afdelning, äro de som utgöra det egentliga Mellansverige. Vi hafva redan tidigare träffat mellansvenska kulturföreteelser såväl i östra Småland som i Dalsland och Bohuslän, och äfven Öland visar en del orienteringar åt samma håll. Den stora riksvägen från Kalmar till Linköping har förmedlat täta förbindelser mellan den befolkning, som är bosatt utefter densamma, och Vänern har förmedlat trafik mellan Västergötland, Dalsland och Värmland. Det är häri, vi ha att söka anledningen till götakulturens förekomst äfven rätt långt utanför det egentliga götaområdets gränser.

Västergötland bildar — fränsedt de delar, som ligga kring Åtrans och Viskans flöden, och som tillhöra Hallandskulturen — jämte Vänernkusten och delar af Närke en västligare aftonad krets af götakulturen.

Den motsvarande östra bildar Östergötland, till hvilket sedan ansluta sig delar af Småland, delar af Södermanland, framför allt inom dess västra trakter, samt delar af Närke.

I sistnämnda landskap mötas sålunda den västra och den östra götakulturen, men samtidigt få vi här för första gången kännning af

det nordsvenska kustområdet. Ju längre vi komma mot öster, dess starkare betonad blir nu den bottniska karaktären — i norra Sörmland, i Västmanland och västra Uppland —, och när vi nå ut till Roslagen, då ha vi lämnat götakulturen bakom oss och befinna oss midt i det nordsvenska kustområdet.

Rum 15. DALARNA. Stuginteriör från Rättvik. Stugan tänkes sedd från södra långsidan. Genom dörren till höger kommer man från förstugan in i stugan. Till vänster befinner sig gafvelfönstret och midt för utefter norra långväggen de karakteristiska skåpsängarna.

Rum 16. VÄSTERGÖTLAND. Textilt arbete, Träslöjd, Byväsen, Matberedning och Bordskärl. Å väggen »*sprängsparlakan*», hvilka liksom de sydligare förekommande linnedrätterna vid festliga tillfällen uppsattes som prydnad i stugan.

Västgötarna äro mer än någon annan landskapsbefolkning i Sverige kända som skickliga slöjdare, och detta framför allt, emedan de som »knallar» drogo land och rike omkring för att afyttra sina varor. Dessa farande köpmän voro hufvudsakligast hemma i Älfsborgs län, och förutom textilier tillverkade de och försälde svarfvade träkärl. Det är då också i sin ordning, att västgötasamlingen skall visa talrika prof på den gamla träslöjden, hvilken ingalunda var inskränkt till de svarfvade föremålen. De här utställda skrinen, mangelbräderna, linrockarna m. m. visa, att äfven träsnideriet stod högt.

Af *skrinen*, vägg II, höra de *rankornerade* hufvudsakligast hemma i södra Västergötland, medan de *karfsnidade* till största delen härstamma från Skaraslätten och Vänernkusten.

Det gamla byväsendet synes i Västergötland hafva bevarat sig i fastare och ursprungligare former än i något annat svenskt landskap. Bland hithörande föremål, vägg I, märkes *bykäppen*, hvilken användes vid afsyning af gärdesgårdar. Den öfre pinnen anger gärdesgårdens laga höjd, och nedanför den undre pinnen måste gärdesgården vara så tät, att käppen icke kunde stickas igenom. I montern förvaras *byklubbor*.

De textila verktygen visa samtliga prof på västgötarnes stora slöjdskicklighet. Här märkas *sländor*, *linrockar* af flera former, *bandknifvar*, *bandväfskyttlar*, o. s. v. Flera af *mangelbräderna* äro goda prof på nordvästgötsk karfsnidning.

Svarfvarearbetet kommer särskildt till synes bland bordskärlen. I *bollarna*, vägg III, göra vi bekantskap med en ny och för landskapet karakteristisk form af dryckeskärl. Bland *snibbskålarna*, är den s. k. *varaskålen* särskildt anmärkningsvärd. Enligt de gamles utsago var hålet i midten afsedt för att gästen, när han drack, skulle kunna ha ett vaksamt öga på sin granne. Bland matlagningsredska-

pen, vägg IV, lägger man märke till *äggoststjärnorna*, *julbrödstämplarna* samt de stundom af bränd lera tillverkade *mortlarna*.

Rum 17. VÄSTERGÖTLAND. Bostadsinredning, Dräkt, Bordskärl. Bland möblerna märkes *hörnskåpet*, dateradt 1822, med sin blandning af 1600-tal och tidigt 1800-tal. Den präktiga *juljusstaken*, ofvanpå skåpet, kan i likhet med de här och där förekommande s. k. häststakarna sönderplockas och sammansättas på nytt och motsvarade sålunda på visst sätt den art af leksaker, som vi kalla tålamodsknutar.

Till höger om ingången finna vi den egentliga samlingen af belysningsföremål. Här möta vi dels de nyss anförda *häststakarna* af trä, dels de *fotangelformiga lertjusstakarna*, som vi tidigare träffat i södra Sverige och i Dalsland.

Till vänster om ingången äro tvenne *runstafvar* uppsatta, den ena af dem, med egendomliga strecksiffror, af en typ, som uteslutande förekommer i södra Västergötland.

Dräkterna äro från *Toarp* i Ås hd samt *Bollebygd* och *Kind* i landskapets södra del samt från *Ale* och *Källand* längre norr ut. *Rackebydräkten* från Källands hd. är värd särskild uppmärksamhet genom sin hufvudbonad, en kombination mellan bindmössa och halmhatt; den sistnämnda utgjorde redan på 1700-talet ett karakteristiskt inslag i Skaratraktens kvinnodräkter.

I montern, vägg III, må observeras de *hjärtformade soljorna* med genombruten kant, särskildt karakteristiska för Boråstrakten, samt den till brudutstyrseln hörande *»bröstmäcken»* och den af silfver utförda *käppen och kryckan*; sistnämnda föremål lämnades åt fästfolket i present på första lysningsdagen. Vidare märkes en *nötknäppare* visande en man i 1500-talsdräkt, samt den s. k. *klåkommissarien*, som användes att klia sig på ryggen med.

Bland bordskärlen af lera, glas o. s. v., märkes *lerskålen* från 1688, ett af museets få lerkärl från 1600-talet, samt *hornflaskan*.

Rum 18. ÖSTERGÖTLAND. Duken i taket tillhör julstassen. Bland möblerna möter oss här för första gången den ålderdomliga *vändbänken*, vägg III, hvars ryggstöd, såsom på nutida spårvagnar, kan kastas om åt vilken sida man vill. Hos oss förekommer denna möbelform hufvudsakligast i norra Sverige. I öfrigt visa de östgötska möbelformerna ett påfallande starkt inflytande från senare tiders borgerliga odling. En för landskapet karakteristisk dekoration företer *hängskåpet* å vägg III. Dess plattskurna rankverk återfinnes på några af skrinen.

Bordskärlen, vägg II, förete som vanligt, såväl i trä som lera, en mångfald af former, och bland dem intar den ståtliga samlingen af *snibbskålar* ett särskildt framträdande rum.

Belysningsföremålen, vägg I, visa genom förekomsten af *lertjusstakar*, att vi ännu befinna oss i utkanten af den sydsvenska kulturen.

Å midtmontern äro utställda prof på träsnideri i form af *mangelbräden* och *selvbågar* m. m. samt föremål tillhörande *byväsendet*, *runstafvar*, af hvilka de mångkantiga tillverkats i Östergötland omkring år 1600.

Dräkterna äro från *Ydre* och *Finspånge läns* härad. Kännetecknande för männen äro de äfven till högtidsdräkten hörande förskinnen. Särdeles karakteristiskt är också *Skedevikvinnans* s. k. munkalifstycke med sin flickafslutning nertill.

Rum 19. SÖDERMANLAND OCH NÄRKE. De sörmländska föremålen utmärka sig särskildt genom sin målning i lifliga färger. Särskildt goda prof förete de, vägg I, utställda *fästmöskrinen*, som med sin rika och lekfulla färgbehandling omedvetet väcka till lif ordsättet om »det fagra Södermanlands». Dessa skrin innehöllo fästmannens gåfvor till sin utkorade, och sådana — i midtmontern — utgjordes af *silfverbälte*, *tröjspanne*, *psalmbok*, *silkeduk*, *handskar* m. m.

Dräkterna äro från *Sorunda*, *Österåker* och *Vingåker*. Bland dem tilldrar sig den sistnämnda vårt särskilda intresse såsom varande vår tidigast beskrifna folkdräkt — i anteckningar från omkr. år 1600. Bland dräktdetaljerna i midtmontern märka vi *lysareband* tillhörande fästepigornas hufvudbonad, *broderade mössor* från Vingåker och *spetsmössor* från Österåker, båda tillhörande gift kvinnas dräkt, samt *pungtrossen*, af två silkespungar samt rum för sked, knif och gaffel.

Närkessamlingen är inrymd i rummets borte högra hörn. *Skäkt träet* tillhör en hittills icke sedd typ, *rockbladet* visar mot Nord-Sverige och *koskällan*, daterad 1762 är försedd med en inskrift för att skydda kreaturet.

I montern finna vi *brödstämplor* och *gjutformor* för smycken, anmärkningsvärda, emedan smycken eljest saknas inom landskapet. *Lerflaskan*, daterad 1682, hör till museets mera anmärkningsvärda kruk-makareprodukter.

Å pallen den präktiga *bytrumman* från Asker samt — till vänster om dörren — en *bordstol*, till sitt väsen besläktad med de småländska (sid. 10), men af helt annan form.

Folkdräkten företrädes af en kvinnodräkt från *Stora Mellösa*.

Rum 20. UPPLAND. Bland möblerna märkas, vägg II, en *kista* och ett *skrin*, den förra med synnerligen ålderdomlig konstruktion, båda med ålderdomlig ornering; samt, vägg I, de snidade *urstållen* af former, som återfinnas i Norrland och egendomligt nog i Bohuslän.

Till vänster om ingången finna vi *byskräet* jämte en samling *runstafvar* med den för Uppland så karakteristiska valknutsorneringen.

Textilredskapen äro utställda till höger om ingången samt å midtmontern. *Mangelbräderna* förete ett flertal typer. Klappträformen är osteuropeisk, mangelbräderna med en sträng utefter ryggen tillhöra norra Skandinavien och de med hästhandtag södra Skandinavien och Nordvästyskland. De breda *skäktträna* med rakt handtag äro uppenbarligen hemförda från norra Tyskland af sjöfolk; de spirformiga genombrutna *linrockarna* åter äro typer, som träffas i Norrland och svenska Finland.

Särskildt å midtmontern kommer oss den uppländska träskärningskonsten till mötes i all sin rikedom. Nästan öfverallt, då man påträffar suidadt och måladt husgeråd, kan man vara förvissad om att föremålet tillkommit som fästfolkspresent. Så är fallet med skäktträna i Skåne, linrockarna i Västergötland, fästmannskrinen i Sörmland, liksom med de här utställda rockbladen och väflunorna. *Rockbladet*, som hos oss endast träffas på ostkusten, har införts från öster eller sydost och synes ha sitt ursprung i Balkanländerna. Märkligt är att det äfven här nere — i Albanien och Montenegro — har samma uppgift att vara fästmanspresent. Föremålet uppträder i ett flertal former, typiska för olika socknar. Äfven *wäflunorna*, som tjäna att hålla varpen uppe i väfstolen och lyfta den, hafva sysselsatt slöjdarna och uppträda i en stor formrikedom.

Å vägg II möta vi i de snidade *trädosorna*, från omkr. 1700, andra exempel på uppländsk slöjdskicklighet, och den lilla gruppen af *näfverarbeten* ger oss nya prof härpå i annat material.

Nyckelharporna midt på väggen äro särskildt kännetecknande för Roslagen. Instrumentet har sannolikt införts till Sverige från Tyskland vid medeltidens slut.

Slutligen visa oss de mångfaldiga till *seltyget* hörande föremålen å vägg III den uppländska träslöjden från helt ny sida, friskulpturens.

Dräkterna äro från *Häfverö*. Af *brudkronorna*, i fönstermontern, är den ena af *halm med förgyllning*, en typ, som återfinnes i Hälsingland. — Hvad som här mer än något annat fångar ögat är de *flossade väfnaderna*, tillhörande en grupp af flossor, som utom här träffas i Norrland och svenska Finland.

Rum 21. HÄLSINGLAND. Stuginteriör från Delsbo. Interiören förvärfvades redan 1874 genom dåvarande kyrkoherden i Delsbo, senare biskop Lars Landgren. Målningarna äro utförda af en i trakten ifrigt arbetande målare Gustaf Reuter under 1700-talets förra hälft.

I tvärgången: *skåp*.

VÄRMLAND, VÄSTMANLAND, DALARNA.

Rum 22—28.

Med de landskap, som rymmas inom denna afdelning, ha vi så att säga nått hjarterötterna i den svenska allmogekulturen. Framför allt gäller detta Dalarna. Genom landskapen närmast norr öfver gingo stora färdeleder från Mälarkrakterna utefter den nedre norrlandskusten och öfver de norrländska älfvarna till Trøndelagen i Norge. Här uppstod sålunda en liflig omsättning såväl från väster som från öster.

Dalarna, som hade fjällen och ödebygderna vid sin västra gräns, blef åt detta håll stängdt. Allt nytt, som flöt in från öster, dämades upp och blef stående vid sidan af det gamla. Vi träffa därför i Dalarna våra ålderdomligaste kulturformer, och dessa höllas här vid så kraftigt lif, att de hindrade nyheterna att komma in i alltför stor utsträckning.

Nära samhörigt med Dalarna är öfre Värmland. Landskapets sydligare delar behärskas däremot af götakulturen kring Vänern. Dessutom göra sig, särskildt mot väster, norska inflytelser gällande samt, här och hvar inom landskapet i öfrigt, herrskapsinflytelser från bruket. Slutligen har Värmland genom de hit inflyttade finnarna emottagit ett starkt främmande inslag från dessa nordosteuropiska folkstammar.

Västmanland hör till sin hufvudsakligaste del samman med den Mälarkultur, som vi mött i Närke, norra Sörmland och västra Uppland, men i norr och väster blir redan närheten af den ålderdomliga Dalakulturen skönjbar.

Rum 22. GÄSTRIKLAND. Interiör af en nystuga från Valbo socken. Ny- eller herrstugan var de norrländska bohdehemmens paradrum och användes endast vid gillen. Valbostugans målningar äro utförda 1783 af Hans och Johan Wikström från Tierp i Uppland.

Rum 23. VÄRMLAND. Redan möblerna förete en rik blandning af olika angränsande trakters former. *Bordstolarna* äro af en typ, som vi förut träffat i Småland, medan *kubbstolen* åter, ehuru känd redan i Dalsland, har sin egentliga förekomst i landets nordligare delar. Det stora *skänkskåpet*, vägg II, har det burgna bergsmanshemets karaktär, under det att *hörnskåpen*, i bortre hörnen, minna om Nordsverige och Norge.

Afdelningen för textilt arbete, vägg II, är synnerligen rikhaltig. Innan spinnrocken uppfanns, hade man två primitiva redskap för spånad, spinnkroken och sländan. Den förra hafva vi gjort bekantskap

med redan i Skåne. *Sländan* hade ett annat utseende. Den bestod af en smal sticka, i hvars spets linet fästes; sattes stickan i en rundgående rörelse, tvinnades linet till garn. För att öka stickans tyngd och stärka balansen uppträdde på den en rund skifva, *sländtrissan*, af sten eller ben. Med spinnrockens uppfinnande lades sländan horisontalt i denna, och snodden från hjulet lades omkring den forna sländtrissan; på så sätt erhöles spinttenen. — De båda *sländorna med trissan vid öfre ändan* äro afsedda för skomakaregarn.

Då slända användes, fästes linet kring en lång käpp *linrocken*, som instacks i gördeln; med spinnrocken erhöles man de nu vanliga linrockformerna. Vidare märkas redskap för *reptvinning* samt, till vänster om skåpet, *mangelbräden* i olika former.

Å midtmontern finna vi bland mat- och dryckeskärlen öfverst en präktig *masurskål*, märklig genom att samma grundform återfinnes hos bollarne i den ålderdomliga Sætersdalen i Norge. De ståtliga »*tvebottnakannorna*», å pallen, användes vid bröllop. *Kalkarna* och *bollarna* äro till form och målning af samma slag, som vi funnit i Bohuslän och Dalsland. Äfven dessa voro gilleskäril, och den stora *brudskänkskalken* från 1822 användes att samla pengar i på bröllopaftonen. Af *dryckeskannorna* äro de svarfvade af masur norska; den väldiga *skålen* i monterns tredje öppning användes att salta kött i.

Bordskäril af *glas* finna vi i fönstermontern; till vänster i samma afdelning *barkbröd* från 1780-talet.

Dräktsamlingen är företrädd af dräkter från *Ny, Östervallskog* och *Dalby* samt af dräktdelar, bland hvilka märkas de till Dalbydräkten hörande rikt *utsydda vantarna*.

Värmlandsfinnarna. Väggen till vänster om ingången upptages af öfremål, som afse att illustrera de till Värmland inflyttade finnarnes bohag. — Den karga jorden och det usla klimatet har tidigt tvungit finnarna att söka tillfällig arbetsanställning hos svenska bönder väster om Bottenhafvet. Den direkta invandringen tar emellertid sin början först mot 1500-talets slut. För att öka den odlade bygdens areal hade Gustaf Vasa infört lättnader för dem, som ville upptaga nyodlingar, och i samma riktning arbetade Karl IX vidare. Bland dylika nybyggare träffa vi redan 1583 finnar, och genom de olycksår, som nu följde för Finland af missväxt och inbördeskrig, blef antalet af dem, som drogo ut att vinna sin bärkning i främmande land, allt större.

I Sverige träffa vi finnar inom tre områden: A. utefter kusten från Ångermanland till Kolmården samt till Orsa finnmark i väster; B. Västmanlands bergslag och Västerdalarna; C. Västra Värmland upp till Trysil i Norge, med de sista västligaste utlöparne i Kristiania-trakten. De flesta af dessa emigranter voro savolaxare.

Utforskandet af de svenska finnbygderna började omkring 1820, och samtidigt inleddes arbetet att till högre bildning och bättre lefnadsvillkor höja de ditintills totalt försummade finnarne i Sverige. Fränsedt ett par enstaka notiser i äldre bygdebeskrifningar kände man föga om dem, och den bildade svenska allmänheten hade så godt som ingen aning om deras existens. De hade därför också, då de vid nyssnämnda tidpunkt »upptäcktes», genom sin långvariga isolering bevarat språk, diktning, lefnadsvanor o. s. v. i de ursprungligaste former, och flera af dessa särdrag ha fortlefvat till vår tid.

Möblerna i stugan äro mestadels väggfasta, men bland det rörliga mobiliaret träffa vi så ålderdomliga former som *kubbstolen* och *krakstolen*, af en själfvuxen gren försedd med tre ben, samt det ur en stock gjorda *hängskåpet*. Typiskt finska äro de bredvid kubbstolen utställda *härfräen*, hvilka tjänstgjorde som garnvindor, och den stora vinkelböjda *linrocken*, på hvars nedre del man satt, då man spann.

Mer än något annat äro näfverarbetena för den finska kulturen kännetecknande. Näfvern insamlades under saftiden om våren och förvarades sedan, ofta klippt i remsor, för att användas vid slöjden nästa vinter. Å pallen finna vi *nystan* af dylika remsor. Af näfver gjordes snart sagt allting: *flaskor, renslar, korgar, fodral* af olika slag, *skor*, ja t. o. m. *hattar*. — Såsom hörande till en primitiv kulturs former, såväl i Europa som hos vilda folkslag, äro bärnesarna, här kallade *bäner*, förtjänta af uppmärksamhet. De användes som bärställning för tyngre ryggbördor.

Rum 24. VÄSTMANLAND. Till höger om ingången bohag från de i Västmanlands bergslag bosatta *finnarna*.

Västmanlandskulturen i öfrigt företer, som nämnts, drag såväl från Mälardalskapen som från landets nordligare delar. Till de märkligare möblerna kunna vi räkna de bägge *kisttolarna* med ett skrin under sitsen, *karmstolen* af en under medeltiden vanlig typ samt den, vägg III, utställda *korgsängen*. De bägge *skåpen* visa prof på huru i ena fallet *empirens* former, i det andra *rokokons* måleri omsatts hos allmogen. Af *skrinen*, vägg III, pekar det karfsnidade med sneda väggar liksom de ovala *matspannen*, midt i rummet, mot nordsvensk påverkning.

Å vägg III textilverktyg; däribland de *spirformiga linrockarna*, tillhörande typerna från Bottniska viken, samt *mangelbräden*, hvaraf det med en spiralvriden sträng utefter ryggen hör till de ålderdomligaste formerna i vårt land med egentligt utbredningsområde i de öfre Dalasocknarna.

Dryckeskärlen äro utställda å vägg I och II. Vi återfinna här de stora *tvebottnakannorna*; *dryckeskannorna* hafva en för landskapet karakteristisk målning i rött och blått; *kopparbägarna*, vägg II, äro

typiska för bergslagshemmen; märk äfven serien af svarfvade, stundom rödmålade *masurkannor*, vägg II, af en typ tillhörande 1500-talet.

Lergodssamlingen, i fönstermontern, innehåller flera af museets äldsta och bästa prof på äldre krukmakeri; särskild uppmärksamhet förtjäna de eljest rätt sällsynta *grönglaserade kärlen*. — Här finna vi äfven en samling mässingssaker, hufvudsakligast tillverkade vid det inom landskapet belägna *Skultuna bruk*. Byväsendet, till höger i montern, företrädes af en *fattugklubba*, en *skjutsklubba*, en *bytafla* med namn och bomärken för bylagets besuttna bönder m. m.

Slutligen märkes den bekanta *Fellingsbrodräkten*, hvilken enligt en, dock oriktig, tradition skulle ha bevarats sedan Engelbrekts dagar. Vidare: dräktdelar såsom broderade *halsdukar* och *väschor*, det egenomliga *kvinnolifstycket* med valk för att uppbära kjorteln samt hvita *öfverärmar* att dragas öfver lentygsärmarna, när dessa voro solkiga.

Rum 25. DALARNA. Redskap för hemslöjd, Bordskärl, Lyse, Skrift, Kommunalväsen, Fortskaffningsmedel. Till höger om ingången redskap för *skinnberedning*, hvaribland märkes *formstämpel för läderskärmar* till mansmössor.

Till vänster om ingången det textila arbetets redskap. I Skåne hade vi tillfälle att följa linets beredande till garn. Här kan samma procedur följas, men i ursprungligare former. Så fort linet torkat repas det på *linrepan* för att befrias från fröhusen. Efter att sedan i vanlig ordning rötats klubbades det med *linklubban*, hvarpå det skäktades med *skäkträet* öfver *skäktstolen*. Nu skulle det klyftas. Detta tillgick så att linet infördes mellan de järnskodda käftarna i *linklyftan* samt drogs mellan dem för att befrias från de sista skäfvorna. Sedan det äntligen häcklats på *linhäcklan*, var det färdigt att spinnas.

Intill senaste tider användes vid spinnandet *sländan* (sid. 20). Linet lindades kring *linrocken* och ombands med ett ålskinn försedt med en ändskoning af trä, *rockstickan*. — I montern: *sländor*, *rockstickor*, *gnidstenar* af glas, s. k. *hattskedar* af trä, för glättning af kvinnomössorna, de karakteristiska *nålhusen*, *gjutformar* för smycken m. m. Under montern *mangelbräden*, hvaraf ett par sällsynta former, den ena med ändhandtag, den andra utan handtag, endast bestående af en plan bräda. Den förra grundtypen har sin väsentligaste utbredning i mellersta och östra Europa, den andra i Holland och Frisland.

Samlingen af dryckeskärl, vägg II, är särdeles rik. Märkligast äro de snidade *kåsorna* med ytterst ålderdomlig dekorerung. Å vägg III äro matkärlen utställda. Här finna vi *ostkär*, *saltflaskor* af horn och näfver liknande finska samt den märkliga samlingen *barkbröd* från det stora hungeråret 1868. Bröden äro bakade af bark och agnar. Barkmjölet bereddes af den inre finare barken af unga tallar, hvilken affladdes med en särskild barkskrapa den s. k. *furutycklan*, af

älghorn. Märk äfven *brödhufveln*, med hvilken det hårda brödet hyflades till »sull», en maträtt af brödsmulor och sur mjölk, samt de två *järnplattorna*, å golvet, för gräddning af kakor.

I montern till höger om utgången: *belysningsföremål*, delvis smidda af myrmalm och tillverkade i Älfdalen, samt till den bokliga kunskapen hörande föremål såsom *skolkklubban*, som anger i hvilken ordning skolmästaren skall mathållas, *handskrifter* på näfver o. s. v. Märkligast är här likväl en samling föremål med *runskrift* Långt efter det att kannedomen om runorna upphört att vara en lefvande kunskap hos vårt folk, har den lefvat kvar hos Dalarnas allmoge. Här utställda inskrifter äro från 1600-, 1700- och 1800-talen.

Å midtmontern utställas till byväsendet hörande föremål. Här märkas *båtstickor* angifvande det arbete, hvar och en skulle utföra vid kyrkobåten, *gärdesgårdslängder* för gärdesgårdarnes underhåll, *refstickor* angifvande hvarje bondes jordlotter inom byområdet o. s. v. — I nästa afdelning af montern: *kass-stickor*, som nedstuckos i *barnkassen* — å pallen — vid barnets hufvud, ett slags släktaflor, på hvilka familjens afkomlingar i tur och ordning antecknades, samt *runstafvar* af ålderdomlig och för Dalarna karakteristisk art. — I tredje afdelningen *besman* och *alnmått*.

Å fönsterväggen finna vi seltyget med de broderade *hufvudlagen*, *selbågarna*, *lokorna* och de snidade *sadlarna*. Selbågarna förete ett flertal typer från de ålderdomligaste, med de på hästens manke hvilande kläpparna bundna fast vid bågens kropp, till yngre typer, dels snidade af trä — däraf några norska — dels smidda af järn.

Rum 26. DALARNA. Rumsinredning, Bordskärl, Dräkt. Öfverst kring väggarna finna vi prof på de bekanta *dalmålningarna*. Förutom i Sydsverige förekommo målade bonader äfven i Dalarna och södra Norrland, hvarest de under 1800-talet utfördes af kringvandrande Leksands- och Rättvikskarlar. Flere af de här utställda bonaderna äro utförda af *Kers Erik Jönsson* (»Kersjerker») i Lima by i Leksand.

De i taket upphängande *kronstängerna* voro anbragta på samma sätt i stugans tak. Stugan delades af de två kronstängerna i tre delar, af hvilka den vid dörren var den simplaste och den vid bortre gafvelväggen den förnämsta.

Bordskärlen företrädas här af lerkärl, hvaribland, i montern vägg I, märkes museets *äldsta lerfat* dat. 1644 med gul och grön dekor mot brun botten. — I samma monter: *gästabudsknifvar* att af gästerna själfva medföras, de snidade *skedarna*, som voro fästmanspresenter, *tobakspipor*, ej sällan gjorda af järn, *tuggkåda* m. m. Tuggkådan hopsamlades från granarna och tuggades af vallhjon, tills

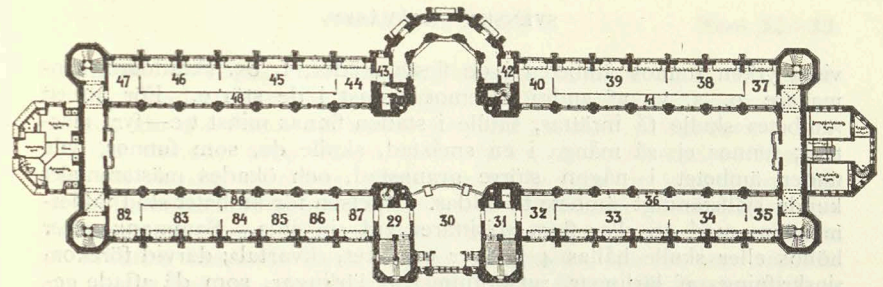
den blef hvit och seg, hvarefter den bevarades och liksom hvitlök tuggades af kvinnfolk i kyrkan.

Dräkterna äro från de *öfre dalsocknarna*. I montern, vägg I och III, samt i midtmontern finna vi *dräkt detaljer* och *smycken* tillhörande sockendräkter inom hela landskapet. — Såsom på sätt och vis tillhörande dräkten må här äfven påpekas de, vägg III, utställda *käppyxorna*. Från att från början hafva varit ett vapen blef yxan, när fredligare tider kommo, ett värdighetstecken för besuttna bergsmän och bönder, hvarvid den alltmer erhåller formen af en käpp, hvilkens yxliknande krycka utgör det enda minnet af dess ursprungliga bestämelse.

Rum 27. DALARNA. Rumsinredning, Dräkt. Flera af de här utställda *bonaderna* äro målade af *Hjelt Per Persson* i Lima by i Leksand. Några intressanta scener ur forna tiders bröllofsfirande äro målade af *Stikå Erik Hansson* i Risa, Mora. — Möblerna visa ett flertal ålderdomliga former. De båda *skåpen* vid sidan om ingången hafva en rent senmedeltida ornamentik. *Kubbstolarna, krakstolarna*, af en själfvuxen trädgren med tre ben, samt de präktiga *skänkskåpen* tillhöra våra ålderdomligaste möbelyper. Den förstnämnda fanns i samma form i södra Europa redan för 3,000 år sedan. Märk äfven de utomordentligt ståtliga *kronstängerna*.

De flesta här utställda dräkterna äro från *Västerdalarna*. — Man använder ofta för folkdräkten namnet nationaldräkt, och de finnas, som tro, att en sådan dräkt bars af alla och vid alla tillfällen. Allmogens garderob innehåller en mängd olika former för samma plagg, afsedda att användas vid olika tillfällen och af olika åldersklasser. De tre *dräkterna från Floda* afse att ge exempel på en familjs olika »nationaldräkter».

Rum 28. DALARNA. Stuginteriör från Backholm, Lima sn. Byggnaden bestod af förstuga med utbyggd svale, s. k. barfre, dagligstuga, kammare och nystuga. Den här uppsatta delen utgör hvardagsstugan. Af de två dörrarna i borte väggen leder den ena till förstugan och den andra till kammaren. Väggarna vid sidorna äro stugans långväggar.

Plan af Andra våningen (kolonn-galleriet).

Svenskt skräväsen.

Rum 32—33.

Den organisation af handtverken och deras utöfvare, som benämnas skräväsendet, infördes efter tyskt mönster i Sverige under den senare delen av medeltiden. De äldsta svenska skråstadgar, vi känna, härstamma från förra delen af 1400-talet. Under detta och följande århundrade utfärdades en mängd skråstadgar för olika yrken, men först 1621—1622 utfärdade Kungl. Maj:t skråordningar för de flesta handtverk, uppställda efter en gemensam plan, ehuru i form af privilegier för hvart och ett handtverk för sig. — Den första allmänna skråordningen gällande alla yrken utfärdades och trycktes år 1669, och år 1720 utkom slutligen »Kungl. Maj:ts algemene ordning och skrå för alla handtverkare i Sverige och Finland», hvilken, omtryckt i talrika upplagor, förblef gällande ända till år 1846, då skräväsendet i Sverige afskaffades och näringsfrihet infördes.

Det svenska skräväsendet stod länge under tyskt inflytande, vilket bl. a. framgår däraf att tyskan förblev det officiella skråspråket, på samma sätt som latinets var kyrkans och de lärdas, franskan diplomaternas språk. — Blomstringstiden i Sverige inföll under 1600—1700-talen, och det är också från dessa århundraden samt 1800-talets förra del som Nordiska Museets samlingar af skråföremål härstamma.

Angående skråorganisationen må här nämnas följande för de flesta yrken gemensamma hufvuddrag. Utövarna af ett visst yrke utgjordes af tre klasser, lärlingar, gesäller och mästare. De sistnämnda utgjorde »ämbetet» (guldsmedsämberet, skräddareämberet o. s. v.). Af

vissa yrken funnos ämbeten i de flesta städer, t. ex. skräddare, skomakare o. s. v., af andra däremot endast i de större. För att ett »ämbete» skulle få inrättas, skulle i staden finnas minst tre—fyra mästare; funnos ej så många i en småstad, skulle de, som funnos, lyda under ämbetet i någon större grannstad, och ökades mästarantalet kunde själfständigt ämbete få bildas. I spetsen för ämbetet stod »åldermannen» med en eller flera »bisittare» vid sin sida. Sammankomster höllos eller skulle hållas 4 gånger om året, »kvartal»; därvid förekom »inskrifning» af lärlingar, »utskrifning» af lärlingar, som då aflade gesällprov och blefvo erkända som gesäller, samt antagande af nya mästare efter aflagda mästarprov; öfver allt detta fördes protokoll, och därjämte fördes räkenskapsböcker, journaler öfver in- och utskrifningar o. s. v. Gesällbref och mästarbref, ofta präntade eller tryckta på pergament, underskrefvos af ålderman och bisittare samt försågos med ämbetets sigill.

Gesällerna af ett visst yrke i en stad bildade »gesällskapet» med »åltgesällen» i spetsen. På grund af gesällernas »vandringar» från stad till stad hade gesällskapen en mera interurban och internationell karaktär än »ämbetena» med sina bofasta ledamöter, mästarerna. Äfven i gesällskapen höllos mer eller mindre regelbundna sammankomster samt fördes protokoll, räkenskaper och längder öfver de gesäller, som tid efter annan passerade staden och mottogos i »gesällherberget».

Lärlingarna stodo helt under sin mästares uppsikt, bodde i hans hus; de »inskrefvos» vanligen vid 14—16 års ålder, och lärotiden utgjorde 3—6 år, hvarefter lärlingen kunde blifva gesäll.

De i skråafdelningen samlade föremålen bestå af de olika slag af föremål, som tillhört ämbetena och gesällskapen såsom sådana, och som begagnades vid sammankomsterna, såväl vid de egentliga förhandlingarna som vid de festliga samkväm med måltid och dryckeslag, som vanligen avslutade dessa. Dessa föremål voro desamma eller likartade inom alla yrken och likaså inom ämbetena och gesällskapen.

De manstarka ämbetena i Stockholm och de större städerna kunde gifvetvis bestå sig med finare dylika saker än de af några få mästare bestående ämbetena i småstäderna eller de vanligen mindre penningstarka gesällskapen. — Det förnämsta af dessa föremål var *lådan*, som på visst sätt representerade ämbetet eller gesällskapet. När dess vanligen trenne lås vid sammankomsten öppnats af ålderman och bisittare, skulle »in-för öppen låda» en särskild frid råda och ämbetets helgd upprätt hållas. I lådan förvarades ämbetets eller gesällskapets öfriga tillhörigheter, penningar, protokoll och räkenskapsböcker, etc.

Åldermannen eller åltgesällen förde som tecken på sin värdighet antingen »*åldermansklubba*» eller »*spira*» s. k. »*schafferholz*»; vid de senare hängdes ofta band i olika färger, »stiftade» af nytillträdande

ledamöter. — *Sigill* eller *stämpel* anbragtes under mästare- och gesällbref och under officiella handlingar. — På bordet vid sammankomsterna stodo *sparbössor* för kassor för olika ändamål, fattigbössor o. s. v. och där tronade även främst bland raden af dryckeskärl *välkomman* eller *välkomsten*, af silfver eller tenn, ur hvilken de högtidligare skålarna, framförallt välkomstskålen till de nytillträdande mästarerna, druckos. Välkommorna voro ofta behängda med »*skytтар*» af silfver, skänkta af nyblifna mästare; dessa skyltar nedsmältes, när de voro tillräckligt många, för att man därpå skulle kunna få ett nytt dryckeskärl. — På bordet stodo också *vinkannor* af silfver, stora *ölkannor* af koppar eller tenn, ur vilka drycken iskänktes, samt smärre dryckeskärl av olika material, silfver, tenn, glas o. s. v.

Såväl ämbetena som gesällskapen ägde stundom, ehuru icke alltid, *fanor*, som buros i spetsen, när medlemmarna uppträdde som kår, eller hängdes utanför åldermannens hus, när sammankomst ägde rum. Utanför gesällhärbergena hängde äfven en mera permanent *skylt* till ledning för de vandrande gesällerna af yrket.

Rum 32. Lådor och andra föremål, som tillhört ämbeten och gesällskap inom yrken, som arbetat i metaller eller i läder; smeder, klen- och pistolsmeder, kopparslagare, mässingsslagare, tenngjutare, guldsmeder samt garfware, sämskmakare m. fl. — se de vid lådorna anbragta etiketterna.

Rum 33: I. Lådor och andra föremål, som tillhört ämbeten och gesällskap af skomakare-, skräddare-, handskmakare- och hattmakaryrkena. — I midtmontern välkommor, bågare, kannor m. m. af silfver, som tillhört olika ämbeten och gesällskap (se etiketterna); de allra flesta utförda af guldsmeder i Stockholm. — I fönstermontern sigillstämplar och aftryck af dessa. — Öfver midtmontern skomakareämbetets i Stockholm fana; ofvan passagen till nästa afdelning skräddaregesällernas i Lund fana.

Rum 33: II. Lådor och andra föremål, som tillhört ämbeten och gesällskap af flera olika yrken: vagnmakare, bokbindare, målare, repslagare, krukmakare, bagare, slaktare m. fl. — Skomakaregesällskapets i Stockholm fana, dat. 1714. — Å väggen porträtt af åldermän inom Stockholms bryggårämbete. — Ofvan passagen Snickaregesällskapets i Stockholm fana dat. 1746, och till vänster i skåp prof på protokollsböcker, skråartiklar, mästare- och gesällbref m. m. — (Skråafdelningens arkiv, som omfattar handlingar från öfver 300 svenska skråämbeten och gesällskap, förvaras i museets bibliotek.)

Rum 33: III. Lådor och andra föremål, som tillhört ämbeten och gesällskap af yrken, som arbetat i trä, snickare, timmermän, byggmästare, tunnbindare m. fl. — I midtmontern välkommor af tenn,

som tillhört olika ämbeten och gesällskap (se etiketterna). — Öfver midtmontern fana, som tillhört skrädaregesällerna i Stockholm.

Rum 34. I de båda afdelningarna af detta rum är anordnad en utställning af museets rika samlingar af *järnsmiden* såsom portar, portöfverstycken, port- och dörrbeslag, gångjärn, portklappar, olika slag af lås, hänglås, kistlås, dörrlås, nycklar samt kistor af järn med rikt arbetade konstlås; vidare grafkors, ljuskronor och skyltar; — se etiketterna.

Rum 35. Upptages af tid efter annan växlande tillfälliga utställningar.

Rum 36 (galleriet utanför rum 32—35). Utställning af *skidor* från olika delar af Skandinavien samt *snöskor*, *skarabågar*, *skridskor* m. m.

Grannländernas Allmogekultur.

NORGE.

Rum 37—45, 48.

»Det ha ikke vanta paa go jord aa gro i, og naar berre ho finnest, so kan konste arbeie se fram ette di vandaste vegjom um ei bygd ligg alder saa avstengd fraa hine verd'n» låter Ivar Kleiven en bonde i Gudbrandsdalen yttra, och det är visst, att dessa ord med särskild rätt kunna tillämpas på Norge. Intet land i Europa kan påvisa en så yppig folkkonst som Norge, trots landets afsides läge. Men det fanns god jord för konsten att gro i.

Nordiska museets norska samlingar hafva sammanbragts hufvudsakligast under 1870- och 1880-talen. Det inhemska samlandet i Norge hade då ännu icke börjat. Ur landets präktiga skatter af folkligt bohag kunde det bästa hämtas. Det är också af denna grund som museets norska samlingar icke äro i strängare mening etnografiska utan fastmer hafva karaktären af konstslöjdsamlingar. För de rikt snidade eller målade föremålen förbisågos de enklare. Af samma grund blev också insamlandet ojämnt, det var de rikaste trakterna i landet, i första hand Telemarken och Gudbrandsdalen, som fingo gifva tributen från sig. Den karakteristiska Sättersdalskulturen är däremot jämförelsevis fåtaligt representerad. Från västra liksom från norra Norge äro samlingarna likaledes ytterst ojämnt fördelade sedda i jämförelse med exempelvis Gudbrandsdalen.

Den norska samlingen kan af denna grund icke gifva en instruktiv bild af landets allmogekultur i sin helhet. Det har därför också befunnits

lämpligt att vid uppställandet icke följa landets af ålder vedertagna indelning efter dalarna utan att sammanföra föremålen efter den administrativa indelningen i amt. Och samlingen har till uppgift dels att, i den utsträckning detta kan ske, lämna ett jämförelsematerial till de svenska samlingarna, dels att visa hur långt i prakt och kraft och förfining den norska bondekonsten inom några af de mera kulturellt förtätade distrikten kunnat nå.

De närmast liggande delar af Europa, som hafva kunnat vara för den norska folkkonsten befruktande, äro Danmark och Holland, och inom båda dessa områden har den folkliga konsten format sig väsentligt olika. I Holland och på frisiska kusten har karfsnittet, som under sengotiken nådde ett högt uppsving, tagit träsöljden helt i sitt våld. I närmaste östliga delar af Tyskland, från Hamburg upp till Holstein och Schleswig samt i vissa delar af Danmark, har barockens och efter denna rokokons rankverk den främsta platsen. På Norges Vestland; som står under närmaste inflytelse från Holland, företer träsöljden därför de holländska karaktärerna. Infallsporten för den tysk-danska bondbarocken blir Kristianiatrakten, och härifrån går spridningen genom Gudbrandsdalen upp till Södra Tröndelagen. Här möter denna af 1600- och 1700-talen fostrade ornamentik en annan kultur af helt annat och många gånger utomordentligt ålderdomligt kynne, en kultur, som har sitt spridningsområde öfver nordliga Norge, och som på vissa punkter synes visa sammanhang å ena sidan med nordligare delar af Sverige, å andra sidan med Island.

I samlingen äro de olika landsdelarna ordnade från norr till söder.

Rum 37. NORDLANDS AMT, NORRA OCH SÖDRA TRONDHJEMS AMT. De föremål, museet förvärfvat från förstnämnda amt, äro utställda strax till vänster om ingången. De äro icke många men gifva i stället en typisk bild af allmogekonsten i dessa trakter. *Hörnskåpet* och *hängskåpet* med sitt massverk hafva, ehuru tillverkade på 1700-talets början, helt karaktären af den slutande gotiken, och *hängskåpet* med de små snidade apostlafigurerna har bevarat minnen från renässanstidens snickarealster. — Den svarfvade och omålade *stänkan* af samma form som vi funnit exempelvis i Västergötland, är en 1500-talstyp. *Mangelbrädet* i form nästan af en hyffel har medeltida traditioner med sina egentliga släktingar på Island, och det långa *väfsvärdet* af ben har traditioner redan från förhistorisk tid.

Å den öfriga delen af vägg II möta vi föremål från *Tröndelagen*. En grupp *mangelbräden* företer samma form som det nyss anförda nordland-ka, en annan grupp bestående af en plan bräda pekar, genom sitt handtag såväl som genom sin ornering, mot söder. Vi be-

finna oss här i Opdal, inom ett område, där Gudbrandsdalens moderna kultur drabbar samman med landets gamla medeltida traditioner. De ovala *matspannen* beslagna med benskiavor hafva sina släktingar dels hos svenskarna på andra sidan Kölen, dels också i den lappska kulturen. *Selbågarna*, vägg I och midtmontern, visa typer med genombrutet krön, dels af speciellt norska former, dels af former, som äro besläktade med »gallerbågarna» i Uppland, men samtidigt gör sig Gudbrandsdalskulturen påmint genom de rankdekorerade bågarna med en knapp midt på. Gudbrandsdalens rankverk finna vi också på *knifskäpporna* och *grötspannen* å midtmontern.

Här möta vi dessutom två andra dekorationsgrupper. *Smörställen* visa prof på den öfver stora delar af Europa spridda *glödstickorneringen*, eit slags glödrkning utförd genom att mönstret anbragts i täta punkter medelst ett glödgdadt järn, nästan som vid en punsning i metall. *Askarna* åter visa en annan dekorationstyp. Träet har före orneringen färgats svart eller rött, och i den så färgade ytan har dekoren anbragts medelst *ristning* i träets naturliga botten, så att denna står gulhvit mot den omgivande färgade ytan. Mönstren äro dels geometriska, dels af vegetabil karaktär, i hvilket senare fall dekoren ofta visar påfallande reminiscenser af medeltidens arbeten i silfver eller annan metall.

Rum 38. S. TRONDHJEMS AMT (forts.) VESTLANDET och NEDENÄS AMT. I ingången på högra sidan en samling *kalenderstafvar* hufvudsakligast från Tröndelagen. Samlingen företer en profkarta på de former för kalenderstafvar, som vi träffa i hela det öfriga Norge, med en form allmännare förekommande inom ett område, och en annan form mera spridd inom ett annat. Den genomgående skillnaden mellan de norska och de svenska kalenderstafvarna är, förutom olikheter i form, att de förra hafva dagarna angifna med raka streck och endast i enstaka undantagsfall hafva dem utmärkta med runor som de svenska stafvarna.

Å vägg I till vänster om ingången en samling *vägghyllor* af samma slag som i föregående rum, och såväl till form som ornering, med det tunna, nästan plattskurna samt föga modellerade rankverket, typisk för denna del af landet. Å vägg II finna vi ett antal *möbler* från Norges västkust. Särskildt anmärkningsvärda äro de små prydliga *skrinen* å pallen, hvilka förete samma dekorationstyper med färgade och ristade ytor som vi iakttago i föregående rum. *Skrinen* äro från Tröndelagen och Romsdals amt. Komna längre ner på kusten erhålla vi, genom de i geometriska mönster *karfsnidade stolarna*, i Stavanger en känning af det ofvan påpekade sambandet mellan dessa landsdelar och Holland.

I fönstermontern möta vi prof på de för den norska bondekonsten karakteristiska *kruthornen*. De plana hornen med sin ristade rankdekor från Bergenstrakten tillhöra en typ, som har mycket stor spridning öfver olika delar af landet. Den ristade dekoren härstädes har uppstått under samma förutsättningar som den ofvan skildrade i färgadt trä. Från Sätersdalen möta vi, tredje montern, en helt annan typ af kruthorn. Dessa äro runda och hafva bevarat kohornets naturliga form. Till ornamentiken kunna de delas i två grupper, en äldre med rankornering samt en yngre med framställningar i relief af motiv ur folksagor och kämpavisor; särskildt omtyckta äro Holger Danske och Burman, Daniel och draken i Babylon, Vidrik Velands-son m. fl. De äldsta hithörande hornen äro daterade från 1690-talet, de yngsta från 1770-talet.

Å midtmontern möta oss de norska dryckeskärlen i all sin rikedom, som *bollar*, *snibbskålar*, *dryckeskannor*, *stånkor*, *kåsor*, *ölgäss* o. s. v. De målade *bollarna* och *snibbskålarna* från Tröndelagen, första montern, förete genom sin mera geometriska ornering starka skiljaktigheter från det lekande rankverk, som vi annars äro vana att träffa, och genom sitt färgval stå de ännu renässansens traditioner nära. Från Bergenstrakten, andra montern, träffa vi glödstick och ristornering samt karfsnitt. Särskildt anmärkningsvärda äro här de *laggade kåsorna*, de s. k. staupen, med sina närmaste släktingar inom den ålderdomliga Dalakulturen i Sverige. Från Nedenäs amt, Sätersdalen, tredje midtmontern och hörnmontern, möta vi *snidade* och *målade bollar*. De förra fördela sig liksom kruthornen i två grupper, den ena med vegetativ ornering, den andra med motiv ur visor och sagor. Bland de målade bollarna finnas flera med den för tiden omkring 1600 typiska dekoren såväl i färg som mönster, men så möta vi dessutom de senare, för Telemarken och Hallingdal särskildt karakteristiska ros-målningarna från 1700-talets slut och början af 1800-talet.

På pallen till midtmontern III möter oss slutligen på de här utställda *smörkannorna* glödsticket i den rika utbildning till rankverk och rosor, som det, uppenbarligen under påverkning från rokokomåleriet, erhållit här och i Telemarken.

Rum 39. BRATSBERGS AMT. Detta och följande rum upptagas hufvudsakligast af de rika samlingar, museet äger från *Telemarken*. Vi befinna oss nu inom det område, hvarest under senare tider rokokomåleriet spelade den mest i ögonen fallande rollen. Här liksom i Sätersdalen bibehöll man ännu vid slutet af 1700-talet, då rokokon bryter in, en mängd ålderdomliga traditioner, delvis från den norska storhetstiden under den äldre medeltiden. Prof på en föremålsgrupp af särdeles ålderdomligt kynne utgöra de till vänster om ingången

utställda *kubbstolarna*, bland hvilka en genom sina figurer visar släktskap med den senare vikingatidens handtverk.

Mangelbrädena, vägg II, ha att uppvisa en *karfsnidad* grupp närmast ingången. I samlingen är dock *rankverket* vida rikare företrädt, men detta har icke här nått den nästan öfvermognade yppighet, som vi senare skola finna i Gudbrandsdalen. Det håller sig med sina gracilare former mera inom ramen af hvad vi finna i Danmark, och inom former, som stå renässansens plattskärning närmare. Å *askar* och *äskor* träffa vi rankverk i plattskärning, äfvensom karfsnittet och det från Sättersdalen bekanta rankverket i glödstick.

Till höger om ingången möter oss, med delvis mycket ålderdomlig dekorerung, en samling dryckeskärl i fågelform, det är de allt efter hufvudets form s. k. *ölhanarna*, *ölgässen* o. s. v., som vi träffa öfver stora delar af Norge.

I midtmontern visas prof på mindre dryckeskärl, *kalkar*, *ösor*, »*eiskildskoppar*» m. m. De sistnämnda användes som supkoppar, i dem upphålles drycken ur bollen medelst ölhanen. I hörnet mot nästa afdelning möta oss de stora målade *stånkorna*.

Vidare visas prof på Telemarkens finare *korgarbeten*. Äfven märkas prof på den textila industrien såväl af *sömnad* som *väfna*d, samt montern i andra fönstret, på guldsmedsindustrien i den praktiga *smyckesamlingen*. Märk äfven de två *dryckeshornen*.

Framför allt är det dock de *målade bollarna*, som fånga vår uppmärksamhet. Dessa äro uppställda i två grupper, en yngre i rummets mellersta afdelning och en äldre i den bortre.

Ingenstädes har den norska allmogekonsten haft tillfälle att utveckla en sådan ståt och schwung som i den art af måleri, »*rose-malningen*» som normännen kalla den, hvaraf museets samling här visar ypperliga prof. Teckningen är vanligen utförd i svart, men gjord med en så flott pensel, att den väcker både beundran och förvåning. Vid utförandet betjänade sig målaren af ett flertal penslar af olika groflek, de finaste gjorda endast af tre hår ur en ekorrsvans. Det är också därför han kunnat erhålla denna stigande och fallande takt i teckningen, som ger den yppiga orneringen en så beundransvärd liffullhet. Grunden är vanligen gul och dekoren i grönt, blått, rött och hvitt. Mera sällan förekommer hvit eller svart (stundom svartgrön) grund. I förra fallet har då sannolikt fajansens eller det gula lergodsets färgval föresväfvat konstnären, i senare fallet synes en påverkan från det senare 1700-talets lackarbeten icke utesluten.

Ornamentalt förete typerna från det senare 1700-talet och från 1800-talet ett flertal varianter. I ett stort antal fall träffa vi ännu den *korsformiga rosett* i botten af skålen, som vi känna igen från Tröndelagen, men dessutom finna vi det i allmogekonsten så om-

tyckta *tulpanmönstret*, *kungens namnchffier*, figurgrupper af *ryttare* m. m. Särskildt på de senare bollarna tar dock den rokokobehandlade *rosenstjälken* det mesta intresset i anspråk. Ornamentet, som tidigare efter äldre traditioner var fördeladt i två eller flere grupper med botten för sig och skålens vägg dekorerad med från bottendekoren fristående rankverk i en eller flere bårder, växer med tiden ut och fyller hela kärlets inre med en sammanhängande blomsterväfnad.

Den äldre gruppen, bortre afdelningen, skiljer sig från den yngre framför allt genom att skålens väggar äro fördelade i flere bårder, hvar och en fylld med en särskild ranka. Grunden är rödare, och i dekoren intager den svarta färgen en mera framskjuten plats. Dessutom äro rödt och blått vanliga färger. Det är renässansens röda färg, som har herraväldet öfver ögat. Flera af bollarna tillhöra också tiden omkring 1600. Hithörande typer torde dock icke kunna uppfattas som allmogesaker i egentlig mening, utan snarare såsom utgångna ur de högre klassernas bohag.

Rum 40. BRATSBERGS AMT, hufvudsakligast *Telemarken*. *Bollarna* fortsätta, men det mesta i detta rum utställda materialet hänför sig dock till seltyget. Till vänster om ingången snidade *sadlar*, å vägg II den rika samlingen af *selbågar*, å vägg III och å midtmontern *lokor*. Prof på konstsmide äro *klafvarna* och *bindslena* å vägg I.

Bland de i fönstermontern utställda föremålen märkas *kruthornen*. Vi möta här dels den grupp af plana horn med *ristornering*, som vi tidigare träffat på Vestlandet och i Tröndelagen, dels de runda hornen från Sättersdalen, med bägge de där förekommande typerna, den *slingornerade* och den *figurornerade*, företrädda. Dessutom möter, uppenbarligen som en mellanform mellan dessa båda grupper, en tredje med sin grundform lånad från de ristade hornen och sin ornering från de figurornerade. Märk äfven de bägge *votivskeppen*.

Rum 41 (galleriet utanför rum 37—40). Snidade *poster* till staurar samt snidade *sängstolpar*, allt från Telemarken. Dessutom hafva här utställts prof på *skåp* och *kistor* inom det område af landet, som rymmes i de nu genomgångna salarna.

Rum 44. JARLSBERG OCH LARVIKS AMT, SMAALENENES, AKERSHUS OCH BUSKERUDS AMT. Samlingen från de förstnämnda amten upptager endast ett fåtal föremål, *mangelbräden*, *seltyg*, ett par *kalenderstafvar*, samt i fönstermonterna *tobaksdosor*, *skedar* m. m.

Samlingen från Buskeruds amt, företrädesvis *Hallingdal*, är rikare. Bland *kubbstolarna* märkes den till vänster om ingången med snidad rygga. Vägg II och III samt midtmontern upptagas af *seltyg* i en

värdig motsvarighet till samlingen från Telemarken i rum 40. Märk särskildt de talrika *smidda selbågarna* med sina skramlande löf och kläppar. I fönstermontern en samling snidade *stämplor för skinnpressning*.

Å hörnhyllorna visa *bollarna* prof på »rosemaling» från Hallingdal. Denna intager vid sidan om Telemarkens den främsta platsen i norsk bondemålning. Såväl i färgval som med afseende på mönster förete alstren af de bägge bygdernas konst likväl stora skillnader. Museets samling kan dock icke för Hallingdal gifva samma representativa bild af denna kulturföreteelse som för Telemarken.

Rum 45. BUSKERUDS, KRISTIANS OCH HEDEMARKENS AMT. De från förstnämnda amt utställda föremålen i rummets första afdelning tillhöra äfven här öfvervägande *Hallingdal*. Bland möblerna falla de bägge präktiga *karmstolarna* i ögonen. Den ena af dem är tydligen afsedd att kunna lämna plats för två, och är ett ursprungligen kyrkligt föremål. I *vägghyllorna*, vägg II, möter en möbelyp, som vi redan gjort bekantskap med i Trøndelagen, och som visar, att vi nu börja närma oss Gudbrandsdalens kulturkrets.

Å *mangelbräderna* är *karfsnittet* öfvervägande, men dessutom finna vi barockens och rokokons *rankverk*, dels i de gracilare former, som känneteckna Telemarken å ena sidan och Danmark å den andra, dels behandladt med Gudbrandsdalens smak för den kraftfulla reliefen.

Dryckeskärnen förete de vanliga formerna. Bland *kannorna*, som dels äro svarfvade och af masur dels äro laggade, möta vi förutom ornering i *glödstick* och *målning* äfven *reliefrankorna*, genom hvilka närheten till Gudbrandsdalen ånyo gör sig påmint. Märk äfven den präktiga serien af *stänkor* å fotstället under textilmönstern. Bland dem har den rödmålade med hvit dekor ännu 1500-tals karaktär, den bruna med dekor i gult och grönt synes påverkad från 1600-talets bruna lergods. Besläktadt med dem är *masurkärlet* i textilmönstern, med reliefframställningar ur den heliga historien, påtagligen ett 1500-tals arbete.

Kruthornen i fönstermontern visa redan kända typer, men det plana kruthornet med reliefornering visar mot Gudbrandsdalen.

På textilmönsterns gavfelsida möta oss prof på bygdens *smycken*. Det ypperliga *dryckeshornet* är värdt särskild uppmärksamhet.

De nu följande afdelningarna af rum 45 upptagas till största delen af Kristians amt och hufvudsakligast af *Gudbrandsdalen*. Redan å vägen till höger om passagen möter oss i den här utställda *spegeln* ett godt prof på Gudbrandsdalens snickararbete omkring 1800, och bland *bollarna* i midtmönstern, midt för passagen, tilldrar sig en med yttersidan prydd af en reliefranka, särskildt vår uppmärksamhet.

I dessa föremål har egentligen redan diagnosen ställts på den träslöjd, som nu möter oss. Var *Telemarken* och *Hallingdal* mätlarnes hemland, är *Gudbrandsdalen* *snickarnes* och *träsnidarnes*.

Renässansen, som på 1600-talets början når den norska bygdekulturen, har spridit sig vidt öfver landet, och på den har man lefvt högt långt ner på 1700-talet. Det plattskurna *rankverket*, som här och hvar möter på skåp o. dyl., har sina rötter i detta tidevarf. Under första hälften af 1700-talet kom barocken med sina pompösare former och sin tunga, mogna prakt till några kyrkor i Gudbrandsdalen, och de snickare, som här arbetat med predikstolar och altarskåp, fortsatte med bondskåp och mangelbräden. Det är nu det yppiga Gudbrandsdalska snideri grundlägges, hvars alster, ehuru i sina ornamentala utgångspunkter barn af senare tider, väcka till lif minnen af den norska träarkitekturens storhetstid med den äldre medeltidens stafkyrkoskulpturer. Och barockens rankverk har förmåga att fästa sina rötter å snart sagt hvart enda föremål i det Gudbrandsdalska bohaget, skrin, mangelbräden, dryckeskannor, kruthorn, snusdosor, skedskaft, seldon, med ett ord, öfverallt där något kan växa, där utbreda sig de yppiga rankorna i frodiga mattor.

Insprängda här och där bland denna tropiska växtlighet möta oss blygsammare dekorationsformer af äldre kynne, såsom *glödsticket*, *risten* eller *karfsnittet*, men dylika typer härstamma då vanligen från Gudbrandsdalens parallellstråk i väster, från Valdres.

Af *mangelbräderna*, vägg III, visa några karfsnittsdekor och rankverk af de tunnare danska formerna. Det öfvervägande flertalet är dock äkta Gudbrandsdalskonst, där reliefen, ju mer tiden lider, växer till allt större yppighet, samtidigt som rokokons smak för de sönderdelade ornamenten och det allt vilsnare linjespelet gör sig allt mer och mer påmind.

Å vägg III märkes en liten grupp *saltkar* med delvis ålderdomlig ornering. Dessa buros i bältet, och ur dem gaf man korna salt genom att sticka ner fingret i saltet och sedan låta korna slicka fingret. Dylika föremål äro kända endast från Gudbrandsdalen.

I fönstermontern möta vi *kruthorn* dels af den runda formen och slingornerade, dels af den plana formen med ristad dekor, de sistnämnda hufvudsakligast från Valdres. Men så möta oss nu de plana kruthornen med reliefrankor, desamma som varslades i Buskeruds amt, och som, med den kännedom, vi nu äga, om den Gudbrandsdalska smaken, äro den konsekventa produkten af den.

I rummets bortre afdelning möter oss dalens träsnideri på *selbågar* och *lokor*. Märk dock *selbågen från Lom* med sin rika figurornering, erinrande om vikingatidens träsnideri, och på grund af fast-

heten i de ornamentala detaljerna sannolikt tillverkad redan för 1,000 år sedan.

Å midtmontern återfinna vi samma snidade *grötspann* och *knifskäppor*, vi gjort bekantskap med i den med Gudbrandsdalen besläktade Tröndelagen. I fönstermontern finna vi ett antal *skedar* med skaft snidade i bygdens anda.

Å vägg VII äro slutligen utställda några föremål från *Hedemarken*, en *kalenderstaf*, ett *hörnskåp*, en *näfverlur*, en *linrock* m. m.

ISLAND, DANMARK, SCHLESWIG—HOLSTEIN.

Rum 46.

Rum 46. ISLAND. Den lilla samlingen isländska föremål afser, liksom den norska, att i första hand belysa den isländska folkkonsten — i detta fall hufvudsakligast träsnideriet. Den *isländska träornamentiken* gör vid första påseendet ett mycket ålderdomligt intryck, mångenstädes erinrande om den senare folkvandringstidens bandformiga djurslingor. Vid närmare eftersyn finner man emellertid, att många af de föremål, som göra det ålderdomligaste intrycket, äro de yngsta. Den romanska ornamentiken från tidig medeltid har uppenbarligen fortlevat ostörd tills renässansen kommer. Denna med sitt i många fall med den romanska konsten besläktade rankverk slår nu rot på de isländska träföremålen, en del beståndsdelar i den tidigare ornamentiken lefva kvar, och samtidigt komponeras ungrenässansens minuskelskrift in i den nya renässansramen.

Till denna med renässansornamentiken besläktade grupp höra de föremål, som äro dekorerade med rankverk i plattskärning. Först in på 1700-talet synes man på Island ha gjort bekantskap med karfsnittet. Denna nya teknik medför en förändring i rankornamentiken så till vida, att rankans slingor icke längre utbreda sig öfver en plan bottenyta; bottenen åstadkommes genom en kilformig urgräfnings i träets ursprungliga yta, och detta har i sin tur till följd att grenverket växer tätare samman. Denna yngre grupp är i museets samlingar tidigast känd från år 1751 och senast från år 1875.

Å väggen till vänster om ingången *mangelbräden* af former besläktade med dem, vi funnit i nordliga Norge. Å väggarna å ömse sidor om ingången *sängbräden*, att sticka ner i sängen för att hålla sängkläderna uppe. I hörnmontern *mataskar* i form af stop med sinnrik lagning, samt runda *spånaskar* för kvinnomössorna.

I fönstermontern de *kruthornsliknande resflaskorna* af horn, *smyc-*

ken samt *sticknålsaskar* af trä, de senare rikt snidade och liksom sängbrädena försedda med inskrifter i minuskler (isl. höfdaletur).

DANMARK. Bland möblerna märka vi här dels de från Skåne och Halland kända *stolarna med halmsits*, dels den s. k. *vändbänken*, hvilken, sedan den en gång haft en betydligt vidsträcktare utbredning, synes hafva i södra Skandinavien lyckats bibehålla sig på de danska öarna. *Vägghyllorna*, de s. k. tafetterna, vägg V, hvilka vi tidigare träffat mera spridda i Sverige och i södra Norge, blifva i Danmark och neråt kontinenten mera vanliga. En nyhet är *träfutet*, vägg IV, här använt att förvara *kvinnohufvorna* i. Typen kan från Danmark följas söderut åtminstone till Holland.

Det textila arbetet illustreras af *skäkträn*, vägg V, *mangelbräden* å midtmontern, *klappträn* å fönsterväggen, *nystpinnar* och *nålhus* m. m. i fönstermontern. Här finna vi äfven prof på textila produkter i de *broderade kvinnomössorna*.

Särskildt låta *mangelbrädena* oss erhålla en liten öfverblick öfver träsnideriet. Vi finna goda prof på 1600-talsformer med senrenässansens *rankverk*, hvilket sedan kvarlevver långt ner i tiden, synbarligen med sin hufvudsakligaste utbredning på Jylland. På öarna däremot synes *karfsnittet* företrädesvis hafva användts. En grupp *mangelbräden* med *figurframställningar* i plattskärning erinrar närmast om mellaneuropeiskt träsnideri i Donauländerna. Denna grupp synes hafva sin hufvudsakligaste hemort på Amager.

Slutligen finna vi *lergodset* företrädt af ett flertal typer. Nederst igenkänna vi från Halland de gula fiskfaten med polykrom dekor och fast såskopp i midten. *Fajansen* representeras af tillverkningar från Store Kongens gade i Köpenhamn och från Kellinghusen i Schleswig. Det bruna *lergodset* med polykrom reliefdekor står det tyska s. k. *Marburger-godset* mycket nära. Öfverst finna vi prof på de svarta s. k. *jydepotterne*, hvilka med mycket primitiva hjälpmedel ännu på 1800-talet tillverkades på den jydiska heden.

SCHLESWIG-HOLSTEIN. Ehuru icke numera politiskt samhörigt med Danmark har Schleswig-Holstein erhållit sin plats här, då dess kultur lika gärna kan betraktas såsom den kontinentala odlingens utpost mot Skandinavien, som den skandinaviska kulturens afslutning mot söder. Vi finna *stolen med halmsits*, *vägghyllan* och det danska *träfutet för kvinnohufvorna*. En nyhet, sammanhängande med förändrade eldstadsformer, är *värmebehållaren* af mässing och den snidade *träställningen för klädtorkning*.

Slutligen låta oss *mangelbrädena* ännu en gång taga en öfverblick af de två kontinentala kulturer, som här mötas, och som i vissa afseenden varit bestämmande för kulturella grupperingar i Norden.

Den öfre raden med karfsnittsornering tillhör västra Schleswig. Den andra med sin yppiga barockdekor tillhör hufvudsakligast Holstein.

Karfsnittet synes inom dessa trakter börja redan i Ribetrakten i Danmark, kan sedan utefter hela frisiska kusten följas till Holland och därifrån vidare till Normandie. Med detta karfsnittsområde sammanhänger Norges Sörland och Vestland samt troligen äfven Island. Detta atlantiska område är nu skildt från det östligare området på danska öarna och i Sverige, men har uppenbarligen ännu för icke så länge sedan hängt samman med detta.

Den företeelse, som skiljer det atlantiska området från Östersjöområdet, är den *Holsteinska barocken*. Vi träffa denna i Elbeherägdömena och norrut till Jylland samt härifrån vidare öfver Kristiania-trakten upp till Gudbrandsdalen och Trøndelagen i Norge. I sengotisk tid har det nyss anförda området i Tyskland att uppvisa en träsnidarekonst rikare än någon annanstädes i Europa. Det är uppenbarligen dessa instinkter, som af den med sengotiken i många afseenden besläktade sena barocken, väckas till nytt lif och nu föras vidare mot norr.

ÖSTERSJÖPROVINSERNA, FINLAND.

Rum 47.

Liksom vi i föregående rum gjorde bekantskap med vår kontinentala gränskultur mot söder, så möta vi här vår gränskultur i öster, dels i form af den germanska kulturens sista utposter åt detta håll, dels i form af den nya civilisation, den finsk-ugriska, som vidtar i östra Finland och öfver Nordost-Europa går vidare till Sibirien.

Rum 47. ESTLAND. Svenskarna i Estland (jfr sid. 1) uppgå till omkring 6,500 själar. I äldre tider hafva de varit betydligt talrikare, och på 1600-talet torde de hafva uppgått till omkring 12,000. När den svenska befolkningen först kommit till dessa trakter känner man icke, men redan under medeltiden intog den här en privilegierad ställning.

Bland utställda föremål märkas till vänster om ingången kalenderstafvar — *rimstainar* — af former, besläktade med dem, vi träffa i Dalarna och Norge. Till höger om ingången möta oss en del *bohagsting* samt i fönstermontern prof på *smycken*, de karakteristiska *skorna* af ett helt skinnstycke samt en *runkalender* i bokform.

Som en erinring af våra landsmän i *Gammalsvenskby* har här äfven utställt en *runkalender* från denna trakt. På grund af inre svårigheter erhöles de till ett 1,000-tal uppgående svenskarna i Rö-

icks på Dagö genom kejsarlig rysk ukas af 8 mars 1781 befallning att öfvergifva sina hem och bosätta sig i guvernementet Cherson i Syd-Ryssland. År 1907 uppgingo svenskarna i Gammalsvenskby till 735 invånare, fördelade på 98 gårdar. Såsom varande daterad 1776 är kalendern uppenbarligen ett af de fåtaliga föremål, som de medförde på den besvärliga vandringen till sin nya vistelseort.

FINLAND. Rörande den svenska befolkningen i Finland hafva olika meningar gjorts gällande. Man har uppkastat spörsmålet: när kommo svenskarna till Finland? — När Finland först befolkades af germanska stammar, fanns ingen politisk gräns öfver Ålands haf. De första svenskarna hafva uppenbarligen successivt befolkat den övärld, som under stenåldern sträckte sig från Mälarskapsken i väster till de finska landskapen i öster, och redan för 4,500 år sedan kan man i Finland följa en tydlig gräns mellan en västeuropeisk-germansk och en osteuropeisk civilisation, en gräns, som då ligger mera ostligt än nu. Gränsen mellan den germanska och den ugriska civilisationen har under tidernas lopp förskjutits fram och tillbaka. Nu befinner den sig på återgång mot väster under trycket från de ugriska nationalitetssträfvandena.

De här utställda föremålen från Finland äro till större delen insamlade inom landets ugriska områden, men de allra flesta formerna måste hafva som lån från de högre civiliserade germanerna tillägnats af den rent finska stammen. Som rent finska typer torde de af näfver tillverkade föremålen tills vidare få anses, men äfven för dessas vidkommande synas lån från väster icke uteslutna.

I fönstermontern möta vi *smycke-föremål*, bland hvilka de buckelformiga söljorna tilldraga sig vår uppmärksamhet såsom närbesläktade med svenska smycken under den äldre medeltiden.

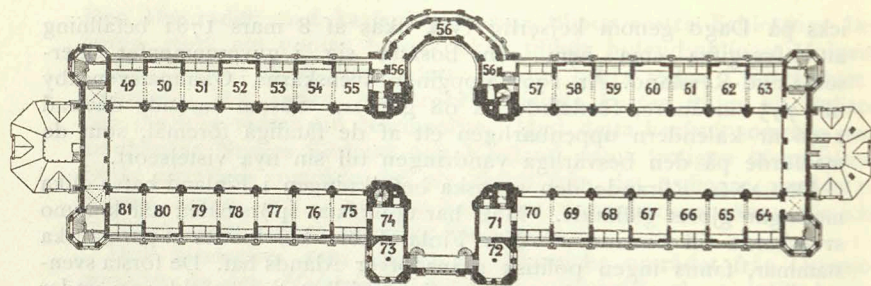
Till den typiskt finska kulturen höra stränginstrumenten, *kantelen* och *kanteleharpan*, vägg III, hvilka användes vid utförandet af de finska s. k. runsångerna.

Af de till seldonet hörande föremålen, vägg II, är *selbågen* svensk, medan den stora bågböjda »*rankstolen*» tillhör Osteuropa.

Bland textilredskapen, finna vi *rockbladet*, liksom *lintjugan*, *västflugorna* och *mangelbräderna* af typer, som vi påträffa i östra Sverige. De två *vinkelböjda linrockarna* å pallen hafva numera sin utbredning endast i östra Finland och i Ryssland. Ännu på 1600-talet funnos de emellertid i Uppland.

Å midtmontern finna vi prof på *näfverarbetena* i fat, askar skodon, renslar, rep o. s. v. Märk äfven de karakteristiska golf-tvågorna af näfver, hvilka användes såsom ett slags skursvampar.

Rum 48 (galleriet utanför rum 44—47). *Snidade byggnadsdelar* från Norge samt *kistor* från Danmark och Holstein.

Plan af Tredje våningen (öfversta våningen)

Afdelningen för de högre stånden.

Rum 49—81.

Afdelningen för de högre stånden innehåller föremål, som varit i bruk hos adelsmän, präster och borgare i Sverige under nyare tiden, och afser att gifva en föreställning om bostadsrummen och deras fasta inredning, om möbler, husgeråd, prydnadsföremål och dräkter hos dessa samhällsklasser. Samlingarna äro kronologiskt uppställda och rummen omväxlande ordnade såsom museirum med montrer och hylor eller såsom interiör-rum med fast inredning och möblering från ett och samma tidehvarf.

Den svenska högre-ståndskulturen har ett starkt internationellt inslag och afspeglar de stil- och moderiktningar, som tidehvarf efter tidehvarf aflöste hvarandra på kontinenten. Inslag af kontinental kultur hade väl funnits redan tidigt: herremän, liksom äfven präster och borgare, representerande en annan odling än den urgamla svenska folkulturen, hade väl funnits redan under medeltiden, men det är dock först under renässanstidehvarvet som denna »högre-ståndskultur» förmår göra sig starkare och mera bestämdt gällande. Vid sidan af den i stort sedt enhetliga folkliga (allmoge-) kulturen framträder nu, äfven i bevarade föremål, en från Europas kontinent influerad kultur: de högre ståndens, adelns, prästernas och borgarnas.

Rum 49. ÄLDRE VASATIDEN, 1520—1600. Den herremanskultur — högre-ståndskultur — som framträdde i Sverige under 1500-talet, uppbars till en början endast af konungafamiljen och några med denna befreundade stormanssläkter. Genom de slottsbyggnader, Stockholms slott, Gripsholm, Kalmar, Vadstena m. fl., som Gustaf Vasa († 1560) och hans söner, framför allt Johan III († 1592), läto uppföra och inreda, vann den från Italien härstammande nya tidens stil, renässansen, insteg i Sverige. Den medeltida stilen, gotiken, lefde kvar långt in på 1500-talet.

Med undantag af de rester af fast inredning, som finnas kvar inom ett fåtal slott från detta tidehvarf, äro föremål af olika slag, som varit i bruk i Sverige under 1500-talet, ganska sällsynta. — Vägg II: *kista* af ek, med gotisk dekoration från slutet af medeltiden. Vägg III: *skåp* af ek, gotiskt, dat. 1558, sidorna utan all dekoration, har varit inbyggdt i en väggisch och ingått i en panelning. — *Kabinetskåp* med rika inläggningar i renässansstil, 1500-talets senare del, en för tiden karakteristisk praktmöbel (starkt restaurerad). Vägg I: *väfd tapet*, framställande Kristus som uppenbarar sig för Maria, i öfre bården ätterna Stenbocks och Leijonhufvuds vapen, dat. 1554; svenskt arbete, väfd för Gustaf Vasas svärfader, Gustaf Olofson Stenbock till Torpa († 1571) och hans fru, Brita Eriksdotter Leijonhufvud, drottning Margaretas syster. — *Kista*, engelsk; *koffert*, spansk; *kabinett*. Midt i rummet: *dryckesbolle* med Ture Pedersson Bielkes († 1520) och hans frus, Karin Nilsdotters (två sparrar), 16 anvapen, förfärdigad till Ture Pederssons graföl år 1520.

Hylla å vägg II: en samling *kåsar*, dryckeskärl, delvis med adliga vapen, från 1530—1590-talet. — Hylla å vägg III: ett par *mässingsfat* med gotisk dekoration, sydtyska arbeten, vanliga i norra Europa.

Fönsterväggen: porträtt af en förnäm dam, *Gustaf Vasas syster*, fru Margareta Eriksdotter, gift med Joakim Brahe, efter original måladt 1528.

Rum 50. TYNNELSÖ SLOTT, OMKRING ÅR 1600. Tynnelsö, Strängnäs-biskoparnas fasta slott under medeltiden, innehades vid slutet af 1500-talet af hertig Karl af Södermanland, sedermera Karl IX, som här lät utföra ombyggnads- och inredningsarbeten, delvis ännu som här lät utföra ombyggnads- och inredningsarbeten, delvis ännu bevarade. — Från Tynnelsö härstammar taket och de båda ekdörarna i detta rum, väggar, eldstad och fönster äro efterbildade. — Å en af väggarna väfd *hautelissetapet*, troligen tyskt arbete från 1600-talets början, framställande drottningen af Palmyra, Zenobia, knäböjande inför den romerske kejsaren Awrelianus. Till ett rum hörde en hel följd (suite) af dylika tapeter, täckande väggarna rundt om. — Tvenne *histor*, den för tiden utmärkande förvaringsmöbeln, den ena

med ätterna Posses och Stakes vapen, årtalet 1634 och ordet »silfverkista», den andra rödmålad, med fyra skånsk-danska vapensköldar och årtalet 1650. — *Skåp* rikt skulpterad, skånkt arbete från 1600-talets början, reliefa framställa scener ur Simsons historia. — *Linnepress*, holländsk typ. — *Tvenne stolar* med initialerna A. O. och A. Å. D. — Axel Oxenstierna och hans fru Anna Åkesdotter (Bååt), härstammande från Tidö i Västmanland, 1620-talet. — *Bord* med rik kryssfot af ek, 1600-talets midt.

Rum 51. YNGRE VASATIDEN, 1600—1650. Under detta tidehvarf trädde Sverige i en allt lifligare förbindelse, både krigisk — 30-åriga kriget — och fredlig, med det kontinentala Europa. Inom riket trädde adeln fram till den ledarställning, som den sedan länge bibehöll; i olika delar af landet uppfördes talrika slott och palats, som ordnades och möblerades under intryck af hvad man sett utomlands: tidehvarfvets högre-ståndskultur, sådan vi känna den, är knuten till dessa herremanshem. — Vägg I och vägg III: *tvenne skåp* af ek och svärtad björk, med de för tiden karakteristiska hopplisterna kring alla fyllningar. Vägg III nära fönsterväggen *kabinetskåp* af svärtad trä med tenninläggningar. Därintill å fönsterväggen litet *kabinett* med graverade benplattor framställande scener ur lapparnas lif, svenskt arbete.

Stolar — jfr stolarna i rum 50 — och *länstolar* voro afsedda att beläggas med dynor, hyenden; å fönsterväggen under glas ett dylikt *stolshyende* af rödt kläde med broderi med riksrådet Mattias Soops († 1653) och hans frus Elisabeth Oxenstiernas vapensköld och årtalet 1644. — Därofvänför fyra målningar framställande »*de fyra temperamenten*» i form af fyra herrar i eleganta modedräkter från tiden omkring 1650.

Vägg II: *dräkt* (lif), som tillhört den å porträttet därofvän afbildade Sigrid Oxenstierna (f. 1612). I den stora väggmontern *tennfat*; *krus af stengods* från olika tyska fabriksorter; *dryckeskärl* af svarfvadt trä, svenska arbeten; fyra st. s. k. *polska ur*; fyra i vax utförda små *porträtt af Gustaf II Adolf* († 1632). — I väggskåp å vägg III: *dryckeskanna* af silfver med svenska och preussiska mynt, tillverkad i Elbing omkring 1640.

Rum 52. ULFSUNDA SLOTT, 1680-TALET. Det karolinska tidehvarvet, Sveriges stormaktstid under 1600-talets senare del, var en glansperiod för den svenska konsten. Som bärare af en glänsande högre-ståndskultur gingo konungafamiljen och adeln i spetsen: de talrika slott och palats, som under de båda arkitekterna Tessins och deras samtidas ledning uppfördes, utstyrdes med en prakt, som imponerade t. o. m. på vidtberesta utlänningar. Jämte det inflytande på svensk högre-ståndskultur, som Tyskland och Nederländerna tidigare utöfvat

gör sig nu en stark påverkan gällande från den allsmåktiga franska barocken, Frankrikes »style Louis XIV».

Ulfunda slott invid Stockholm hade uppförts på 1640-talet af Lennart Torstensson († 1651), och det var hans sonhustru, hvilken sedan hon blifvit änka (1686) lät inreda den sängkammare, hvars betydelsefullaste delar pryda detta rum: *alkoofasaden* delar rummet i två delar, och innanför dess balustrad har man att tänka sig praktisängen. *Kaminen* med ägarinnans monogram. C. S. B. G. O. D (=Christina Sten-Bock Gustaf Ottos Dotter). Väggar klädda med *gyllenläder*. — Det för helhetsintrycket af ett rum från denna tid viktiga, rikt dekorerade taket saknas här.

Efter fransk förebild voro möblerna i praktrum vanligen rikt skulpterade och förgyllda: se *spegel* och *bord* mellan fönstren, *gueridoner* (ljusbord) och *länstol*. — Midt emot kaminen några *stolar* af engelsk-holländsk karaktär ek med rotting: en af dem med Karl XII:s namnchiffer i ryggrönet

Rum 53. KAROLINSKA TIDEN, 1650—1720. Inom det svenska konsthåndverket kan man under detta tidehvarv urskilja tvenne hufvudströmningar: den ena, den praktfullare, af fransk härkomst, den andra och enklare med traditioner från föregående tidehvarf och med sina förebilder från Tyskland samt Holland-England, med hvilka länder Sverige alltjämt stod i liflig handelsförbindelse. — Fönsterväggen: *väggbord* och ett par *gueridoner*, rikt snidade och förgyllda. Vägg III *speglar* och *lampetter* med rikt snidade ramar, den stora spegeln med ornament af gjutet och förgyllt bly, Stockholms-arbete. — Fönsterväggen och vägg III *stolar* af ek samt med läderklädsel, *skåp* af ek, valnöt m. m. Skåpen efterträdde nu som förvaringsmöbler mera allmänt de förr brukade kistorna, hvilka dock fortfarande voro i användning (se vägg D).

Vägg I: väggmonter upptill ett par *kåsor* (jfr rum 49) med landshöfdingen Gabriel Kurcks († 1712) och hans frus, Beata Kagg, vapen och årtalet 1681; — stor samling *dryckesskålar*, *snibbskålar* af rödmåladt trä samt en enkel *trätallrik* (disk), som enligt en år 1685 åsatt inskrift begagnats både af Kristoffer Johansson Ekeblad († 1664) och hans son Johan Ekeblad till Stola († 1697). — Nedtill arbeten af silfver: två *dryckeskannor*, Stockholmsarbeten från 1695 och 1702; rikt drifvet *fat*, Nyköpingsarbete 1698; *bägare*, graverad, Stockholmsarbete 1694, filigranbägare, svenskt arbete; *tvenne solur*. — Vid sidorna å väggen: tvenne s. k. *tallriksur* (Telleruhr) af i Stockholm verksamma urmakare. — Fönsterväggen: monter med *servisföremål af tenn*, däribland flera med drottning Hedvig Eleonoras namnchiffer: H. E. R. S.

Vägg II: föremål af *drifven koppar och mässing*; till höger *skänkskåp* af trä från källarsalen i rådhuset i Kalmar; till vänster *porträtt*

tafla målad på koppar, framställande några förnäma herrar i eleganta modedräkter: fältmarskalken Lorenz v. d. Linde († 1671) och hans officerare.

I midten af rummet: monter med bl. a. en praktfull *barndräkt* för flicka från 1660—70-talet.

Rum 54. STOCKHOLM, OMKRING 1730. Rummets fasta inredning härstammar från det numera rifna huset *Högbergsgatan 56 å Södermalm* i Stockholm och utgör ett väl bevaradt prof på en borgerlig bostad från frihetstidens början. — Jämte adeln framträdde nu från och med detta tidevarf äfven de borgerliga kretsarna i samhället mera bestämdt såsom bärare af en egen, till de högre stånden hörande kultur, inom hvilken ett samband med nordeuropeisk — tysk, holländsk, engelsk — odling är tydligt märkbart, under det att det franska inflytandet inom dessa samhällslager synes vara mindre framträdande. Väggarna med *holländska stofftapeter* (s. k. *veloutébehangsels*), fönster och dörrar med karakteristisk indelning och profilering; golf med kalkstensfris och tak troget efterbildade. Eldstaden, en *kakelugn* af fajans från Rörstrand. Vägg II: *byrå*, från denna tid den vanliga förvaringsmöbeln, karakteristisk form. Vägg III: *skåp* måladt i lackimitation efter mönster af i Holland och England tillverkade dylika, hvilka i sin ordning återgingo på kinesiska förebilder; *golfur* i lackeradt foder: urverket från den af Christoffer Polhem grundade fabriken på Stjärnsund. — Fönsterväggen: *spelbord*, engelsk form (s. k. Queen Anne). — Vägg II: porträtt af *Karl XII* och af författarinnan *Sofia Elisabeth Brenner* († 1730).

Rum 55. TIDEHVARFVET 1720—1750. Karl XI:s reduktion och det stora nordiska kriget medförde en stagnation i den högadliga svenska högre-ståndskulturens förbindelser med Frankrike, hvilka visserligen under 1720—30-talen började återknytas i samband med att Stockholms kungliga slott fullbordades och inreddes; men ett mera bestämdt och allmänt franskt stilinflytande märkes dock icke i Sverige förrän efter 1750. I stället dominerade under 1700-talets andra fjärdedel inflytelserna från holländsk-engelsk kultur.

Vägg II: *skåp* faneradt med alrot och med symmetriska försilfrade beslag af karakteristisk form; *stolar* af holländsk-engelska typer i svängda former förbådande rokokotiden, och med s. k. kryss. Vägg I: *serveringsbord* och därofvän skifva till ett dylikt af fajans från Rörstrand. Vägg III: *byrå* signerad af J. H. Thiel, Stockholm.

Midtmontern med föremål af *fajans*, tillverkade vid Rörstrand, hvars fajansfabrik grundlades år 1726 och under dessa årtionden nära anslöt sig till holländska förebilder (fabrikerna i Delft), med dekorationsmotiv af kinesisk karaktär. — Å skåpet vid vägg II stå en del *holländska fajanser*. — I midtmontern vidare ett par *dryckskannor*,

bägare af silfver med Karl XII:s nödmynt, *skedar* samt en balusterformig *sockerdosa*, Jönköpingsarbete från 1733.

Vägg I: *bordduk*, väfd i flamskteknik, småländskt arbete 1730-talet. — I fönstermontern ett rikt broderadt *sängomhänge* samt *dräkter* och *dräktdelar*, bl. a. kofta af veneziansk spets. Därofvän *porträtt*, som gifva en föreställning om dräktskicket.

Rum 56. GLAS FRÅN 1600—1700-TALEN, FAJANS OCH PORSLIN FRÅN 1700-TALET. Skåp I GLAS: fabrikationen häraf i Sverige är föga studerad. Ett glasbruk fanns i *Stockholm* från 1641 och 100 år senare, 1741 inrättades glasbruket i *Kosta* i Småland. — I montern till höger och i midten, föremål från 1600-talets slut—1700 talets början, somliga med Karl XII:s eller Ulrika Eleonoras namnchiffer, från *Kungsholms glasbruk* i Stockholm; till vänster slipade pokaler med Adolf Fredriks namnchiffer troligen från *Kosta*.

Skåp II: FAJANS: rokokiformerna vunno småningom insteg i fajansens dekoration vid *Rörstrand* och undanträngde de äldre delftformerna: praktfulla skålar och fat med den för tiden karakteristiska inskriften:

»Lycklig fart för Sveriges flaggor
Ständig gång för Sveriges waggor.»

Servis med elegant rokokodekorering, ritad för Rörstrandsfabriken af arkitekten *Jean Erik Rehn*.

Skåp III: År 1758 grundades fajansfabriken å *Marieberg* vid Stockholm; konkurrensen mellan denna fabrik och Rörstrand bragte den svenska fajansstillverkningen till en hög grad af fulländning i konstnärligt afseende. — Se etiketterna, som angifva fabrik och tillverkningsår enligt de å föremålen anbragta noggranna signaturerna och date-ringarna.

Skåp IV: föremål, helhvita från *Marieberg*, krukor för »potpourri» med rik reliefdekoration samt föremål med dekoration, tryckt i svart; — ang. tillverkningsort se etiketterna.

Skåp V: KINESISKT PORSLIN: Genom det år 1731 stiftade Ostindiska kompaniet, som var i verksamhet ända in på 1800-talet, importerades millhontals föremål af kinesiskt porslin och spriddes i de svenska hemmen; detta kinesiska porslin var dels dekoreradt i *kinesisk stil*, dels i *europaisk rokoko*, och man beställde äfven dylikt med svenska inskrifter eller svenska adliga vapen, monogram o. dyl.

Rum 57. ROKOKOTIDEN, 1750-1770. Ur Ludvig XIV-stilen, den franska barocken, utvecklade sig under 1700-talets förra del i Frankrike rokokostilen, Ludvig XV:s stil. När man under 1730—40-talen var sysselsatt med inredandet af rummen i det kungliga slottet i Stockholm, skedde detta i nära anslutning till denna då moderna franska stil: Stockholms slott var plantskolan, från hvilken stilformerna spreda

sig för att under 1750—1760-talen sätta sin prägel på den svenska hemkonsten.

Vägg I: skulpterad *pannä*, afsedd för någon rumsinredning å Stockholms slott och utförd af någon af de inkallade franska handverkarna: med Fredrik I:s († 1751) namnchiffer.

Vägg II: *skåp*, 1760-talet; förgylld *länstol*, svenskt arbete; *länstol* af valnöt, af Fr. Reuze, Paris; *byrå*, sign, J.H.Reimers. Stockholm.

Vägg III: *byrå*, af Chr. Linning, Stockholm samt *skrifbyrå* af Nils Köhler, Stockholm.

Midtmontern innehåller samlingar af de många olika slag af småföremål, som man under rokokotiden älskade: *dosor*, *svampdosor*, *necessairer*, *fickur* etc. samt prydnadssaker, statyer m. m. af *Mariabergs porslin*, ljusstakar af *Rörstrandsfajans* samt af *silfver*, Stockholmsarbete 1754. — Montern å fönsterväggen *dräkter* och dräktdelar, att jämföra med i rummet utställda *porträtt*.

Rum 58. STOCKHOLM, 1750-TALET. Den fasta inredningen från ett gammalt hus i Stockholm, *Karduansmakaregatan 8*, troligen utförd efter anvisningar af öfverintendenten C. F. Adelcrantz; det hela är, ehuru enklare, nära besläktadt med de eleganta rumsinredningarna i Stockholms slott. — *Kakelugn* af Rörstrandsfajans.

Möbleringen *soffa*, *länstolar* och *taburetter*, svenskt arbete efter franska modeller med klädsel af fransk s. k. tapissérie de Beauvais. — Ofvan soffan *konsolur* sign. Peter Malm. Stockholm, — mellan fönstren *byrå* sign. af Chr. Linning. Stockholm, 1760-talet. — *Ljuskrone* af en typ, som förekom redan under föregående tidevarf.

Rum 59. STOCKHOLM, 1760-TALET. Väggarne beklädda med i olja på duk målade tapeter, insatta i ramverk, en anordning, som förekom talrikt både i Stockholm och på slott och herrgårdar. — *Kakelugn* af Rörstrandsfajans. — Golf av gammal ekparkett.

Möblerna af fransk karaktär, tillverkade i Sverige. Å inre väggen *skrifbord* sign. L. Nordin. Stockholm. — Midt på golvet *ritbord*, troligen för barn, af elegant karakteristisk rokokoform, tillhört möblemangt å Drottningholms slott under drottning Lovisa Ulrikas tid. — *Länstolar* och *stolar* af björk, franska typer med helt stoppad rygg och utan kryss. — *Väggur* i foder af skulpterad och förgylld trä i rikaste rokokostil, Stockholmsarbete.

Rum 60. STOCKHOLM, 1760-TALET. Den fasta inredningen härstammar från ett borgerligt hem i huset *Järntorget n:r 83* i Stockholm och utgöres liksom i föregående rum af i olja på duk målade tapeter, insatta i ramverk, taflorna framställa här landskap med figurscener. — *Kakelugn* af Rörstrandsfajans; golf af gammal furuparkett.

Till vänster två *länstolar* och en *taburett* rikt skulpterade, bilda

sammanställda en hvilsäng, svenskt arbete af fransk typ. Till höger två *länstolar*, den ena närmast fönstret, fransk, sign. Fr. Reuze, den andra Stockholmsarbete. — Två *byråar* signerade af snickare i Stockholm, M. Engeström och N. Köhler 1760-talet; *sekretär*, sign. af Per Gyllenberg, Stockholm 1760-talet.

Rum 61. ROKOKOTIDEN, 1750—1770. De i rum 57 utställda föremålen tillhöra förnämligare hem; i rum 61 finna vi föremål af enklare, mera borgerlig härkomst. De franska stilinflytelserna äro här starkt uppblandade med holländsk-engelska (jfr. rum 54-55)

Vägg II: *soffa*. — *Stolar* af holländsk-engelsk typ med karakteristiskt utbildad rygg samt kryss mellan benen, af björk, målade i vitt eller andra ljusa färger, blågrönt, ljusrött, gult, o. s. v. — Å väggarna *dörröfverstycken* från hus i Stockholm.

Midtmontern samt hylla å vägg I: *servisföremål* af olika material *fajans*, *glas*, *tenn*, *silfver*, i rokokostilens karaktäristiska svängda former.

Vägg I: *serveringsbord* med skifva af *Rörstrandsfajans*. Vägg II: *skrifbyrå*, som enl. uppgift tillhört Carl v. Linné († 1778).

I fönstermontern *dräkter* och *dräktdelar*, nedtill till höger korsetter och s. k. pocher, som buros å höfterna för att kjolen skulle föras ut åt sidorna såsom modet fordrade (jfr dräkterna i Lifrutskammarens kröningsrum). — *Porträtten* gifva en föreställning om huru dräkterna buros.

Rum 62. GRIPSHOLM, 1770-TALET. Konung Gustaf III uppehöll sig gärna på den gamla Vasaborgen Gripsholm och lät där utföra en mängd rumsinredningar i den stilriktning, Ludvig XVI:s stil, som nu i Frankrike hade efterträtt rokokon; i Sverige kallas denna stil gustaviansk stil. — Detta rum är en efterbildning (den enda i museet) efter ett dylikt rum å Gripsholm. Väggarne äro klädda med i olja på duk målade tapeter, hvilkas dekoration med rätligna ramverk och enklare former angifna inflytelser från den nya franska, af antiken påverkade stilriktningen.

I möblerna märkas rokokodetaljer sida om sida med inflytelser från den nya stilen. Å inre väggen *soffa* och *stolar* af fransk typ med helstoppade ryggar och utan kryss. Öfriga *stolar* ansluta sig till de holländsk-engelska traditionerna från föregående tidevarf: jfr ryggarna och kryssen. — Till höger *byrå* med inlagda kinesiska figurer, holländskt arbete med prinsessan Sofia Albertinas, Gustaf III:s systems, ägarmärke; till vänster *byrå*, *Stockholmsarbete*, i raka former med de för 1770-talet karakteristiska rokokosvängda benen. — Mellan fönstren *skrifbord* i sen rokokostil, måladt i »bensvart» med gustavianska beslag. — *Serveringsbord* med gustavianskt underrede och skifva af *Rörstrandsfajans*. — Öfver soffan *porträtt* af *Emanuel Svedenborg* († 1772) af Fr. Brander 1768. — *Spegel* med Stockholms hallstämpel 1770. — Mellan fönstren *väggur* i foder af skulpterad och förgylld trä.

Rum 63. GUSTAVIANSKA TIDEN, 1770-TALET. Detta årtionde utgör öfvergångstiden från rokokon med dess svängda, osymmetriska former till den gustavianska stilens nyktrare, rätliniga, af den romerska antiken präglade formgifning. Denna stil kan kallas »tidig gustaviansk».

Vägg I: *byrå*, rätlinig öfverkropp med inlagda regelbundna guirlander och svängda ben, sign. af Gustaf III:s berömde »hofebenist» *Georg Haupt* († 1784) år 1779. — Jfr öfriga byråer i detta rum. — Vägg I—II *stolar* af samma typer som i föregående rum. Vägg III *hvilsäng* af skulpterad och förgylld trä med öfre delen i rokoko, benen gustavianska, med prinsessan Sofia Albertinas, Gustaf III:s systers, ägar-märke.

Midtmontern med *servis-* och *prydnadsföremål* af olika slag och material, alla daterade på 1770-talet, och utvisande rokokons och den gustavianska stilens förekomst bredvid hvarandra: upptill soppskål af s. k. *stengods*, rokokoform, *Marieberg* 1770-talet.

Å väggarna *dörröfverstycken* och *porträtt*. Öfver byrån å vägg I porträtt framställande *Georg Haupt* (se ofvan), måladt af Elias Martin. — Porträttbyst i gips framställande direktören i Svenska ostindiska kompaniet *Niclas Sahlgren* († 1776).

Rum 64. GUSTAVIANSKA TIDEN, 1780—1790-TALEN. Med 1780-talets ingång försvinna i allmänhet reminiscenserna från rokokostilen, och den gustavianska stilriktningen, den svenska formen af Frankrikes Ludvig XVI:s stil, äro nu allena härskande; man kan kalla denna tid »den höggustavianska».

Vägg II: *sekretär* på höga ben, signerad af *Georg Haupt* år 1780; till höger *byrå* af *Jonas Hultsten*, Stockholm; till vänster *byrå* af okänd Stockholmsmästare, 1780-talet; rätlinighet och regelbunden symmetri prägla såväl hufvudformen som dekorationen.

Vägg III: *dokumentskåp* utfördt af *Georg Haupt* för *Gustaf III*:s lifmedikus *Nils Dahlberg* († 1820).

Vägg I: *soffa* och tvenne *stolar* i utpräglad gustaviansk stil.

Vägg II: *spegel* dat. 1787 och Vägg III: *speglar* och *lampetter* med gustaviansk dekoration.

Midtmontern: *prydnadsurnor* af *Mariebergs* tillverkning samt olika slag af smärre föremål, *dosor*, *etui*er, *glas*, *fickur*, *smycken* m. m. — I fönstermontern *dräkter* och *dräktdelar*: mansdräkten liknar rokokodräkten men är mera åtsittande och försedd med en liten uppstående krage. Kvinnodräkten bäres ännu öfver pocher. — *Porträtt* visande dräkternas utseende. — *Porträttbyst* i gips af *Gustaf III*, sign. »Sergel Drottningholm 1779»; af bronserad gips framställande *Sofia Albertina* likaledes af *Joh. Tob. Sergel* omkr. 1780.

Rum 65. STOCKHOLM 1780-TALET. Den gustavianska rätlinig-heten med sina från den romerska antiken hämtade dekorationsmötiv

satte äfven sin prägel på den fasta rumsinredningen. — Paneler, dörrar m. m. i detta rum härstamma från det gamla *Braheska palatset*, *Drottninggatan n:r 31* i Stockholm, väggtapeterna målade i olja på duk, från drottning *Sofia Magdalenas salong* i det gamla, numera rifna *Operahuset* i Stockholm, från 1780-talets början. Tidstypiska äro särskildt de vertikala målade pilastrarna med sina groteskornament mot vinröd botten. — *Kakelugn* med dekoration i »novantik» stil, af *Rörstrands-fajans*. Golfvet med gammal ekparkett.

Möblemanget visar samma rätliniga, från antiken påverkade former: midt emot kakelugnen *sekretär* af elegant form, Stockholmsarbete. Mellan fönstren en s. k. *trefot*, prydnadsmöbel efterbildande ett antikt romerskt offerbord. — *Eldskärm*, hvars broderi framställer en kvinna i antik dräkt, offerande på en trefot.

Porträtt af *hertig Karl* sedermera *Karl XIII*, iklädd uniform med den till minne af 1772 års statshvålfning af officerarna burna hvita bindeln om vänstra armen, pastell af *Gustaf Lundberg*; — till höger porträtt af *Mattias Rosenblad* († 1857).

Rum 66. SENGUSTAVIANSKA TIDEN, 1790—1810. Det sengu-stavianska tidehvarvet var i Sverige öfverflödsförordningarnas period med en karg och nykter prägel, jämfördt med den egentliga gustavianska tidens mera glansfulla skaplynne. — De från Frankrike inspirerade stilformerna lefde kvar, men förenklade, och mot tidehvarvets slut gjorde sig äfven ett starkt engelskt inflytande gällande, delvis anknyttande till äldre traditioner.

Vägg II: *skrifbyrå* af mörk mahogny med enkla mässingsbeslag, sign. *Gottlieb Iwersson*, Stockholm, 1792; dessa material: slät mahogny och mässingsbeslag äro särdeles karakteristiska för tiden och ersatte den föregående periodens rikt inlagda möbler; *serveringsbord* med skifva af *Rörstrandsfajans*. Vägg III: *skrifbord* af *Gottlieb Iwersson*, visande liksom samtliga *stolar* i detta rum starka engelska stilinflytelser: kryss mellan stolsbenen m. m.; *speglar*, daterade 1802 och 1804.

Midtmontern: *servis-*, *belysnings-* och *prydnadsföremål* af olika material, utvisande samma enkla, oftast i novantik stil utförda former. — Hylla å vägg II: *ljusstakar* af tenn m. m. samt *tobaksburkar* af gjut-järn från Hellefors bruk.

Fönstermontern med *dräkter* och *dräktdelar*: mansdräkt af ljus-blått siden, hofdräkt i den s. k. *svenska dräktens* snitt. — Bland taflor å vägg I: stor målning af *Per Hilleström* framställande konung *Gustaf IV Adolf* på besök i Konstakademien, kavaljererna delvis klädda i »svenska» dräkten i svart och rödt.

Rum 67. KRUSENBERG, 1790-TALET. Väggbeklädnaderna, målade i olja på duk och inspända i ramverk, härstamma från ett rum i en flygel å egendomen *Krusenberg i Uppland*. Samtida *kakelugn*

af fajans. — Det målade ramverket å tapeterna afser att imitera reliefskulptur.

Möblerna, *skrifbord*, *sekretär*, *byrå* och ett par *små bord* af mörk mahogny med mässingslister och beslag af den för 1790-talet utmärkande karaktäristiska typen; flera af möblerna daterade på 1790-talet. — *Stolar* dels af franska, dels af engelska typer.

Porträtt af herre och dam i »svenska dräkten». — *Charlotta Ulrika Hilleström* vid sybågen, måladt af fadern *Per Hilleström*.

Rum 68. KARL JOHANS-TIDEN, 1810—1830. Den praktfulla empirestilen, uppkallad efter det franska napoleonska kejsardömet (empire), vann insteg i Sverige först under 1800-talets andra årtionde, efter det att marskalk Bernadotte år 1810 såsom svensk kronprins anländt till vårt land. Stilen kan därför med en viss rätt kallas Karl Johans stil.

Dess former äro efter fransk förebild hämtade från den romerska antikens stenarkitektur, som fick sätta sin prägel icke blott på den moderna byggnadskonsten utan äfven på rums- och möbelkonsten; materialet var vanligen mahogny. Därjämte förekommo äfven elegantare och lättare möbler i skulpterad och förgyllt trä.

Vägg I: *chiffonnier*, tidens mest karaktäristiska möbelform; *byrå*, sign. af snickaren Karl Henrik Blom, Stockholm. Vägg II: *soffa* med originalklädsel af siden; *länstol* och ett par *gueridoner* af skulpterad och förgyllt trä. Vägg III: *toalettbord* af mahogny i karaktäristiska arkitekturformer. — *Blomsterbord* i form af en antik trefot (jfr rum 65).

Midtmontern: *servis*-, *belysnings*- och *prydnadsföremål* af olika material; *pendylar* m. m. af brons och marmor, en för tiden karaktäristisk materialkombination; *bordsur* med »Tiden i sin båt» grupp af *Ulfundafajans*, dat. 1814.

Fönstermontern: *dräkter* och *dräktdelar*: mansdräkten visar ännu vissa likheter med den föregående tiden; kvinnodräkten däremot helt olika formad, med den antika kvinnodräkten som förebild. — Å väggarna *porträtt* och *dörröfverstycken*.

Rum 69. ÖRÅKER, 1810-TALET. Rummets fasta inredning är en efterbildning af en salong å egendomen *Öråker i Uppland* och utgör med sina gustavianska traditioner och sin kyliga färgskala ett karaktäristiskt prov på empiretidens rumsinredningskonst i Sverige. Den samida *kakelugnen* är af Rörstrandsfajans. Mellan fönstren väggfast *spiegel* med akantusornament. *Väggbordet* nedanför spegeln med skifva af svensk porfyr, ett material, som tiden älskade.

Till höger om ingångsdörren hylla, s. k. *athénienne*, af mahogny i tunga arkitektoniska stenformer. Till höger om kakelugnen *sekretär* af ovanlig form, hvars framsida kan skjutas upp så att inredningen

med fällklaff blir synlig. — *Sekretär*, daterad 1811, och *skrifbord* med pilastrar af marmor och brons. — Sittmöblerna, *soffa* och *stolar*, i smäckrare, om de sengustavianska erinrande former. Framför soffan *bord* af mahogny med skulpterade och förgyllda sfinxhufvuden. — Å det runda *matbordet* i rummets midt en s. k. *plateau* af brons och spegelglas. — I taket elegant *ljuskrona*.

Rum 70. YSTAD, 1830-TALET. Den fasta inredningen i detta rum härstammar från ett omkring år 1830 inredt *hus i Ystad*. Tapeterna och den med schablon målade dekorationen äro i detalj kopierade efter originalen. Det hela ansluter sig till empiretidens arkitektoniska formgivning och kyliga färgskala.

Till höger *chiffonnier* af mahogny, till vänster *skåp* af samma träslag. — *Soffa* af björk med inläggningar af lönn, med för senempiren karaktäristisk form. *Länstolar* i s. k. *biedermeier*-stil; *taburett* af björk. Vid det ena fönstret *sybord* med rik inredning.

Rum 71. Till vänster *chiffonnier* af mahogny, utförd som mästerstycke år 1802 af *J. L. Färnsman* i Stockholm: karaktäristisk sengustaviansk möbel på öfvergången till empiren. — *Säng* af mahogny, empire; utefter långväggen *chiffonnierer* från 1820-talet och i midten *sekretär* med marmorkolonetter, nedtill innehållande spelverk, som utför Ouvertyren till Mozarts år 1785 komponerade »Figaros bröllop». Till höger vid trappan »*Ceres sökande Proserpina*», dekorativ staty af *Joh. Tob. Sergel*, utförd 1785 och ofta förekommande som ljushållare.

Rum 72. *Säng* i empirestil; tvenne *soffor* samt *stolar*, 1800-talets början. Broderade *eldskärmar* af mahogny med bronsbeslag, empire. Till höger *skrifbord* från 1830-talet, begagnadt af d:r Artur Hazelius.

Rum 73. *Sekretär* af björk i form af en eldskärm; till vänster *soffa* och *stolar* i sengustaviansk stil, af mahogny, från 1800-talets början. Midt emot ingångsdörren *soffa* och *stolar* af mahogny med originalklädsel af gult siden, 1830-talet.

Rum 74. Till höger *vaggor* från 1800-talets förra del. *Hörnsoffa*, *bord* och *stolar* samt *säng* af *polerad björk* från 1830-talet. Detta träslag hade väl i stor utsträckning användts för möbler äfven tidigare, men då alltid afsedt att målas.

Rum 75. SENEMPIREN, 1830—1850. Möbelformerna visa traditioner från närmast föregående tidevarf, empire-tiden, som inledde det kopierande eller upptagande af äldre stilformer, som blef utmärkande för hela 1800-talet. — När empirens, från den romerska antiken lånade former voro utnyttjade, vände man sig en tid under 1830—40-talen till den medeltida gotiken.

Vägg II: *soffa* och *stolar* af mahogny med originalklädsel i gult, senempire. Vägg III: *soffa*, senempire. Vägg I: *bokskåp* sam i

hörnet mellan vägg II och vägg III litet *nyckelskåp* i karakteristisk gotisk form.

Vägg II: skåp med div. föremål, hvaribland *urställ* m. m. af gjutjärn i gotiska former.

I midtmontern: *servis- belysnings-*, och *prydnadsföremål* af olika material, däribland föremål af *fajans* från den år 1826 grundade fabriken vid *Gustafsberg*. — Två stora s. k. *sinumbralampor* med kolonnskåft; *ljusstakar* af silfver från 1840-talet i utpräglad 1800-tals rokokostil.

Fönstermontern: *dräkter* och *dräktdelar*: damdräkter med vida kjolar förbehådande krinolin. Den manliga högtidsdräkten föregångare till fracken; till v. samling af väldiga *prydnadskammar* af sköldpadd, 1830—40-talen.

Porträtt visande tidens dräktskick; å vägg III porträtt af skalden *Carl Jonas Love Almqvist* († 1866), måladt C. P. Mazér 1836; nedan för detta borgerlig familj, målad af Kilian Zoll år 1849.

Rum 76. STOCKHOLM, 1850-TALET. Rummet är en salong i ett borgerligt Stockholms hem, och den fasta inredningen härstammar från huset *Lilla Vattugatan 19 B*: karakteristisk är panelen med sin hvita färg i motsats till dörrarnas ockra-gula; kakelugnsfrisen med gotiska former.

Under detta tidevarf upptog man 1700-tals-rokokostilformer samt ombildade dem till den i vårt tycke osköna stil, som kan kallas 1800-tals-rokoko. Möblemanget i detta rum, *soffor*, *länstolar*, *stolar* och *divansbord*, är utfördt i utpräglad 1800-tals-rokoko, sittmöblerna med klädsel i korsstyngsbroderi, det hela utfördt i Stockholm samt år 1855 utställt på världsutställningen i Paris, där det belönades med medalj af andra klassen. I hörnet till höger *athénienne*, afsedd för smärre prydnadssaker. Mellan fönstren *trymå*; *ljuskrona* af brons och glas. *Taflorna* å väggarna dels i broderi, dels ett par familjeporträtt, målade.

Rum 77. 1800-TALS-ROKOKO, 1850—1880. Vägg II: ett par *gueridoner*, stor *väggspegel*, *stolar*, *eldskärm* m. m. i utpräglad 1800-tals-rokoko. — Vägg III: *soffa* och *stolar*. Vägg I å byrån garnityr af *pendyl* och ett par *kandelabrar*, Pariserarbete från omkring 1850.

Midtmontern innehåller diverse *belysnings-*, *servis-* och *prydnadsföremål* af *porcelain*, *glas*, *silfver*, *tenn* m. m. af svensk och utländsk tillverkning visande det genomförda upptagandet och förvanskandet af rokokostilens former.

Fönstermontern: till höger *servisföremål* från *Rörstrand* och *Gustafsberg*; för öfrigt *dräkter* och *dräktdelar*; i midten en frack samt damdräkter med krinolin.

Rum 78. STOCKHOLM, 1880-TALET. Paneler, dörrar och fönster härstamma från ett numera rivet hus vid *Norrtullsgatan i Stockholm*, tapeterna från ett gammalt lager hos en bosättningsaffär i Stockholm; golvet är s. k. japansk parkett, härstammande från ett likaledes numera rivet hus i Stockholm. Karakteristisk för tiden är takmålningens öfverensstämmelse i färg med tapeterna.

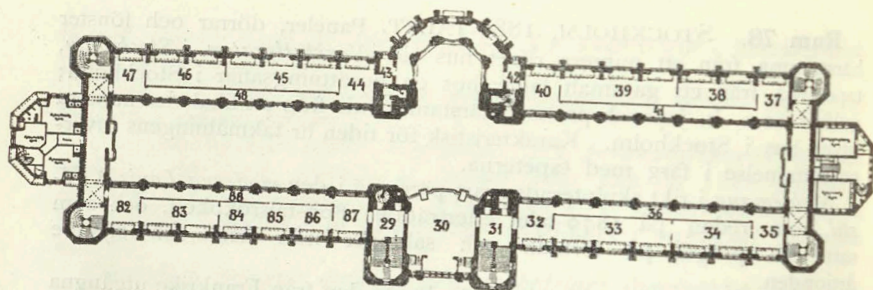
Möbleman i rikt skulpterad svart päronträ i den moderna *Louis XVI-stil*, som redan på 1870-talet efterträdde 1800-talsrokokon, och som satte sin prägel på förmak och salonger från detta och följande årtionden.

Rum 79. TIDEN 1880—1900. Jämte den från Frankrike utgångna moderna efterbildningen af Louis XVI-stilen förmärkes under dessa årtionden en stark påverkan från samtida tysk smak i afseende på möbler och dylikt, hvilka utfördes i ett slags renässansstil oftast af ek i tunga former.

Vägg II: *salongskåp*, utfördt 1881 af en snickare i Norrköping. Vägg III: matsalsskåp, s. k. *buffet*, af ek i tysk renässansstil, svenskt arbete 1893. — Midtmontern med diverse prydnadsföremål: ett par *skålar*, *koppar* m. m. visa försök att upptaga s. k. fornnordiska former, *minnespjäser från 1897 års Stockholms-utställning*.

Fönstermontern med *dräkter* m. m.; den under närmast föregående tidevarf brukliga krinolin efterträddes under 1880-talet af tournyren. **Rum 80.** OSCAR II:S RUM, OMKR. 1900. Rummet är i sin helhet utfördt efter ritningar af arkitekten *Ferdinand Boberg*; kakelugn från *Rörstrand*; väggsiden från *Almgrenska sidenväfveriet* i Stockholm. Väfd tapet från *Handarbetets vänner* i Stockholm.

Möblemanget utfördes likalades efter Ferdinand Bobergs ritningar för att representera svensk möbelkonst på *världsutställningen i Paris år 1900*. Porträtt af konung *Oscar II* († 1907), måladt af Emil Österman. **Rum 81.** Här är utställd en af framlidna professorskan Therèse Kjellberg bildad samling af föremål af *silfver*, *smycken*, *brudkronor*, *bägare* m. m. samt, i montern vid vägg II, en utomordentligt rik samling af *silfverskedar* från slutet af medeltiden till början af 1800-talet.

Plan af Andra våningen (kolonn-galleriet).

Leksaksafdelningen.

Rum 82, 88.

Rum 82. LEKSAKER, SPEL. Leksakerna äro ju icke en produkt af barnfantasi utan hafva upfunnits af de vuxna till barnens förströelse. De hafva därför sitt främsta värde däri genom att de så att säga i Lilliputt-format illustrera de vuxnas lif och göra det möjligt att inom ett begränsadt utrymme samla detta liksom i en brännspegel. Leksaker för barn hafva funnits sedan människans tidigaste historia. Dockor äro kända från det gamla Egypten liksom från Assyrien och Babylonien.

Vägg II. Bland de här utställda dockorna märkas museets äldsta, två dockor från 1600-talet. Vägg I, dockskåp från 1800-talet, jämte dockor i tidsdräkter.

I fönstermontern, dockan *Julies dräkter* från år 1820—1833, en ypperlig illustration till modets utveckling under denna tidsrymd. Till vänster om montern en dockteater, målad omkr. 1790 af C. F. v. Breda. — Å vägg III märkes en dockteater, målad efter gamla Kungl. Operans scen. — Å midtmontern, ett lappläger förfärdigadt af en lapp, som en sommar bodde i Skansens lappkäta.

I anslutning till leksakerna hafva å vägg II utställts några till de vuxnas lekar — till spelet — hörande föremål, såsom spelkort för vanliga kortspel, kille och andra sällskapsspel, bräd- och schackspel, skrapnos, tålamodsknutar m. m.

Musikafdelningen.

Rum 83.

Rum 83. MUSIKINSTRUMENT. Såsom hörande till de vuxnas nöjen kan på sätt och vis musikafdelningen betraktas såsom en fortsättning af sist beskrifna utställda ting. — Musikinstrumenten kunna efter olika sätt att frambringa tonen delas i fyra grupper: helljudande instrument, membraninstrument, blåsinstrument och stränginstrument.

Äldst af dem äro de helljudande och membraninstrumenten. Musiken består af rytm och väljud; i egenskap af dansens ledsagare blef rytmen efter allt att döma det primära hos musiken. Äldst är hamrandet med en käpp mot en annan eller mot en skifva af trä — senare af metall, den kinesiska »gongongen». Redan under stenåldern var emellertid det öfver ett urholkad underlag spända trumskinnnet känt vid Östersjön. Ur dessa instrument hafva kastanjetter, klockor m. fl. instrument utvecklats. — Å väggen mellan fönstren gongonger, trummor och de med trumman besläktade, stämbara pukorna.

Blåsinstrumentets äldsta form är luren, där tonen frambringas genom att läpparna vibrera mot instrumentets munstycke. Lurar voro kända i Norden redan för mer än 3,000 år sedan. Till vår tid har instrumentet i sitt primitiva skick fortlefvat i näfverluren och bockhornet. Jakthornet och såsom orkesterinstrument valthornet äro direkta ättlingar af luren. — Ett annat sätt att frambringa en blåston var luftströmmens brytande mot en skarp kant. I sin enklaste form träffa vi detta instrument i låt pipan, sådan den tillverkas af pojkar om våren. Ur den hafva blockflöjten och tvårflöjten utvecklats. Forsågs munstycket med en vibrerande tunga, uppstod klarinetten och med den besläktade instrument, såsom skallmejan, oboen, fagotten och bombarden. Genom anbringande af mekanisk blåsning utvecklades ur denna instrumentgrupp orgeln samt i senare tider positivet och handklaveret.

Vid ingången näfverlurar, å fönsterväggen till höger om montern bashorn, i fönstermontern diverse smärre instrument såsom pochetten, dansmästarefiolen, som af dansläraren kunde medföras i fickan, blockflöjter, mungigor, kastanjetter, äfvensom notlinjerare, taktpinningar m. m. Ofvanför montern en samling lergökar. Till vänster härom tilldrar sig *Jödde i Göljaryds dragspel* vår uppmärksamhet. Å väggen ofvanör, allmogeinstrument såsom låt pipor och vallhorn. — Å väggen mellan fönstren pukor, tamburiner och trummor samt den af allmoget fordom högt skattade säckpipan.

Stränginstrumenten kunna delas i två grupper, knäppinstrument, där tonen frambringas genom knäppning på strängarna med fingrarna eller genom anslag medelst »plektrum», samt stråkinstrument. *Knäppinstrumentens* grundformer äro harpan och lyran. Hos den förstnämnda hafva strängarna olika längd; hos den senare kunna strängarna medelst skrufvar spännas till olika höjd. Under namn af harpa är lyran känd i Norden redan på 500-talet efter Kristus.

Stråkinstrumentet har troligen först under den äldre medeltiden införts till Europa österifrån. Här åstadkommos olika toner medelst förkortning af strängen genom fingrarnas flyttning på ett gripbråde, och strängantalet kunde således reduceras till ett minimum. Som mellanformer mellan dessa två hufvudgrupper kunna knäppinstrument sådana som lutan betraktas, då den dels knäppes, dels har strängförkortning på ett gripbråde. Ur stränginstrumentet — närmast då knäppinstrumentet — hafva spinnetten och klaveret utvecklats.

Vägg II. Stråkinstrument af den fornnordiska harpans grundformer såsom *rottaliknande instrument* från Dalarna, den karelska *kanteleharpan* och den est-svenska *tallharpan*. Härefter följa ensträngade stråkinstrument, *psalmodikon*, vidare *violiner*, *violonceller* m. m. En egen grupp bilda de med tangenter försedda stråkinstrumenten såsom *liran* och *nyckelharpan*; det förra instrumentet har ett roterande hjul i stället för stråke.

Så följa knäppinstrument dels utan strängförkortning i det finska nationalinstrumentet *kantelen*, dels med strängförkortning i den norska *langleiken*.

Vägg III. Nutida knäppinstrument med strängförkortning såsom *mandolinen*, *guitarren*, *lutan*. — Å fönsterväggen *hummel*, ett slags cittra, spelad med plektrum, samt för jämförelse en del *utländska stränginstrument*.

I fönstermontern *musiktexter* från medeltiden, autografer af *svenska kompositörer*, såsom Aug. Söderman, Otto och J. A. Lindblad äfvensom af C. J. L. Almqvist.

Textil Konst.

Rum 84—87.

Rum 84. TEXTILT ARBETE. För linets beredning till garn har förut (sid. 6 och sid. 22) redogjorts. Ullen dels rycktes af fåren för hand dels klipptes med sax. Därefter skulle den skrubbkardas på *skrubbstolen* för att därefter finkardas. — Å fönsterväggen, *ullsaxar, kardor*. Å vägg I, *linklubbor, linrepor, linklyftor, linbrytor, skäktstolar* och *skäkträ* i olika landskapstyper, *linhäcklor*.

De äldsta spinnredskapen äro spinnkroken och sländan (jfr sid. 6 och sid. 20). Den sistnämnda hängde under arbetet rakt ned och sattes med handen i roterande rörelse. Det för spinning afsedda materialet hölls instoppadt under armen eller uppfäst t. ex. kring en käpp, den s. k. linrocken. Vägg I till vänster om ingången *spinnkrokar* och *sländor* samt *linrockar* i olika landskapstyper.

På sina håll fastsattes linrocken i en ställning, antingen i form af en rund skifva på tre ben eller i form af en bänk, på hvilken man satt, då man spann. Redan under medeltiden hade man upfunnit att medelst ett snöre, som leddes kring skifvan på sländstafven, och ett större hjul, som vreds rundt, sätta sländan i hastigare rotation. Anbragtes denna mekanism på själfva ställningen för linrocken uppstod *spinnrocken*. Denna var upfunnen redan år 1480. — Sedan garnet är spunnet, upptages det på *garnvindan*, hvarigenom härfvorna erhållas. Härefter *bobinas* det för att slutligen på *varpan* ordnas till ränning. Nu kan väfven uppsättas och bomningen ske.

Den nuvarande *väfstolen med liggande ränning* är hos oss af jämförelsevis ungt datum. Den äldsta väfstolen hade hängande varp, och garnet inslogs med ett »väfsvärd», se *den norska väfstolen* vägg III.

Vägg III vid utgången, *solfstolar* för solfbinding, *redkammor* för varpens redning under bomningen, *väfskedar*, *skäckrokar* för varpens trädning genom skeden, *väflunor* för skaftens uppbinding, *skottspolar* för inslagets förande genom skälet, i sina äldsta former utvecklade ur den vid nätbinding använda nätnålen.

Upptill å fönsterväggen *redskap för bandväfning*, (jfr sid. 6). — I fönstermontern *färgväxter* och *färgprof*, *tryckstämplar* för kattuntryck, *mönsterböcker* för väfnad och sömnad.

Rum 85. VÄFNAD, SÖMNAD. För enklare väfslag användas olika »bindingar». Dessa äro *lärfts*, *kypert* och *atlasbinding*. För mönsterväfnaderna användas ett flertal tekniker, hvilka hvar och en för sig ger väfnaden sin karaktär. Prof på olika slags konstväfnader och sömnader äro utställda i fönstermontern. — I utdragsskärma utmed väggarna samlingen af konstväfnader.

Ryor, till höger om ingången, äro flossade väfnader. Bottenväfven är lärft eller rips, någon gång kypert eller dräll. Nopporna knytas med s. k. Smyrnaknut kring varpträdarna och fästas ytterligare med skottadt inslag, vanligen af ull. De här utställda stolsdynorna äro i s. k. halfflossa, å hvilka flossningen endast delvis täcker bottenväfven.

Flamskväfnad, till vänster om ingången, är den s. k. gobelinens motsvarighet hos allmogen. Den väfves i upprätt väfstol (jfr sid. 6) med början nertill. Mönsterpartierna inplockas i den lodrätt spända varpen med tillhjälp af pinnar, på hvilka garnet lindats. Tekniken medger stor frihet för figurala framställningar. I Blekinge

väfdes flamskt på liggande ränning, hvarigenom mönstren erhöles en stelare karaktär.

Röllakan, vägg II, — ursprungligen ryg- eller röghlakan, på grund af dess användning som kläde å bänk- eller stolsryggar — är liksom flamskt en ripsväfnad, hvilkens mönster bildas af bottenin-slaget utan särskildt mönsterinslag. Skillnaden består i att röllakan, liksom alla följande väfnadsslag, väfves på liggande ränning, hvarvid väften slås eller plockas in efter *en* rak linje och slås till med skeden. Mönstren blifva här af också mera geometriska.

Dubbelväfnad, vägg III, äfven kallad *Finnväfnad*, väfdes, som namnet anger, i två skikt af olika färg och stundom äfven olika material. Två skaft och två trampor användes för hvar skikt, och resultatet blef två lärftsbottnar, sammanhängande i mönsterkonturerna, där färgen skiftades. Mönsterbildningen tillgick så att det undre varpskiktet trampades upp och skiljdes från det andra skiktet med en kapp, hvarefter mönstret plockades upp med en spjåla.

Korsstygn och *twistsöm*, till höger om utgången, har synbarligen jämsides med röllakansväfnad användts för stols- och åkdynor m. m. Motiven äro dock rätt artskiljda från röllakansmotiven samt hafva troligen en annan härstamning än dessa. Den olika tekniken medger också en rikare formgifning.

Rum 86. VÄFNAD, SÖMNAD. Prof på olika slags väfnader och sömnader i fönstermontern. I utdragsskärmarna den egentliga hufvudsamlingen.

Krabbasnår, vägg I, skiljer sig från föregående väfnadsslag genom att väfnaden har särskildt mönsterinslag, som ligger i kraftigt förhöjda ytor öfver bottenin-slaget, s. k. broschering. Mönsterskälet upplockas på nytt för hvar rutrad, hvarpå mönstergarnet »snärjes» eller trådes in mellan bottenstrådarna, som skyttlas in. Då lärgen ofta brytes, företer afvigsidan så godt som intet mönsterinslag. — Krabbasnår räknas jämte röllakan med rätta till våra förnämligaste konstväfnader.

Halfkrabba, vägg I, intar en mellanställning mellan krabbasnåret och dukagången. Mönsterinslaget tar formen af kvadrater, som i omväxling med bottenväfven bilda små schackrutor, hvilka med hörnen gränsa till hvarandra.

Dukagång, vägg II. Mönstertrådarna gå här alltid öfver samma varptrådar och under vissa andra, hvarigenom mönsterpartierna bli randiga i varprikningen, dock så att garnet hufvudsakligen ligger på rätsidan.

Skälblad, vägg II. Mönstergarnet ligger som hos föregående väfnader fritt öfver bottenväfven. Det kan vara inslaget öfver väfvens hela bredd (skottadt skälblad) eller inträdt bitvis, då färgombyten

skola ske (trädt skälblad). Det mesta mönstergarnet bör ligga på rätsidan, men mönstret framträder, i motsats till hvad fallet är hos krabbasnåret, fullt tydligt äfven på afvigsidan. Skälet erhöles medelst en spetsig trästicka, 2 breda s. k. skälblad — här af namnet — och stundom kappar att bibehålla skälen med.

Munkabälte, vägg II, är närmast besläktadt med skälbladet, men mönsterskälet fås genom solfning på två särskilda skaft. Den mest iögonfallande skillnaden är, att mönstret är bildadt af stjärnfigurer sammansatta af flera kvadratiske rutor, af samma färg öfver väfvens hela bredd om inslaget är skottadt, eller af olika färg då det är plockadt in.

Rosengång, vägg III, företer små enkla bård- eller ruttmönster och väfves i 2-, 3- eller 4-skaft. Rätsidan blir antingen ripsliknande med fasta trådar eller ligga trådarna mera löst, i hvilket fall ett särskildt botteninslag kan tillkomma. Mönsterrutorna bli mycket små och fortlöpa i rosiga ränder och bårder.

Dräll, vägg III, är den gemensamma benämningen på enkla väfnader i linne och halfinne för handdukar, dräktdelar o. s. v. med bindning i kypert eller atlas. Hit höra gåsögon-, korn-, fattigmansdräll m. fl. arter. Bl. a. i Östergötland väfdes täcken i bomull och ylle i drällteknik.

Damast, vägg III, visar rikare ornamentik och väfdes, i allmänhet af yrkesmän, i atlasbindning.

Till höger om fönstermontern *läggsöm* och *plattsömsbroderier*, till vänster *hvitbroderier* i andra tekniker.

Plattsömmen hör till våra allra vanligaste sömnadsslag. Den uppträder dels såsom *rätlinig* plattsöm, hvilken följer väfnadens trådar och därigenom erhåller en mera geometrisk stilisering, dels såsom *fri* plattsöm. Den sistnämnda är särskildt vanlig på ylle till stolsdynor m. m.; på linne har den erhållit karakteristiska utformningar i Hälsingland (»Delsbo-söm») samt i Blekinge.

Påläggssömmen af påsydda olikfärgade klädeslappar träffas stundom förbunden med platt-, stjälk- och kedjesöm. Besläktad med den är *inläggssömmen*, då de olika klädeslapparna sammanfogades medelst konturer i en tredje färg.

Kedjesöm och *flätsöm* hafva erhållit en rik användning som prydnad å dräkter, liststycken, bindmössor, handskar o. s. v.

Bland linnebroderierna intar vid sidan av *plattsömmen* och *rut-sömmen* — äfven kallad Holbeinsöm eller Vingåkerssöm — *hålsömmen* gifvet den främsta platsen. Trådarna kunna vara utdragna i ena eller båda riktningarna. Till vanlig hålsöm ansluta sig dessutom den *trädde hålsömmen*, *näfversömmen*, som sys uppspänd på näfver, *utskårsömmen* och den *runda hålsömmen*, ofta kallad engelskt broderi.

Rum 87. ÖFRIGA TEXTILA KONSTARTER. En genombruten botten kunde erhållas på tre sätt, genom knytning som nät, genom sprängning och genom flätning. *Nätknytning* var känd hos oss redan under tidig stenålder. En nätbotten kunde äfven erhållas genom att i varpens och inslagets riktning *utdraga vissa trådar*. På båda de så erhållna nätbottnarna kunde figurmönster anbringas genom inträdt garn, hvitt eller mångfärgadt.

Sprängning tillgick så att ett antal trådar fästes mellan två käppar, hvarefter ett skal upptogs med en pinne invid hvardera käppen; med nya pinnar upptogs därpå nya skal, hvarefter de första pinnarna oupphörligt utdrogos. På detta sätt fortsatte man, tills ett helt nätverk åstadkommits. — Ett sprängadt kläde kunde äfven erhållas genom att ett antal *inslagstrådar utdrogos* ur ett färdigt stycke väf, hvarefter trådarna vanligen syddes samman. Förfaringssättet är besläktadt med hålsömmen; ur samma arbetssätt har äfven den s. k. reticellaspetsen utvecklats.

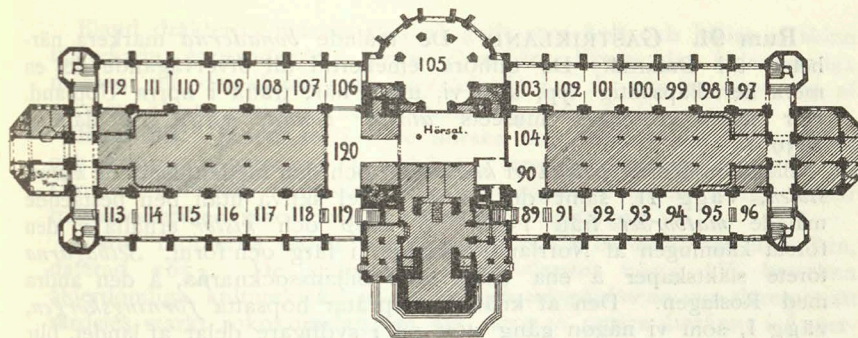
Flätning användes för de kvarstående »äfsingarna» i den nerklippta väfven. Dessa flätades i olika mönster såsom »sällaflett», »gafflaflett» o. s. v. Ur flätningen är knypplingen utvecklad. — Prof på nu beskrifna tekniker äro utställda i utdragsskärmar till höger om ingången, liksom å vägg III.

Knypplingen synes hafva utbildat sig i Italien under 1500-talets början. Vid århundradets midt är den känd i Flandern och Sachsen, och under 1600-talets början når den Danmark. Hos oss erhöi den sitt förnämsta säte i Vadstena — när, känner man ej. Vid sidan om Vadstenaknyppling existerar hos oss en folklig knypplingskonst i Skåne, Hälsingland och Dalarna.

Den ur reticellaspetsen under orientalisk påverkan vidare utbildade *sydda spetsen* har aldrig blifvit en svensk slöjd. — Prof på *spetsar, knypplade* eller *sömmade*, finnas utställda i utdragsskärvarna å vägg IV. Å midtmontern *Vadstenaknypplingar*, å vägg II och vägg IV till vänster om utgången *svenska allmogeknypplingar*.

I senare tid hafva spetsar *stickats* eller *virkats*. Från slutet af 1700-talet var *trädnig på tyllbotten* en vanlig ersättning för spetsar. — Prof på sådana arbeten i fönstermontern. Här äfven utställda *redskap* för dessa arbeten liksom för *knyppling, sömnad* och *stickning*. — Stickningen, hufvudsakligast inskränkt till ullgarnet, är uråldrig. I Halland och Nordsverige samt på Gottland hade stickindustrien utvecklats sig till en konstslöjd i rika mönster, vanligen svart på hvit eller röd botten.

Rum 88. (Galleriet utanför rum 83—86). Hufvudsakligast lek-saker, bestående af *dockskåp, dockhus* och *dockor* kronologiskt ordnade. Midt i gången *segelbåtar* och *tennsoldater*. Närmast rum 87 en samling *allmogedockor*.

Plan af Bottenvåningen.

Svenska Allmogeförbundet. forts.

NORRLAND.

Rum 91—96.

Med denna afdelning ha vi nått till det stora, ungefär två tredjedelar af vårt lands ytvidd omfattande område, som kallas Norrland. Att allmogeinventariet på olika trakter inom dessa väldiga vidder skall förete en mängd skiljaktigheter är klart, men i det stora hela är sammanhanget dock öfverraskande stort. Orsaken härtill ligger uppenbarligen däri att den mest betydande bygden var belägen vid kusten eller utefter de stora älfvarna och sjöområdena inne i landet, hvilka skapade förbindelser med kusttrakterna.

Kring Ljusnans mellersta lopp, i nedre Härjedalen och inåt Jämtland har man stark känning af Siljanskulturen i Dalarna. Upp emot Kölen blir norskt inflytande alltmer märkbart. I kustområdena norr om Kvarnen börja influenser från kulturer öster om Bottenhavet visa sig.

Hvad som framför allt kännetecknar Norrlandskulturen är dess konstnärliga rikedom, en spänstighet i formen, en schwung i den konstnärliga behandlingen och en älskvärdt flärdfull yppighet, som den sydsvenska burgna tillvaron aldrig uppnått. Den arkaistiska monumentalitet åter, som mött oss i Dalarna, återfinnes egentligen först i Ångermanland.

Rum 89 och 90. KONSTRUKTIVA BYGGNADSDETALJER, såsom *byggnadsknutar* m. m. Märk de skulpterade *hornstockarna* från Gotland. Modeller af *ugnar, hustyper, åkerbruksredskap*.

Rum 91. GÄSTRIKLAND. De målade *bonaderna* markera närheten till Dalarna. De tillhöra emellertid till öfvervägande del en mera herrskapsaktig typ, som vi, utom här, träffa i norra Uppland. Här finna vi också museets *äldsta bonad*, vägg II, daterad 1639.

Bland möblerna märka vi *kubbstolen* och den medeltidsartade *karmstolen*, vägg II, samt det af en enkel skifva utan ben bestående målade *matbordet* från 1590. Å *skåp* och *kistor* erhålla vi den första känningen af Norrlands rikedom i färg och form. *Selbågarna* förete släktskaper å ena sidan med Siljanssocknarna, å den andra med Roslagen. Den af knäböjda språtar hopsatta *förningskorgen*, vägg I, som vi någon gång stött på i sydligare delar af landet, blir numera en alldaglig företeelse.

I montern, vägg IV, märka vi den rika samlingen af *messmörsformar*. Dessa äro fästmanspresenter, hvilka användes som stämplor för messmörskakor, hvilka af flickorna sedan bakades och lämnades i gengåfva åt stämpelns tillverkare. Samma uppgift som friaregåfvor hafva de *snidade skedarna*.

Rum 92. HÄLSINGLAND. *Bonaderna* antaga en tydlig dala-karaktär. De äro också till största delen utförda af dalmasar på 1830—40-talen. — Förutom *kubb-* och *karmstolar* märka vi bland möblerna *vägghyllorna*, s. k. tafletter, vägg III, samt den målade *kistan*, vägg II, med sneda väggar, daterad 1869, en form, som ofta uppträder i dessa trakter, och som väcker till lif minnet af de här förekommande bodarna med sina inåt sluttande väggar.

Å vägg I och II textilverktyg; *skäkträna*, *linrockarna*, *bandväfskedarna* och *rockstickorna* beaktansvärda genom sin karaktäristiska målning. Bland *mangelbräderna* möta vi nu för första gången ett par norska typer.

Vägg III till vänster *bykäppar*, burna som värdighetstecken, *byklubb* och *bystickor*; till höger *runstafvar* samt därinvid *karfstocker för tobak* och ett *fodral af bleck för kritpipor*.

Lergodset, vägg IV, förete flera af museets äldsta och präktigaste produkter, däribland den *grönglaserade skålen* daterad 1680, af en typ, som har sitt egentliga hemland i Donauländerna, men som synes hafva härifrån öfver Danzig spridit sig till östra Sverige. Märk äfven de med Dalarna besläktade *kåsona*, det nästan unika *dryckeshornet* af trä samt *kniftyg* i olika former. De sistnämnda medfördes ännu vid 1800-talets midt af gästerna själfva till kalaset.

Selbågarna, å midtmontern, förete ett stort antal nya former; karaktäristiska bli nu för hela Norrland de två motvända djuren uppe på bågkrönet.

Bland dräkterna märkes den så godt som helt och hållet af skinn tillverkade *kvinnodräkten från Bjuråker*, liksom den ålderdomliga mössan till den kvinnliga *Jerfsödräkten*. Å monterväggen en af museets äldsta *gördlar* med metallbeslag från omkr. 1600.

Rum 93. JÄMTLAND. De norska importsakerna bli nu talrikare och kunna konstateras i *selbågar*, *lergods*, *snidade äskor* m. m. Om en kulturell frändskap med nordligare delar av Norge vittnar träornamentiken med *ristade ornament* i en färgad yta.

Bland möblerna möter oss åter den enkla *bordsskifvan* utan ben, daterad 1653. De själfvuxna *krakstolarna*, vägg IV, beteckna ålderdomliga kulturskick. *Golfuret* och *vägghyllorna* visa däremot ett särdeles starkt rokokoinslag, en sak, som vi senare återfinna i Ångermanland, och som väl får anses vara uppsprungnen ur den norska bondrokokon.

Vägg II. *Selbågar* dels af *hälsingska* och *norska* typer, dels karaktäristiskt *jämtländska* med två motliggande lejon, erinrande om de svenska rikslejonerna i barockens altarkrön.

Å fönsterväggen märka vi främst den stora *stampen* för bark till nödbröd, en typ af mycket värnadsvärda anor; bredvid denna till höger de för Jämtland och Ångermanland typiska *skedkaren* och till vänster det väldiga helvuxna *degtråget*.

I glasmontern *barkbröd* och *brödstämplor* samt en samling *dryckeskar* i fågelform, s. k. *ölgäss*. Ofvanpå montern en grupp *dryckeskannor*, gulmålade med ornament i svart och rödt. Typen har en vidsträckt spridning i norra Skandinavien och har sannolikt tillverkats i Ströms vattudal. — Till vänster om montern *smörformar* af för Nordsverige egenartade typer. Vidare *textilverktyg*, hvaribland vi märka det annars för finnarna typiska *härfrädet*.

Rum 94. HÄRJEDALEN. I dräktmontern äro inrymda två *jämnska dräkter*, en *ungmörsdräkt* och en *kyrkdiräkt för gift kvinna*, bägge från *Offerdal*. Inom den *härjedalska* dräktsamlingen förete *skorna* — af trä, *näfver* eller *utåtvändt skinn* — iögonfallande former.

Å *textilverktygen*, vägg III, intar den förut nämnda ristornamentiken å rödfärgadt trä en bemärkt plats. Samma ornamentik träffas äfven på *äskorna*, vägg II. Någon gång äro ornamenten ännu geometriska, men äfven rokokons rankverk har haft en god marknads. — Vidare märkes här ett antal *gratulationer*, däribland några utförda af den under 1800-talets förra hälft verksamme bygdemålaren *Olof Elf*.

Lergodset, vägg I, intager i det härjedalska allmogehemmet en bemärkt plats. De gula faten med den kraftiga konturteckningen och den bjärta dekoren äro importgods från *Lundska krukmakeriet*

Trondhjem. — *Dryckeskärnen* i trä förete talrika likheter med Dalarna. De *snidade skedarne* äro friare- och bröllopskedar, hvarom deras naturalistiska bildframställningar stundom bära vittnesbörd. — Invid ingången det laggade kärlet med sitt i tidig medeltidsstil snidade lock, enligt traditionen användt som *dopfun* i *Lillherdal* före Härjedalens öfverlämnande till Sverige 1645.

Bland *selbågarna*, å midtmontern, möta vi jämte hälsingska och norska former äfven de i Dalarna och öfre Värmland förekommande typerna med bundna kläppar.

Rum 95. MEDELPAD, ÅNGERMANLAND. Föremål från det förra landskapet äro utställda till höger om ingången. Bland dessa märkas de upptill med en kam försedda *rockbladen*, en typ, som synes vara särdeles vanlig i öfre Norrland.

Ångermanlands släktskap med Jämtland har förut påpekats i samband med de snidade skedkaren och den jämtska rokokon. Den framhäfves ytterligare af selbågsformerna. Andra föremål åter såsom några af *skåpen*, den *snidade morteln*, å montern vägg IV, och de snidade, för Ångermanland typiska *askarna*, till vänster i samma monter, förete mycket ålderdomliga drag och återkalla i minnet något af Dalarnas monumentalitet.

Vägg II. *Ölgäss* samt *dryckeskannor*, hvaraf flera af den ofvannämnda typen från Ström i Jämtland. Å midtmontern den rika samlingen af *selbågar*, *körtyg* och *textilverktyg*, hvaribland särskildt *linrockarna* förete stor formrikedom.

Vägg V. Tvenne *brudstolar*, *skedkar* af jämtska typer, *nyckelharpa*, den nordligaste hos oss kända förekomsten af detta musikinstrument.

Rum 96. VÄSTERBOTTEN, NORRBOTTEN. Här mötes ögat först af de i rika färger *målade kistorna*. Ännu är mångfärgad dekor på *ljusblå botten*, såsom i Ångermanland, vanlig. Längre norrut bli de *röda* — ryska — *färgerna* vanligare, såsom å *sängen* vid vägg III eller å *rankstolarna* å fönsterväggen.

Fönsterväggen. Den pokalformiga *grynstampen* af trä, *bärmesar* och *bärkrokar* äro alla typer af hög ålder; de senare återfinnas, förutom i ålderdomliga trakter af Skandinavien, i de schweiziska och österrikiska alperna. — *Rankstolarna* spändes mellan skaklorna samt öfver hästens rygg för att hindra de förras skafning mot djurets sidor; de tillhöra de osteuropeiska selygsformerna.

Vägg IV. Den i två våningar uppförda *skåpsängen*; närmast utgången *textilverktyg*, hvaribland de för denna landsdel karakteristiska *rockbladen* af svarfvade språtar.

I tvärgången: *skåp* af nordsvenska former.

Lappska afdelningen

Rum 97—98.

Lapparna, eller som de af våra förfäder kallades, *finnarna* (eg. = kringströfvare), en benämning, som ännu användes i Norge, kalla sig på sitt eget språk *sameh*, *samek*, (plur.). De hänföras till de mongoliska folken, men sakna mongolernas sneda ögon. Deras släktskap med andra polarfolk eller med sydligare, nu försvunna folkstammar är outredd. Språket är besläktadt med finskan, men enligt den allmänna uppfattningen skulle de fordom hafva talat ett helt annat, för oss okänt språk, hvilket för ett par tusen år sedan utbytts mot det nuvarande.

Lapparna hafva i äldre tider haft en vidare utbredning mot sydost än nu. Ännu på 1300-talet bodde de vid Onegasjön, och omkr. 1650 försvunno de från norra Savolaks. I Sverige flytta de i stället allt längre mot söder. Vid vår tidräknings början bebodde de vårt lands nordligaste delar, på 1500-talet kommo de till Jämtland, vid 1600-talets midt till Härjedalen, och 1881 nådde de Idre i Dalarna. — För närvarande träffa vi lappar i Ryssland — på Kolahalvön —, i norra Finland, i Sverige, som nämndt, ner till Idre och i Norge hufvudsakligast i Tromsö amt och Finnmarken, men äfven sydligare, i enstaka fall ända ned till Valders och Hardangervidden.

Lapparnas hedniska religion var besläktad med den nordasiatiska sjamanismen, och den för denna utmärkande spåtrumman spelade en framstående roll. Man trodde på öfvernaturliga väsen och offrade vid heliga stenar eller klippor.

För oss ega lapparna största intresset genom de många lån, de redan i aflägsna tider upptagit från de germanska grannfolken, och som de i mycket ursprungliga former bevarat. — Rörande bostäderna se Skansens vägledning.

Rum 97. Vid fönsterväggen *den åkande Lule-lappen*. Kring hornroten på renen ligger *grimman*, vid hvilken *körtömmen* är fäst, kring halsen *bjällerremmen* och bakom den mot djurets bringa den i detta fall af renskinn förfärdigade *bogremmen*, vid hvilken den under renens buk gående *dragremmen* är fästad. Midt öfver kroppen ligger en *gjord*, på ryggen förbunden med *bogremmen*, under buken fasthållande *dragremmen*.

Vägg I, till vänster *matväskor*, till höger *tobakspungar*, i midten *kvinnor*- och *mansbälten*. Dessutom *knifvar* och *knifskäft* med ornamentsprof från olika lappmarker.

Vägg II. *Spjut* med *sjutspetsholkar*, *vandringsstafvar*, försedda med en skofvel för att söka renmossa under snön. I montern *karfsticker* för renantalet, *textilverktyg* samt redskap för tillverkning af den för broderierna oundgängliga *tennträden*. Längst till höger *amuletter* af *björntänder* och af *renben* med naturligt vidvuxna senor, de senare burna kring handlederna mot ledvärk. — Här ofvan för *renseldon* med en representativ samling *tennbroderier*.

Vägg IV, *mjökstäfvor* och diverse *matlagningsredskap*. Vägg V, stockar till *arnborst*.

Under montern, vägg I, ett antal *seitar*, stenar, som uppställdes på vissa heliga platser, och till hvilka man offrade; Vägg II, delar af *lappsk båt* sydd medelst granrötter.

Rum 98. Vägg II, *klöfjesadlar* samt i montern *bandväfskedar* och *väsbyglar* af ben; därunder *näfverrenslar*. — Vägg III, *lappsläddar* s. k. akjor, diverse *textilverktyg*. — Vägg IV, *husgeråd*, hvaribland goda prof på lappska *korgarbeten*. — Vägg V, *vaggor* från skilda lappmarker; *packlädor* för ren, hvilka hängdes en på hvardera sidan af lastdjuret.

Utefter fönsterväggen *dräkter*. Lappdräkten är i hufvudsak lika för män och kvinnor och består af skor, byxor, kolt, underkolt, bälte och mössa; den företer i olika lappmarker större eller mindre afvikelser. — Å montergolvet *skohö*, som användes i stället för strumpor, samt *spåtrummor* med *trumhammare*. Den senare användes så att man på trumman lade en ring ell. dyl., hvarefter man hamrade på skinn med hammaren. Efter de rörelser, ringen gjorde mellan de på skinn tecknade figurerna, aflästes svaren.

I midtmontern *dräkt delar* och *smycken*, hvaribland *nålhusen* och *söljorna* af ben liksom de utställda *skedarna* lämna tillfällen till jämförelser mellan olika lappmarkers ornamentik.

Jakt och Fiske.

Rum 99—100

Den enda näringsform, våra äldsta förfäder kände, var jakten, vare sig den drefs på det större landtvillebrådet eller på fisken i sjöar och floder. Jakten har utbildats ur två grundmetoder, den ena med giller, den andra med vapen — klubba, pil och spjut. För landtjakten erhöill den senare metoden en allt rikare utbildning ända till den nuvarande med hagel och kula. För fisket blef den förra metoden den mest betydelsefulla. Här har spjutet och ljustret aflagts, under det att nät och mjårdar ytterst återgå på gillringsprincipen.

Rum 99. JAKT. — Gilleranordningarna hade till uppgift dels att levande infånga villebrådet, dels att döda detsamma. Mest känt är gillret numera i form af *varg-* och *räfsaxar*, vägg II—IV, liksom genom den allmänt förekommande rättfällan. Gilleranordningar af det förstnämnda slaget äro utställda vid vägg I, dels i modeller, dels i original. Till det senare slaget höra de vid fönsterväggen utställda *»flakarna»*, hvilka vid afgillringen falla ned och döda djuret, jämte *»dragen»*, hvilka samtidigt äro inrättade med själfskjutande vapen i form af gillrade bössor ell. dyl. Andra hithörande gilleranordningar i modeller å midtmontern. — Till samma kategori höra äfven de till höger om ingången utställda *snarorna* samt de, vägg IV, utställda *jaktnäten*.

Af jaktvapnen äro *spjut* och *pil* uråldriga. De förra återfinnas i olika typer å vägg II och III. *Skjutvapnen* äro utställda å fönsterväggen. Handbågen har sannolikt redan under medeltiden ersatts af *arnborstet*, till höger om utgången. Detta har numera vikit för bössan. — Till vänster om utgången liksom uppe kring väggarna föremål, som användts *vid skallgång*.

Rum 100. FISKE. Som det äldsta fiskevapnet kunna vi anse spjutet. För större hafsdjur har det i form af *harpun*, till höger om ingången, hållit sig till vår tid. För mindre fiskar sattes flera spjut samman och bildade *ljustret*, å fönsterväggen. Till fiskvapen kunna på visst sätt äfven räknas *metkroken*, vägg IV. Märk äfven de olika formerna af *metmaskhoar*.

Gillringsmetoden blef dock för fisket på helt annat sätt grundläggande än för jakten. Mycket primitiva fångstredskap äro de vid fönsterväggen uppställda *mjärdarna*. Ur dem ha våra dagars *ryssjor*, vägg III, utvecklats sig.

Men äfven nätet är uråldrigt, såsom framgår af fynd från Nordens äldsta stenålder. *Redskap för nätknytning* äro utställda vid vägg IV. — Å vägg III och II *nättyper*.

De äldsta *fiskebåtarna* voro af en hel urholkad stock, stundom för balansens skull försedd med *»utliggare»*, såsom å den vägg II utställda. Modeller af senare tiders båtar äro utställda vid vägg IV.

Eldens ekonomiska användning.

Rum 101—104

De gamle trodde, att elden af oförvägna människor röfvats från gudarna. Elden var helig, och en gång tänd å härden i huset fick den aldrig slockna. Säkert är också, att kännedomen om elden på

en gång lyft människan med ett jättesteg framåt från naturtillståndet emot civilisationen. I ett kallt klimat med korta dagar och långa nätter blef elden framför allt outhärlig, då den värmer och lyser. Och det vill synas som om bostaden ursprungligen mindre afsett att skydda människan mot vind och väder än att bilda skyddet öfver den en gång tända härden, som snart också fick en enorm betydelse för födans tillagande.

Rum 101. — Vägg I. *Eldgörningsredskap.* Äldsta sättet att erhålla eld var genom gnidning av två trästycken mot hvarandra. Öfverst å väggen en *båge för drillning* af en pinne till eldgörning. — Senare användes *eldstål, flinta* och *fnöske*. För att lättare få stickorna att tända på det glödande fnösket, blöttes de i svavel. Härur utvecklades till sist *säkerhetständstickan*. I montern äfven *ljussaxar* från 1500-talets slut och fram till vår tid.

Belysningen, vägg II, erhöles ännu för en mansålder sedan mest från den öppna spiseln. Äfven användes torrvedstickor, som fastsattes i väggen eller i särskilda ställningar. Ljus af talg stöptes till de stora högtiderna. Äfven förekommo ljus af kåda eller beck. I västra Sverige voro lampor, som matades med tran eller rofolja, vanliga, beroende på att stugan här uppvärmdes med järnugn, som eldades från köket.

Vägg III, *hållare för lysstickor, ljuskronor* af järn. — Å midtmontern *ljusstakar* af olika, för allmogen karakteristiska typer. — Vägg IV, *ljusarmar*, såväl enklare af järn, som mera praktfulla af mässing, delvis härstammande från kyrkor. — Å pallen nedanför liksom vid fönsterväggen *järnugnar*.

Denna ugnstyp härstammar sannolikt från Rhentrakten. Till oss synes den hafva kommit redan vid 1500-talets midt. — Dessa ugnar äro dels tillverkade vid svenska järnbruk, såsom *Ohs* och *Huseby* i Småland eller *Ljusnedal* i Härjedalen, dels importerade från *Tyskland* och *Norge*. Särskilt i sistnämnda land har järnugnstillverkningen varit betydande, och museet äger ugnar bl. a. från *Fossum, Bärum* och *Hassels* järnbruk därstädes.

Rum 102. Under fönstret *kamin* med Liljeska och Stenbock-ska vapnen, stod förut i gamla operahuset. I spiseln tre *järnugnsplattor*, den ena från Ulfunda slott med Lennart Torstenssons och Beata de la Gardies vapen. — Å midtmontern *ljusstakar* från de högre samhällsklasserna, de närmast fönstret från 1500-talet. — Vägg III, primitiva *lampor af järn eller lergods* för tran, hufvudsakligen från västra Sverige. — Rundt väggarna *ljuskronor, sängvärmare, fyrfat* m. m.

Slutligen möta vi här, vägg II och IV, *kakelugnen*. För att öka utstrålningsytan insattes i väggen på en vanlig ugn runda kärl af

bränd lera. Uppfinningen synes ha gjorts i Alptrakterna. När kär-len så småningom placerades tätare i ugnsväggen, gjordes deras mynning fyrsidig. Med renässansens smak för dekoration fylldes kärlymningen med en ofta reliefpydd platta af lergods. Sålunda erhöles slutligen det nuvarande kaklet. De äldsta kaklen hos oss äro från 1200-talet. Hela ugnar hafva bevarat sig blott från de två sistförflutna århundradena. En sådan är den *gröna ugnen*, vägg II, från omkr. 1700.

Under 1700-talet erhöles kakelindustrin ett betydande uppsving framför allt genom fajansfabrikernas anläggning. De tidigaste *Rörstrandskaklen* äro från 1727. Rörstrand och Mariebergsprodukterna imiterades sedan öfver allt i landet, såväl i *fajans* som i vanligt *lergods*. Prof på sistnämnda typ är *ugnen från 1748*, vägg IV, med brokiga figurer i allmogedrakter.

Rum 103 och 104. Midtmontern, *Kakeltyper*, dels jordfynd de äldsta från medeltidens slut, dels sims- och bladkakel i fajans. De två stora kakelugnarna, vägg III, äro sannolikt *Hamburgerarbete*. Öfriga kakelugnar härstamma till öfvervägande del från *gamla Stockholmshus*. De flesta här utställda järnugnarna äro *norska*.

Farmaceutiska afdelningen.

Rum 113—114.

Här utställda föremål hafva på ett par undantag när tillhört svenska apotek. Med museets egna hafva förenats ett antal föremål, deponerade från Farmaceutiska Föreningen och Farmaceutiska institutet.

Ett fullständigt apotek är försedt med följande lokaler: officinen, där sluttillredningen af läkemedel och försäljningen sker, materialkammaren, laboratoriet, stötkammaren, källaren och drogkammaren.

Rum 113. Vägg II. *Laboratorium.* Å och omkring den efterbildade spiseln *retorter, destillations- och digestionsapparater*. Å pallen en *alkemistugn* med degel af eldfast lera, som tillhört den ifrige alkemisten, bergshauptmannen August Nordenskiöld f. 1754 † 1792.

Vägg I. Officin från gamla *Slottsapoteket å Drottningholm*. I facken svenska *ståndkärl från 1700-talets senare hälft*, de flesta tillverkade vid Rörstrand och Marieberg. — I hörnet mellan vägg III och fönsterväggen liknande kärl bl. a. från *C. V. Scheeles apotek* i Köping.

Vid fönsterväggen redskap för *tillverkning af piller* samt andra *recepturverktyg*. En samling handlingar såsom *provvisorsdiplom, re-*

cept m. m., äfvensom ett *porträtt af den ryktbara Kisamor* med versifierad tillägnan.

Kring väggarna *apoteksskyltar*.

Rum 114. Officin från *apotek i Lidköping*, 1800-talets midt. I hyllfacken *ståndkär* af glas, porslin, fajans (Rörstrand och Gustafsberg) och trä, hufvudsakligast från 1800-talet. Märk äfven den praktfulla *morteln*, vägg II till höger, daterad 1686, från apoteket Svanen i Stockholm. — Å disken *reseapotek »tillagat på Kongl. Hof. Apothekeket Hvita Björn i Stockholm»* 1760.

Å midtmontern *sikttrummor* samt större *laboratorieapparater* för tillverkning af kolsyradt vatten, magnesiabränning o. s. v.

Å fönsterväggen *vikter* och *vågar*, *mortlar*, *tvättflaskor*, *filterkoner* m. m. samt i vägglådan till vänster tre *miniatyrapotek* med bevarade läkemedel, tillh. grefve Wachtmeister, Kristineholm. Dessutom ett antal *reseapotek*.

Yrkesafdelningarna.

Rum 115—

Rum 115. BOKHANDTVERK. I midten en *tryckpress från Högströmska boktryckeriet*. — Till vänster å fönsterväggen *stilgjutning*, *sättning* och *stereotypning*; den sistnämnda afser att afformas en af typer sammansatt form och afgjuta den i en fast platta samt användes för sådana verk, hvaraf nya oförändrade upplagor ofta skola tryckas.

Ett stort utrymme upptar framställningen af illustrationstryck. — Till höger å fönsterväggen finna vi *träsnittet* och olika slag af *autotypier*. Å vägg I *litografier* och *kopparstick* jämte hithörande *verktyg*, bland hvilka kopparstickare *J. G. Ruckmans arbetsbord* med fullständig utrustning. Vägg II *aqvatintagravyrer* och andra gravtryck i *koppar* jämte den stora *koppartryckpressen*. Vidare märkas här prof på *tryckpapper*, *trycktytor* och *tryckstilar*.

Å vägg III illustreras *bokbinderiet* utvisande gången af en boks *häftning* och *bindning*. Utställning af *stansar för bokband* samt *bokbands-typer*.

Rum 116. TRÄHANDTVERK. KAMMAKERI. Till höger om ingången redskap för *laggkärllstillverkning* och *träskomakeri*.

Till vänster, vägg I, en samling *hyflar med Adolf Fredriks namnchiffer*, hvilka tydligen varit konungens personliga egendom. Vägg och motstående del af midtmontern i öfrigt upptagas af en fullständig *verktygsutrustning från Aspengrenska snickareverkstaden* i

Stockholm. — Som en motsvarighet till denna stadsverkstad möter oss å vägg II en fullständig *snickareuppsättning från en bondgård i Mälardalen*.

Vid vägg III finna vi *svarfningen*, däribland en *svarfstol*, som tros ha tillhört hertig *Fredrik Adolf*, samt midt emot, å midtmontern, en maskin för *tillverkning af hopplister*.

Å fönsterväggen, vid utgången, *verktyg för hornarbeten*, såsom skedar, kammar m. m. äfvensom half- och helfärdiga produkter. Samlingen härstammar till hufvudsaklig del från *Wattmanska kammakareverkstaden* i Uppsala.

STRINDBERGSRUMMET (i gången utanför rum 113) innehållande August Strindbergs arbetsrum med däri vid diktarens frånfälle (14 maj 1912) befintliga möbler och öfriga föremål samt innanför detta Strindbergs bibliotek. Det hela utgörande gåfva till museet från Strindbergs arfvingar.

Register.

Platsen för utförligare omnämnande är utmärkt med fet stil.

Adelcrantz, C. F.	46	Bielke, Ture Pedersson	41
Adolf Fredrik	70	bindmössor	11. 16
»akjor»	66	bindslen	33
akvatintgravyr	70	»bjällerknappar»	5
alkemistugn	69	bjällerremmar	65
alkovfasad	43	björntänder	66
allmogedockor	60	blockflöjtar	55
Almgrenska sidenväveriet	53	Blom, Karl Henrik	50
Almqvist, C. J. L.	52. 56	blomsterbord	50
alnmått	23	blypiskor	13
amuletter	66	Boberg, Ferdinand	53
armstakar	14	bogrem	65
askar	30. 32. 36 f. 64	bokbandstyper	70
» af näfver	39	bokbindare	27
apoteksskyltar	70	bokbinderi	70
armborst	67	bokskåp	51
Aspengrenska snickareverkstaden	70	bollar	10. 13 ff, 20, 31 ff, 41
athénienner	50. 52	bonader	7, 10 ff., 23 f., 62
atlasbindning	57	bord	42 f. 50 f.
autotypi	70	borddukar	45
bagare	27	bordskivor	62 f.
bandknifvar	6. 15	»bordsäten»	10
bandväfvar	6	bordstolar	10. 17. 19
bandväfning	6. 57	bordsur	50. 52
bandväfskedar	6. 13. 62. 66	Brander, Fr.	47
bandväfskyttlar	15	Brearedsmålningar	12
bandväfstol	13	v. Breda, C. F.	54
barkbröd	20. 22. 63	brickväf	6
barkskrapor	22	brudkronor	7. f. 6. 11. 18. 53
barnkassar	23	brudlister	5. 7
barock	34 f. 38. 43	brudpigedräkt	11
bashorn	55	brudskänkskalkar	20
belysningsföremål	7. 13. 16 f. 23. 49 f. 52. 68	brudstolar	64
bennålar	12	brudtallrikar	11
besman	23	bryggare	27
biedermcierstil	51	brädspel	54
		brännjärn, för träornering	13
		»brännvinsgummor»	4

REGISTER.

brödhylflar	23	dragrem	65
brödstämplar	17. 63	dragspel	55
»bröstmäcks»	16	Drottningholm	46. 69
budkaflar	5. 14	dryckeshorn	32. 34. 62
buffeter	53	dryckeskannor	10. 14. 20 f. 31. 34. 42 ff. 63 f.
byggmästare	27	dryckeskärl	42. 64
byggnadsdelar	39	dryckeskålar	43
byggnadsknutar	61	dräkt	4 f. 7 f. 11 f. 16 ff. 20. 22. 24 f. 42. 44 ff. 52 f. 63. 66
byhorn	5. 7. 12 f.	dräktbilder	45 ff. 50
byklubb	12. 15. 62	dräll	59
bykäppar	15. 62.	Drängseredsmålningar	12
bylag	4	dubbelväfnad	13. 58.
byordningar	4	dukagång	58
byråar	44. 46 ff. 50	dörrbeslag	28
byskrå	17	dörrlås	28
bystickor	62	dörröfverstycken	47 f. 50
bystocker	5	»eiskildskoppar»	32
bystämman	4	Ekeblad, Johan	43
bytaflor	22	Ekeblad, Kristoffer Johansson	43
bytrummor	12. 17	eldgörningsredskap	68
byväsende	12, 14 f., 17. 22 f.	eldskärmar	49, 51 f.
båge för elddrilling	68	eldstäl	68
båtar	66 f.	eldviftor	8
båtstickor	23	Elf, Olof	63
Bååt, Anna Åkesdotter	42	empire	21. 50
bägare	10. 43. 45. 53	engelskt broderi	59
bälten	65	Engström, M.	47
»bänner»	21	Eriksson, Anders	11
bärkrokrokar	64	etuier	48
bärmesar	21. 64		
Bärum järnbruk	68		
chiffonier	50 f	fajans	7. 44 f. 47. 52. 69
		» Gustafsberg	52. 79
Dahlberg, Nils	48	» Hamburg	69
»dallrakedjor»	11	» holländsk	44
dalmålningar	23	» Kellinghusen	37
damast	59	» Köpenhamn	37
degtråg	63	» Marieberg	45 f. 48. 69
De la Gardie, Beata	68	» Rörstrand	44 ff. 49 f. 52 f. 69 f.
delsbosöm	59	» Ulfunda	27 f.
destillationsapparater	69	fanor, skrä-	27 f.
digestionsapparater	69	fat af näfver	39
diskar	4	fattigklubb	22
divansbord	52	»fattigmansdräll»	59
dockor	60	Femsjömålningar	11
dockhus	54. 60	fickur	46. 48
dockskåp	54. 60	filterkoner	70
dockteater	54	finnväfnad	58
dokumentskåp	48	fiskebåtar	67
dopfunter	64	fiskfat	11. 37
doppåsar	11	»flakar»	67
dosor	46. 48	flamskväfnad	6. 45. 57
»drag»	67		

flaskor af näfver	21 f.	Gyllenberg, Per	47
fiinta	68	gyllenläder	43
flossade väfnader	18. 57	gångjärn	28
flätning	60	»gåsabänk»	4
flätsöm	59	»gåsögondräll»	59
fnöske	68	gärdesgårdslängder	23
»folkdräkt»	24	gästabudsknifvar, se äfven kniftyg	23
fodral af näfver	21	gästsäng	4
Fossum järnbruk	68	gördlar	6. 63
frack	52	halfkrabba	58
Fredrik I	46	halmhuf för tranlampor	13
Fredrik Adolf	71	halsdukar	22
»furutyckla»	22	halslås	5
fyrfat	68	Handarbetets vänner	53
»fälttecken» (Värendsdräktens)	11. 12	handskar	17
färgprover	57	handskmakare	27
färgväxter	57	handskrifter på näfver	23
fästepenning	7	harpuner	67
fästmöskrin	17	Hassels järnbruk	68
Färsman, J. L.	51	hattar af näfver	21
fönster, målade	8	hattmakare	27
förningskorgar	6. 62	hattskedar	22
garfware	27	Haupt, Georg	48
garnvindor	21. 57	hautelisse	41
gesällbref	27	Hazelius, Artur	51
giller	67	Hedvig Eleonora	43
gjordar	65	Hellefors bruk	49
gjutformar	17. 22	Hilleström, Charlotta Ulrika	50
glas	16. 20. 45. 47 f. 52. 70	Hilleström, Per	49 f.
glättning	12	Hjelt Per Persson	24
glödsticksornering	30 ff. 34 f.	Holbeinsöm	59
gnidbräde	6	hopplister, verktyg för	71
gnidstenar	6. 22	hornarbete, verktyg för	71
golfur	44. 63	hornflaskor	16. 36
golftvavor	39	hornstockar	61
gong-gonger	55	hufvudlag	23
gotik	29	»hufvudsöll»	6
grafkors	14. 28	Hullsten, Jonas	48
gratulationer	4. 63	hummel	7. 56
grimmor	65	Huseby bruk	68
Gripsholm	47	hustyper	61
grynstampor	64	hviltsångar	47 f.
grötförmor	7	Hvita björn (apotek)	70
grötspann	7. 11. 13. 30. 36	hvitbroderier	59
gueridoner	43. 52. 55	hyenden	4. 10. 42
guitarrer	56	hyflar	70
guldsmeder	27	hålsöm	59
Gustaf II Adolf	42	Häggsströmska boktryckeriet	70
Gustaf III	48	hängkläden	11
Gustaf IV Adolf	49	hänglås	28
Gustafsberg, se fajans		hängskåp	16. 21. 29
gustaviansk stil	47	hängstolar	4
gyckelstop	4. 13	härfträ	21. 63

»häststakar»	16	klensmeder	27
Hörberg, Per	10	klut	5
hönskåp	16. 19. 29. 36	»kläkommissarie»	16
hönssoffor	51	klöfjesadlar	12. 66
inläggsöm	59	knifskraft	65
Iwersson, Gottlieb	49	knifskäppor	30. 36
jaktnät	67	kniftyg	11. 62
julbrödstämplor	11. 16	knifvar	65
julljusstakar	16	knäflingar	5
»jydepotter»	37	knäppen	5
järnplattor för brödgräddning	23	Knäredsmålningar	12
järnsmide	28	knyppling	60
järnugnar	68 f.	koffertar	41
Jödde i Göljaryd	55	konsolur	46
kabinett	41 f.	konstlås	28
kabinetskåp	41 f.	koppar (dryckeskärl)	10. 53
kafvel	12	koppar (metall)	43
Kagg, Beata	43	kopparbägare	21
kakel	68 f.	kopparslagare	27
kakelugnar	44. 46. 49 f. 52 f. 68 f.	kopparstick	70
kalenderstafvar	30. 33. 36. 38	koppartryckpress	70
kalkar	10. 13 f. 20. 32	korgar af näfver	21
Kalmar Rådhus	43	korgarbeten	32. 66
kaminer	43. 68	korgsångar	21
kandelabrar	52	»korndräll»	59
kantele	39. 56	korsstyngsbroderier	52. 58
kanteleharpor	39. 56	koskällor	17
kardor	57	Kosta Glasbruk	45
karfsnitt	15. 30 ff. 34 ff. 38	krabbasnär	58
karfsticker	66	krakstol	21. 24. 63
karfstockar, för tobak	62	krinolin	52 f.
Karin Nilsdotter	41	kritpipfodral	11. 62
Karl XII	44	kronstänger	23 f.
Karl XIII	49	krukmakare	27
Karl Johans-stil	50	krusbräden	6
karmstolar	21. 34. 62	Krusenberg	49
kass-sticker	23	kruthorn	31. 33 ff.
kastanjetter	55	kubbstolar	13. 19. 21. 24. 32 f. 62
kattuntryck	57	Kungsholms Glasbruk	45
kedjesöm	59	Kurck, Gabriel	43
Kers Erik Jönsson	23	kvinnobälten	65
killekort	54	kvinnolifstycken	12
Kinnevaldsmålningar	10	kvinnomössor	17. 37
Kisamor	70	kyrkräkt	7
»kistebord»	4	kyptbindning	57
kistlås	28	käsor	22. 31. 41. 43. 62
kistor	17. 28. 33. 39. 41. 62. 64	»käpp och krycka»	16
kiststolar	21	käppxor	24
Kjellberg, Therése	53	Köhler, Nils	46 f.
klafvar	33	körtyg	64
klappträn	6. 37	körtöm	65
		laboratorieapparater	70
		lackimitation	44

laggkärllstillverkning	70	läderskärmar, stämplor för	22
lampetter	43. 48	läggsöm	59
lampor	13. 52. 68	länstolar	42 f. 46 f. 50 ff.
»langleik»	56	lärtfsbindning	57
lappläger	54	löfsöljor	8. 11
lappslädar	66		
Leijonhufvud, Brita Eriksdotter	41	maljor	5
lerfat	7. 23	Malm, Peter	46
lerflaskor	17	mandoliner	56
lergods 8. 11. 12. 20. 22 f. 37. 62 f. 69		mangelbräden . 6. 7. 12 f. 15. 17 f. 20 ff.	
lergökar	55	29. 32 ff. 39. 62	
lerskålar	16	mangeldon	12
Lidköpings apotek	70	mansbälten	65
Lilje	68	Marburgergods	37
linberedning	22	Margareta Eriksdotter (Gustaf Vasas syster)	41
linbrytor	6. 56	Marieberg, se fajans, porslin.	
Lindblad, J. A.	56	Martin, Elias	48
Lindblad, Otto.	56	masurkannor	22
v. d. Linde, Lorenz	44	masurkäril	34
linhäcklor	6. 22. 56	masurskålar	20
linklubbor	22. 56	mataskar	36
linklyftor	22. 56	matbord	51. 62
linnedrätter	11 ff. 15	matlagningsredskap	66
linnedukar	11 ff. 15	matspann	13. 21. 30
linnepress	42	matväskor	65
v. Linné, Carl.	47	Mazer, C. P.	52
Linning, Chr.	46	mes-smörsoformar	62
linrepor	22. 56	metkrokar	67
linrockar . 6. 12 f. 15. 18. 20 ff. 36. 57.		metmaskhoar	67
62. 64		miniatyrapotek	70
lintjugor	39	minnesskrifter	4
lira	56	mjärdar	67
litografi	70	mjökstäfvor	66
ljusarmar	68	mortlar	16. 64. 70
ljusbord	43	muff	8
ljuskronor	28 46. 51 f. 68.	mungigor	55
Ljusnedals järnbruk	68	munkabälte	59
ljusstakar	13 f. 16 f. 46. 49. 51 68	»munkalifstycke»	17
ljussaxar	68	murslättor	6
ljuster	67	musiktexter	56
loggbräden	8	målare	27
lokor	12. 23. 33. 35	»målemössor»	11
Louis XIV- stil	43. 45.	mässing	41. 43
Louis XV- stil	45.	mässingsslagare	27
Louis XVI- stil	47. 53.	mästarebref	27
»lufvor»	7	mönsterböcker	57
Lundberg, Gustaf	49	nacklappar	11
Lund'ska krukmakeriet	63	»nationaldränk»	24
lutor	56	nattlädor	8
»lysareband»	17	necessairer	46
lysstickshållare	68	Nordenskiöld, August	69
läs	28	Nordin L.	46
»läsakedjor»	8. 11		
lätipipor	55		

notlinjerare	55	psalmodikon	56
novantik	49	pukor	55
nyckelharpor	18. 56. 64	»pungtross»	17
nyckelskåp	52	»Pusseredsböl»	13
nycklar	28	påläggsöm	59
nystan af näfver	21		
nystpinnar	37	rankomeriug	15 f. 31 f. 34 ff. 38
nålhus	22. 37. 66	rankstolar	39. 64
näfverarbeten	18. 21. 39. 63	recept	69 f.
näfverhandskrifter	23	recepturverktyg	69
näfverlurar	36. 55	redkammor	57
näfverrenslar	66	refstickor	23
näfversöm	59	Rehn, Jean Erik	45
nätknytning	60. 67	Reimers, J. H.	46
nättyper	67	renben	66
nötknäppare	16	ren-seldon	66
		renslar af näfver	21. 39. 66
Ohs järnbruk	68	renässans	29. 33. 35 ff. 41
Operahuset, gamla	49. 54. 68	repstagare	27
Oscar II	53	reptvinning, redskap för	20
oskar	22	reseapotek	70
Ostindiska kompaniet	45	resflaskor	36
Oxenstierna, Axel	42	reticellaspetsar	60
Oxenstierna, Elisabeth	42	retorter	69
Oxenstierna, Sigrid	42	Reuter, Gustaf	18
		Reuze, Fr.	46 f.
packlädor för ren	66	ringklubbor	5. 12
pannåer	46	ringstafvar	6
pell	11	ristorning	30. 31. 33. 35. 63
penningpungar	12	ritbord	46
pilar	67	rockblad	12. 17 f. 39. 64
pillertillverkning, redskap för	69	rockstickor	22. 62
piprensare	11	rokoko	21. 31. 34 f. 45. 63 f.
pistolsmeder	27	»rosemalig»	31. 32. 34
plateau	51	Rosenblad, Mattias	49
plattskärning	16. 32. 35 ff.	rosengång	59
plattsöm	59	rotta	56
pochette	55	Ruckman, J. G.	70
porslin, kinesiskt	45. 52	runkalendrar	8. 38
» Marieberg	46	runskrift	23
portbeslag	28	runstafvar	7. 11. f. 16 f. 23. 62
portklappar	28	rutsöm	59
porträtt	42. 44. 47 f. 50. 53. 70	ryor	13. 57
portöfverstycken	28	ryssjor	67
Posse	42	råfsaxar	67
postklubbor	12	röllakan	7. 58
protokollsböcker, skrå	27	Rörstrand, se fajans.	
provisorsdiplom	69	sadlar	23. 33
prydnadsföremål	48 ff. 52 f.	Salhgren, Niclas	48
prydnadskammor	52	»sajgkorg»	8
prydnadsunor	48	salongskåp	53
prylar	6. 12	saltflaskor	22
prässjärn	13	saltkar	35
psalmböcker	7. 17		

schackspel	54	skänkskåp	10 19. 24. 43
schafferholz	26	skördedräkt	5
Scheele C. V.	69	»skörtasöll»	5
segelbåtar	60	slaktare	27
seitar	66	sländor	13. 15. 20. 22. 57
sekretärer	47 ff.	sländtrissor	20
selbågar 12. 17. 23. 30. 33 ff. 39. 62 ff.	62 ff.	smeder	27
selknän	12	smycken 5. 8. 24. 32. 34. 36. 38 f. 48.	52. 66
seltyg	18. 23. 33. 64	smörformar	63
Sergel, Joh. Tob.	48. 51	smörkalkar	II. 13
serveringsbord	44. 47. 49	smörkannor	31
servisföremål	43. 47 ff. 52	smörställ	4. 30
sigill, skrå-	27	snaror	67
sikttrummor	70	snibbskålar	10. 15 f. 31. 43
silfver	47. 52 f.	snickare	27
» Jönköpingsarbete	45	snushus	11
» Nyköpingsarbete	43	snöskor	28
» Stockholmsarbete	43. 46	sockerdosor	45
silfverbälten	17	soffor	46 ff. 50 ff.
silfversmycken	34	Sofia Albertina	47 f.
silkedukar	17	Sofia Magdalena	49
sinumbralampor	52	sofveldiskar	4
skallgång, föremål vid	67	sofvelfat	4. II. 13
skarbågar	28	sofvtolar	57
skedar	23. 33. 36. 45. 53. 62. 64. 66.	solur	43
skedkar	63 f.	Soop, Matthias	42
skedkrokar	57	soppskålar	48
skidor	28	sparbössor	27
skinnbredning, redskap för	22	speglar	34 43. 47 ff. 52
skinnpressning, stämplor för	34	spelbord	44
skjutsklubbor	12. 22	spelkort	54
skjutvapen	67	spetsar	45. 60
skohö	66	spetsmössor	17
skolklubbor	23	spingstickor	13
skomakare	27	spinnkrekar	6. 19 f. 57
skor	21. 38 f. 63	spinnrockar	19 f. 57
skottspolar	57	spiror, skrå-	26
skrapnos	54	spjut	66 f.
skridskor	54	spjutspetsholkar	66
skrifbord	28	sprängning	60
skrifbyråar	46 f. 49 ff.	»sprängparlakan»	15
skrin	46 f. 49	spåtrummor	66
skrubbstolar	15. 17. 21. 30	staburposter	33
skräddare	56	Stake	43
Skultuna bruk	27 f.	stampor	63 f.
skyltar, skrå	11. 22	stansar för bokband	70
skålar	27 f. 70	Stenbock	41. 43. 68
skål, att salta kött i	53	Stenbock, Christina Gustaf Ottos dot- ter	43
skåp	4. 9 f. 18. 21. 24. 33. 41 f. 43.	Stenbock, Gustaf Olofson	41
44. 46. 51. 62. 64		stengods	42. 48
skåpsängar	64	stereotypering	70
skåktstolar	6. 7. 22. 56	stickning	60
skåktträ	6. 12. 17 f. 22. 37. 56. 62		
skälblad	58		

sitcknålsaskar	37	tappskålar	13
Stikå Erik Hansson	24	»telleruhr»	43
stilgjutning	70	tenn	42 f. 47. 49. 52
Stjärnsund	49	tennbroderier	66
Stockholm, Braheska palatset	44	tengjutare	27
Högbergsgatan 56	44	tennsodater	60
Järntorget 83	46	tenntrådstillverkning	66
Karduansmakareg. 8	46	textilverktyg	56 f. 62 ff. 66
Norrtullsgatan	53	Thiel, J. H.	44
L:a Vattugatan 19 B.	52	Tidö	42
Stockholms glasbruk	45	timmermän	27
Stockholms slott	46	toalettbord	50
stolar	4. 8. 30. 42 ff. 46 ff.	tobaksbruk	11
» med halmsits	4. 12. 37	tobaksburkar	49
stolshyenden	4. 42	tobaksdosor	11. 33
»striglakors»	5	tobakspipor	23
»strutakannor»	10	tobakspungar	11. 65
ständkäril	69 f.	Torstensson, Lennart	68
stänkor	10. 29. 31 f. 34	tourmyr (dräkt)	53
stämplor, skrå-	27	tranlampor	13. 68
Sunnerbomålningar	10	trebenstolar	7 f.
supkoppar	32	trefot	49
svampdosor	7 f. 2. 41	»trillekors»	5
Svanen, apotek	70	trumhammare	66
svarfning	76	trummor	55
svarfstolar	71	tryckpapper	70
Svedenborg, Emanuel	47	tryckpress	70
»svenska dräkten»	49 f.	tryckstilar	70
svinbetar för sömglättning	12	trycktylor	70
sybord	51	trymåer	52
syklämmor	12	trädosor	18
säckpipor	55	trädnig	60
säkerhetståndstickor	68	träfat för kvinnohufvor	37
sällskapsspel	54	träkärl, svarfvade	15
sämskmakare	27	träskofoler	6
sångar	4. 51. 64	träskomakeri	70
sångbräden	36	träsnitt	70
sänghjälpare	4	träställning för klädtorkning	37
sängomhängen	45	träfallrikar	4. 43
sängstolpar	33	»tröjspannen»	5. 17
sängvärmare	68	tuggkåda	23
sättning	70	tunnbindare	27
Söderman, Aug.	56	tvebottnakannor	20 f.
söljor	16. 39. 60	tvistsöm	58
sömnad	32. 66	tvättflaskor	70
		Tynnelsö	41
taburetter	46. 51	tålamosknutar	16. 54
taktpinnar	55	»täpa»	8
tallharpor	56	ugnar	61
tallrikar	4	Ulfunda, se äfven fajans	42. 68
tallriksur	43	ullgamssyning	12
tamburiner	55	ullsaxar	56
tapeter	41. 44. 46 f. 49 ff. 53	ur	42 f.
tapiserie de Beauvais	46		

REGISTER.

urställ	13. 17. 52	väfskedar	6. 57
utskårsöm	59	väfstolar	6. 57
utställning, Paris 1855	52	väfsvärd	29. 57
Paris 1900	53	väggbord	43. 50
Stockholm 1897	53	vägghyllor	30. 34. 37. 62 f.
Wachtmeister	70	vägglusbräden	8
Vadstena knyppling	60	väggspeglar	52
vaggor	51. 66	välkommor	27
vagnmakare	27	välkomster	27
»valkor»	7	vändbankar	16. 37
valknutsörning	17	värmebehållare	37
vallhorn	6. 55	väskbyglar	66
vandringstafvar	66	väskor	22
vantar	20	Ystad	51
»varaskål»	15	Zoll, Kilian	52
vargsaxar	67	Åhsmålningar	11
varpor, garn-	57	åkerbruksredskap	61
Wattmanska kammakareverkstaden	71	åldermansklubbor	26
Wikström, Hans	19	äggestjärnor	11. 16
Wikström, Johan	19	äskor	32. 63
vikter	70	öfverärmar	22
Vingåkerssöm	59	ölgäss	31 f. 63 f.
vinkannor	27	ölhanar	27
violiner	56	Öräker	50
violonceller	56	ösor	32
virkning	60	Österman, Emil	53
votivskepp	33		
vågar	70		
väfbord	13		
väflunor	18. 39. 57		
väfnader	4. 18. 32. 41. 57 ff.		

Publikationer,

utgifna af Nordiska Museet.

Fataburen,

kulturhistorisk tidskrift, utgifven sedan 1906. Årligen fyra häften, 256 sidor, med bilagor. Pris pr år 5 kr.

Meddelanden från Nordiska Museet.

1881—1903.

Bidrag till vår odlings häfder,

1, 2 och 4—10. Sthlm 1881—1910. Pris från 75 öre till 3 kr.

Afbildningar af föremål i Nordiska Museet.

1—7. Pris 1 kr. 50 öre pr häfte.

Bilder af utställda föremål,

utgifna af SUNE AMBROSIANI. 300 ill. 1 kr. 50 öre.

Publikationer,

utgifna genom Nordiska Museet eller behandlande föremål inom Nordiska Museet.

Wistrand, P. G., Svenska folkdräkter.

Sthlm 1907. Pris 20 kr.

Upmark, G., Möbler i afdelningen för de högre stånden.

100 planscher, däraf 16 i färg. Pris inb. kr. 32,50. P. A. Norstedt & Söners förlag. Genom bokhandeln.

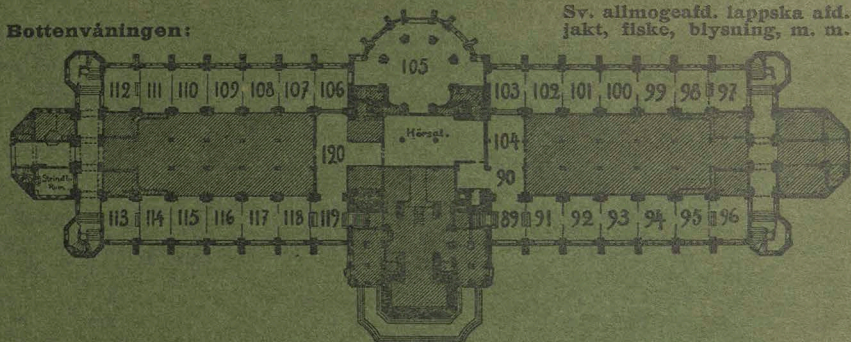
Wallin, Sigurd, Seglora kyrka på Skansen.

Sthlm 1918. Pris 4 kr.; i bokhandeln 5 kr.

Erixon, Sigurd o. Kjellberg, Sven T., Svensk byggnadskultur I. Ronneby byggnadshistoria.

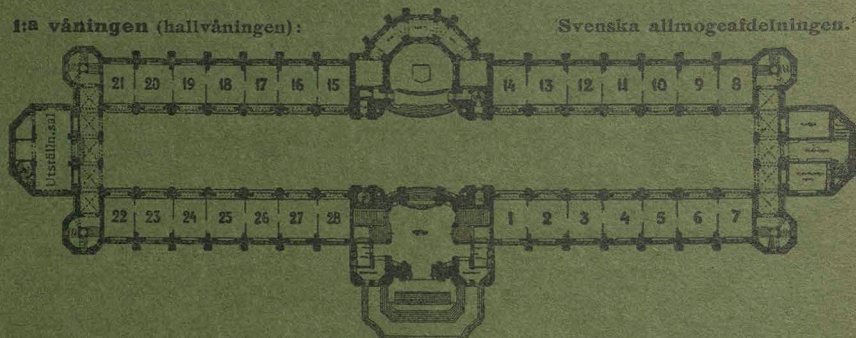
Sthlm 1918. Pris 15 kr.

Bottenvåningen:

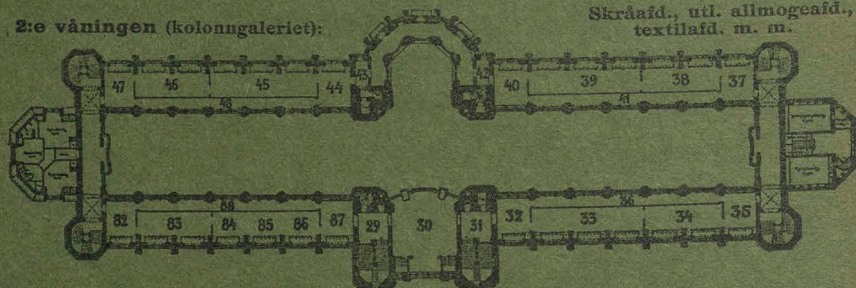
Sv. allmogeaft. lappska aft.
jakt, fiske, blysnig, m. m.

1:a våningen (hallvåningen):

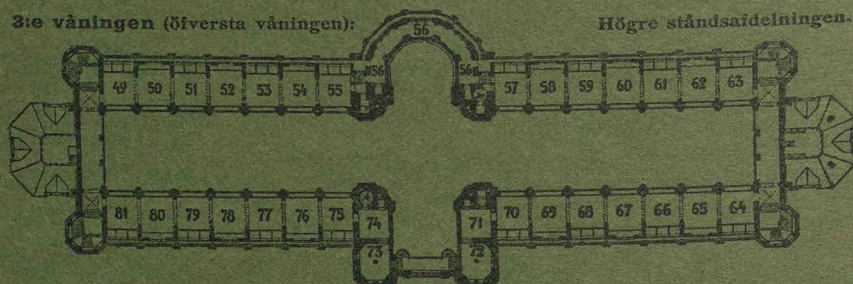
Svenska allmogeaftdelningen. 1

2:e våningen (kolonnaleriet):

Skråaift., utl. allmogeaft.,
textilaift. m. m.

3:e våningen (öfversta våningen):

Högre ståndsaiftdelningen.

Nordiska Museets samlingar belysa hufvudsakligen svenska fol-
kets kulturhistoria. Det bör därför ligga i allmänhetens intresse att
föremålen ej skadas. Hvarje beröring af föremålen skadar dem.